

**MODÜL -1
KISA KISA (KİŞİLER)**

- 1 -

**ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ
FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI (FÖY)**

FÖY (Kuramsal Temelleri)

1	GARDNER	<i>Çoklu Zekâ Teorisi</i>
2	BLOOM	<i>Taksonomi</i>

FÖY (Dayanakları)

1	JEAN PİAGET	Bilişsel Gelişim Kuramı <i>Öğrencilerin art arda zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yoluyla Nasıl öğrendiklerini ortaya çıkaran İLK kişi.</i>
2	VYGOTSKY	Yakınsal Gelişim Alanı <i>* PİAGETçi anlayışa atıfta bulunur. * FÖY'ün teorik çerçevesini oluşturur.</i>
3	GARDNER	Çoklu Zekâ Kuramı

FÖY (Temel İlkeleri)

1	TOMLİNSON	FÖY ' ün Tanımı yapar <i>Hazırbulunmuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme profillerindeki farklılıklara odaklanıldığında öğrencilerin en iyi öğrendiği öncülüne dayanan bir öğretim felsefesidir.</i>
---	-----------	---

Bloom'un Taksonomisi
(6 üst düzey düşünme becerisi - Öğretmenlerden Beklenir)

1) Hatırlama	2) Kavrama	3) Uygulama
4) Analiz	5) Sentez	6) Değerlendirme Noktasında

PROGRAM TÜRLERİ -PROGRAM GELİŞTİRME

Program Geliştirme

GUTEK	EĞİTİM ' in Tanımı yapar <i>"Eğitim, en genel anlamıyla bireyi kültürel yaşama hazırlayan tüm sosyal süreçleri içerir." der.</i>
-------	--

Eğitim Programının Tanımı (Yabancı)

1	BOBBİT	<i>"Çocuk ve gençlerin yapmaları ve deneyimlemeleri gereken şeylerin toplamıdır." Eğitim programının temel sorunlarını işleyen ilk kitabı yazdı (1918)</i>
2	TYLER	<i>"Öğrenci yaşantılarının bütünüdür"</i>
3	ENGLISH	<i>"Bir doküman ya da plandır."</i>
4	POSNER	<i>"Öğrenme ürünleri dizisidir."</i>
5	ORNSTEİN-HUNKİNS	<i>"Bir çalışma alanıdır."</i>

Eğitim Programının Tanımı (Yerli)

1	VARIŞ	<i>"Tüm faaliyetleri kapsar." Eğitim programları alanının öncüsüdür.</i>
2	ERTÜRK	<i>Yetişek "Düzenli eğitim durumlarının tümüdür." Eğitim programı kavramı yerine "YETİŞEK"</i>
3	SÖNMEZ	<i>"Yetişekler, öğrencide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, onların içerikle bağlantısını, eğitim ve sınama durumlarını kapsar." Eğitim programı kavramı yerine "YETİŞEK"</i>

**MODÜL -1
KISA KISA (KİŞİLER)**

- 2 -

Eğitim Programının "Ne Olduğuna" (Nedir?) İlişkin Yorumlar:			
HEWİTT	DEMEUSE - STRAUVEN	ELLİS	OLİVA
ORNSTEİN - HUNKİNS	<i>"Bir kişinin eğitim programı kavramı ne kadar keskin ve netse öğrenme-öğretmeyle ilişkili faktörleri yok sayma ve gözden kaçırma eğilimi o kadar büyüktür."</i>		

Program Türlerine İlişkin Yapılan Sınıflandırmalar

1	EİSNER	a) Açık b) Dolaylı c) Örtük d) İhmal edilen
2	POSNER	a) Resmî b) Uygulamadaki c) Örtük d) İhmal Edilen e) Ekstra
3	CRAWFORD	a) Yazılı b) Öğretilen c) Test edilen
4	ENGLISH	a) Resmî b) Resmî olmayan c) Örtük
5	GLATTHORN	a) önerilen b) yazılı c) öğretilen d) desteklenen e) test edilen f) öğrenilen g) örtük
6	SÖNMEZ ve ALACAPINAR	a) resmî yetişek b) örtük yetişek c) karşıt yetişek d) ek yetişek.

PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Eğitim Programı Nedir?

1	HEWİTT	- Geliştirme ve bilgiye katkı sürecini temsil eder. - Eğitim süreçlerinin planlı ve sistemli olmalarını sağlar. - Durağan olamaz!
2	ORNSTEİN - HUNKİNS	- Dinamik olmaları gerekir - Ulaşılmaya çalışılan bir hedef değildir. - Bir yolculuk olarak düşünülmesi gerekir.
3	DEMİREL	Eğitim programının öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür.

ETKİLİ BİR PROGRAM GELİŞTİRME:

Türk Eğitim Sisteminde Program

DEMİREL tarafından geliştirilen
Eklektik(seçmecî) anlayışı içeren Program modeli temel alır

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)

1	TYLER	Gereksinim belirleme (ihtiyaç analizi)
2	MASLOW	Bireyleri güdüleyen en temel şey gereksinimlerdir.

Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi Nedir?

1	BARNES	- Ne - Niçin ve nasıl - Kim / kimin için - Nerede - Ne zaman değerlendirilecek?"
2	ERTÜRK	Programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığının belirlenmesi.
3	VARIŞ	* İç içe yürütülen bir süreçtir. * Değerlendirme bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşamasıdır / Sürekli bir yönünü oluşturur.
4	POSNER	Belirli bir amaç doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak programın değerinin belirlenmesidir.
5	ORNSTEİN - HUNKİNS	Bir konu hakkında karar vermek için bilgi toplama sürecidir.
6	OLİVA	Bilimsel temelleri olan bilgi toplama sürecidir.
7	WİLES - BONDİ	Program değerlendirme çeşitli çalışmaları kapsayan bir süreçtir.
8	MELROSE	Bir programın değerini , yararlılığını ya da bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma uygunluğunu belirleme sürecidir.

MODÜL -1 KISA KISA (KİŞİLER)

- 3 -

Program Değerlendirme Süreci	
YÜKSEL - SAĞLAM	Program değ. yaklaşımlarından ve modellerinden bağımsız Bu sürecin aşamalarını 3(üç) aşamayı içeren bir bakış açısı 1) Planlama 2) Uygulama 3) Değerlendirme

Program Değerlendirme Süreci	
ORNSTEİN -HUNKİNS	* Çoğu araştırmacı tarafından kabul gören bir dizi adımdır. * Değerlendirici bir eylem planı yapmalıdır.

Kavramlar ve Kavram Öğretimi	
	
<p>Türk Dil Kurumuna göre kavram: "Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarımdır."</p>	

Kavramların Özellikleri SENEMOĞLU	
1	Öğrenilebilirlik Doğuştan değil sonradan öğrenilir (Deney)
2	Kullanılabilirlik Farklı kullanım alanları (İsteğe bağlı)
3	Açıklık Anlaşılabilirlik - Ortak fikir birliği
4	Genellik Hiyerarşik organize etme (Genelden özel hâle geçme)
5	Güçlülük Diğer kav. anlaşılmasına yardımcı oluyorsa güçlüdür

Kavram Geliştirme Süreçleri YAĞBASAN, GÜLÇİÇEK	
1	Genelleme * Nesne, olay veya olguların özelliklerinden yola çıkarak bir genel ilkeye ulaşma sürecidir.
2	Ayırım Benzemeyen özelliklerin vurgulanması
3	Tümevarım Genele ulaşma, çıkarım yapma sürecidir.
4	Tanımlama Kavramların özelliklerini açıklamadır
5	Tümdengelim Örneklerle genel hâlin açıklanma sürecidir.

Kavram Öğrenmede Öğrenme Kuram ve Yaklaşımları	
1	JEAN PİAGET Bilişsel Yaklaşım Öğrenmeyi şemalar ile ifade eder
2	BRUNER Yapılandırmacı Yaklaşım Öğrenme bilgi yığı değil, örüntüdür.
3	DAVİD AUSUBEL Tümdengelim * Yapılandırmacı yaklaşımın tersidir * Anlamlı sunuş yoluyla öğrenme temelli

Akran Öğretimi Yön. (Nelere Olumlu Etkisi Vardır?)	
1. Kavramsal öğrenme	3. Öğrenme zorluklarını giderme
2. Problem çözümünü artırma	4. Öz güven
ERİC MAZUR Akran Öğretimi Yaklaşımı çalışmaları var. (Harvard Üniversitesi) Çıkış noktası Öğrencilerin sayısal verilerle problemleri çözerken İşin derinlemesine kavramsal anlamının anlaşılmadığına yöneliktir.	

Etkili Geri Bildirim - Öğrenme Sürecinde	
1	BLOOM "Tam öğrenme modeli"
2	SENEMOĞLU "Akademik öz güven akademik başarıyı etkiler"
3	GÖKER Geri Bildirimler hangi açılardan Farklılaşır? a) yapıcı / düzeltici / negatif b) güçlendirici / pozitif
4	SCHUNK G.B. katılımın niteliğine ilişkin unsurları da içermelidir.

MODÜL -1 KISA KISA (KİŞİLER)

- 4 -

Öğrenmede Aktarım (Transferans) SOLOMON - PERKİNS	
a) Alt düzey Transfer Spontane (kendiliğinden) veya otomatik gelişmiş ve iyice yerleşmiş becerilerdir.	b) Üst düzey transferans Soyut ve zihinseldir.

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ	
1	AUSUBEL Sunuş Yoluyla Öğretim – Anlamlı Öğrenme
2	BRUNER Buluş Yoluyla Öğretim – Örnek Kural
3	J. DEWEY Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi
4	BLOOM Tam Öğrenme Stratejisi (Yaklaşımı)

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı	
1	PİAGET Bilişsel yapılandırmacılık Öğrenme, zihinsel yapıda meydana gelir
2	VYGOTSKY Sosyal yapılandırmacılık Öğrenme, çocuğun çevre ile etkileşimiyle oluşur.
3	VON GLASERSFELD Radikal Yapılandırmacılık Bilgi sadece birey tarafından oluşturulabilir.

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı	
<p>* JOHN DEWEY (Probleme dayalı öğrenme yaklaşımı) - İlerlemecilik Eğitim Felsefesi Akımı ve Araştırma-inceleme - J. Dewey 'in "Yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi"'nden alınmıştır.</p>	

Beyin Temelli Öğrenme (Nörofizyolojik Kuram) (HEBB, CAİNE CAİNE)	
<p>* Öğrenciler öğrenme sürecine etkin katılım sağlamalıdır. - Öğretmen ise rehber rolündedir. * Yapısalcı yaklaşım gibi yaparak-yaşayarak öğrenmeyi savunur. - Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir (temeli budur.) Caine and Caine'ne göre * Beynin her iki lobunun da kullanımı kapasitesiteyi, kat kat artırır.</p>	

Harmanlanmış Öğrenme (Birden fazla paylaşım yolu kullanan bir öğretim programıdır)	
<p>HORTON * Harmanlanmış öğrenme - Web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin birleştirilmesidir - Yeni bir yaklaşımdır. (Teknoloji etkisi)</p>	
<p>SİNGH ve REED Harmanlanmış öğrenme * Doğru becerilerin, doğru kişiye, doğru zamanda kazandırılması için Doğru kişisel öğrenmeyle doğru öğrenme teknolojileri...</p>	

Harmanlanmış Öğrenme Bileşenleri	
<p>SİNGH ve REED'e göre öğrenme yaklaşımları * Eş zamanlı (synchronous) fiziksel biçim * Öğretmen liderliğinde sınıflar ve öğretmen * Katılımlı laboratuvar çalışmaları ve çalıştaylar / Alan gezileri</p>	

İşbirlikli Öğrenme Yaklaşımı	
<p>J. DEWEY * Geleneksel sınıflardaki öğrencilerin yarışına ve rekabetine son vermek ister. - Başarıya birlikte ulaşmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. - "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için" anlayışı hâkimdir. * Kubaşık (işbirliğine dayalı öğrenme) öğrenmede paylaşılmış bir liderlik var.</p>	

MODÜL -1
KISA KISA (TERİMLER)

- 1 -

FÖY (Temel İlkeleri)	
1. Güçlü bir sınıf topluluğu	2. Nitelikli öğretim programı
3. Ulaşılabilir görevler	4. Yüksek öğrenme hedefleri
5. Değerlendirme duyarlı öğretim	6. Akranlarıyla çalışma
7. Esnek sınıf yönetimi	

Öğrencilerin Bireysel Farklılıklarının 3 (Üç) Alanı	
1. Hazırbulunuşluk	Mevcut bilgi, anlayış ve beceri düzeyini
2. İlgi	Odaklanmaya neden olan duygu (Motivasyon)
3. Öğrenme Profilleri	Bireyin nasıl öğrendiği

FÖY (Kullanılan Yöntem ve Teknikler)	
Farklılaştırılmış Öğretim Stratejileri	
1) İSTASYONLAR: Eş Zamanlı aktiviteler / Aynı ortam	2) MERKEZLER: İstasyonlara Benzer. Aynı ortam / Aynı Konu Farklı Yollar
3) ÖĞRENME AJANDALARI: Her Öğrenci Farklı Görevler	4) KARMAŞIK ÖĞRETİM: Farklı (Küçük) Öğrencilerin Grupları
5) YÖRÜNGE ÇALIŞMALARI: Proje Yöntemi (Yörünge) (Bireysel)	6) GİRİŞ NOKTALARI: Üstbilişsel Öğrenme (Coklu Zekâ)
7) ÖĞRENME SÖZLEŞMESİ: Aktif Katılım (Öğr- öğrt Anlaşma)	8) KATLI ÖĞRETİM: Seviyelerine Göre Katlar (Bireysel Fark)
9) GRUP ARAŞTIRMALARI: Konu Seçiminde Rehberlik (Grup)	

FÖY (Değerlendirme Teknikleri)		
1) Öğretim Başında	2) Öğretim Sürecinde	3) Öğretim Sonunda

Öğretim Öncesinde (Amaç: Öz Değerlendirmedir)	
1) Köşe Kapmaca: Köşelere "neredeyse hiç" "bazen", "sıklıkla" ve "kesinlikle"	
2) Kutu Yapma: Büyük ve küçük kutu ("Ne biliyorum?" ve "Ne bilmeliyim?")	
3) Evet-Hayır Kartları: Karta "evet" "hayır" (kendi durumlarına uygun olan)	

Öğrenme Sürecinde	
1) Parmakla işaretleme: Öğrenmenin neresinde? / Başparmak	
2) Yumuk yapma: Öz değerlendirme / öğrencinin parmakları ile ifadesi	
3) Gerçekle yüzleşme: mutlu, sakın ve üzüntülü üç adet yüz resmi	

Öğretim Sonrasında	
1) Sarmal Oluşturma: Öğrenciler bir daire oluşturur	
2) Simit Tekniği: Öğretmen tahtaya bir simit çizer.	
3) Konuşma Halkası: Öğrenciler üçer kişilik gruplar (A, B, C)	
4) Döngüsel Yansıma: Sınıfa kağıt asma ve fikir söyleme	
5) Portfolyo: Öğrenci çalışmalarının bir araya getirilmesi	

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri	
1. İÇERİK	Öğretim sürecinin "girdisi"dir.
2. SÜREC	Bilişsel olarak yapması beklenen Beceriler
3. ÜRÜN	Hedeflenen temel bilgi ve becerileri
4. ÖĞRENME ORTAMI	Bildiğini ortaya koymaya (Bireysel yorumu)

Farklılaştırılmış Bir Sınıfta Öğretmenlerin İletmeleri Beklenen Belirli Mesajlar	
1. Davet mesajı	Memnuniyet ve çalışma isteği "Burada olmanızdan çok memnunuz."
2. Yatırım mesajı	Çalışacağını söylemesi ve öğrencilerden de istemesi "..... için çok çalışacağım.sizden de bekliyorum."
3. Kalcılık mesajı	Başarısızlıkta yılmama ve birlikte üstesinden gelme "Her zaman ... olmaabilir!" "Sizden vazgeçmeyeceğim."
4. Fırsat mesajı	Kendisini geliştirmesi için fırsatlardan bahsetme "..... sizin için bir fırsattır."
5. Düşünme mesajı	Öğretmenin ne yapmalı - Öğrenci beklentileri "Sizi dinleyeceğim, için sizden de ayısını isteyeceğim."

Zihin Temelli Eğitim İçin Üç Temel Unsur	
1) Duygusal İklim ve İlişki	
2) Rahatlatılmış Uyanıklık ve Karmaşık Deneyimde Öğretim	
3) Derinleştirme	

Eğitim Programları Türleri (Tanımlara Göre)		
1) Öngörülse	2) Tanımlayıcı (betimsel)	3) Öngörülse- tanımlayıcı
Reçete gibi	Geçmişe vurgu yapar	İki anlayışı da kapsar

Eğitim Programının Yapısı	
1. Amaç/hedef (niçin)	3. Öğretme-öğrenme süreci (nasıl)
2. İçerik (ne)	4. Ölçme ve değeri. (ne kadar)

MODÜL -1
KISA KISA (TERİMLER)

- 2 -

Program Türleri (Bir Diğer Sınıflandırma)		
1	Eğitim P.	Kurum içi ya da kurum dışı tüm etkinlikleri kapsar. (Millî Eğitim Bakanlığında /eğitim kurumlarında) * En genel programdır. (Diğerlerin çerçevesini oluştur.)
2	Öğretim P.	Öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasını kapsar. (Eğitim programı içinde yer alır.)
3	Ders P.	Öğretim programındaki dersin amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

Eğitim Programının Öğeleri	
a) Hedef (amaç)	b) İçerik
c) Öğretme-öğrenme süreci	d) Ölçme ve değerlendirme

Program Geliştirme Süreci (Aşamaları)	
1) Planlama	4) Değerlendirme
2) Tasarlama	5) Programa Süreklilik Kazandırma
3) Deneme	

Programın Sürekli Geliştirilmesinin Temel Gereklere Nelerdir?	
1) Değişimin kaçınılmazlığı	
2) Gereksinimlerin çeşitlenmesi	
3) Programın dinamik bir yapıda olması	

Değerlendirmeyi yürütecek değerlendirmeci kim olmalıdır?	
Dış Değerlendiriciler Projeye İlgisiz Bağımsız Kişiler	İç Değerlendiriciler Programın İçinden Kiş.

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme Biçimine Göre)	
1) Formal değerlendirme	2) İnfomal değerlendirme
Sistematik bir süreci içerir.	* Sistematik değildir!
* Yapılandırılmış (Uzmanlık ister)	(Değersiz, geçersiz diyemeyiz!)

Program Değerlendirme Türleri (Değerlendirme amacına göre)	
1) Biçimlendirici değerl.	2) Toplam değerlendirme
İlk aşamada durumu gözden geçirme Programın niteliğinin artırılmak	Prog. uygulamadan sonra yapılır. "Eğitim prog. başarılı oldu mu?"

Toplam değerlendirilmenin 4 (dört) düzeyi	
1. Tepkiler açısından	2. Öğrenme açısından
3. Transfer etme açısından	4. Sonuçlar açısından

Program Değerlendirme Yaklaşımı (FİTZPATRİCK ve ARK.)	
1. Hedefe Dayalı	* Programın hedeflerinin belirlenmesi
2. Yönetime Dayalı	* Yöneticilere bilgi sunmaya odaklıdır.
3. Uzman Odaklı	* En eski ve en çok kullanılan yöntemlerdendir. * Prog. niteliğine ve uzman kararı odaklıdır
4. Tüketici / Yararlanıcı	* Ürün ve hizmetlerden yararlanırlar değerlendirme pozisyonundadır.
5. Katılımcı Odaklı	* Paydaşlar değerlendirmeye yardım etmek üzere sürece katılır.

Kavram Öğretiminde ve Yanılgıları Tespitinde Görsel Tasarım Araçları	
1. Kavram haritaları * JOSEPH D. NOVAK kaynaklıdır. * AUSUBEL'in kuramına dayalıdır → Grafiksel bir görsel araçtır.	4. Kavram karikatürleri * Günlük hayattan bilimsel bir olay * İnsan veya hayvan karikatürü
2. Zihin haritaları * TONY BUZAN geliştirdi. Not alma tekniği olarak ortaya çıktı.	5. Metaforlar ve analogiler
3. V-DİYAGRAMLARI D.BOB GOWIN ve arkad. geliştirdi. * Lab. araştırmalarının etkili olması	6. İki / üç aşamalı testler

Akran Öğretiminde En Fazla Kullanılan Yönteminde	
El kaldırma	En kolay ve kısa sürede öğrenci cevapları alma
Flaş kartlar	Farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar ...
Tarama formları	Büyük gruplarda tercih edilebilir
Clickers	Teknolojik bir uygulamadır. (uygulama aparatı)
Çevrim içi yanıt sist.	Web 2.0 araçları yardımıyla uygulanır

**MODÜL -1
KISA KISA (TERİMLER)**

- 3 -

OKUL DIŞI ÖĞRENME TÜRLERİ		
Formal Öğrenme	Non-Formal Öğrenme	İnformal Öğrenme
Genellikle okulda	Okul dışı kuramlarda	Her yerde
Motivasyon daha dışsal	Motivasyon gen. içsel	Temelde içsel motivasyon
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Zorunlu	Genellikle gönüllü	Gönüllü
Öğretmen liderliğinde	Rehber/öğretmen liderliğinde	Gen. öğrenenin öncülüğü
Öğrenme değerlendirilir	Öğrenme gen. değerlendirilmez	Öğrenme değerlendirilmez
Ardışık	Genellikle ardışık değil	Ardışık değil
Gen. önceden planlı	Gen. önceden planlanlı	Kendiliğinden

Okul dışı öğrenme:
İnformal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir.

Akran Öğretiminde Etkinlikler hazırlanırken (İçerik-yöntem-ortam ilişkisine dikkat etmelidir...)		
1	İçerik	"Ne" sorusuna cevap verir. niteliktedir. (Etkinliğin konusu)
2	Ortam	* "Nerede" sorusunun cevabıdır. (Sınıf dışı ortamdır)
3	Yöntem	* "Nasıl" sorusuna cevap verir.

Geri Bildirimler Çeşitleri (Yön Açısından)	
a) Pozitif geri bildirim Olumlu ifadeler "Problemi çözmeye yaklaşımın doğru ..."	b) Negatif geri bildirim Olumsuz ifadeler "Cevabın yanlış, ödevin yetersiz..."

Geri Bildirimler Çeşitleri (İçerik Açısından)	
a) Sınırlı geri bildirim Öğrenmeye etkisi sınırlıdır "Doğru, yanlış, eksik vb."	b) Ayrıntılı geri bildirim Öğrenme üzerinde olumlu etki "Matematiksel işlemlerde hatan var"

Geri Bildirimler Çeşitleri (Zamanlama Açısından)	
a) Anlık geri bildirim Uzaktan eğitim ortamlarındadır	b) Gecikmiş geri bildirimler Dönüt ve düzeltmeler (Ödevlere, projelerine, çalışma kâğıtları ...)

Geri Bildirimler Diğer Hedefleri ?	
Üstbilişsel becerileri ve duyuşsal özellikleri geliştirmeyi de hedefler.	
Bilişsel G.B	Yapılan bir çalışma içerisinde eksik olan yerleri belirleme
Üstbilişsel G.B	Stratejilerle öğrenme etkinliğinin artmasına yönlendirme
Duyuşsal G.B	İlgi, tutum ve motivasyona yönelik ifadeler kullanılması

Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları	
1	Kahoot * Anlık- Sınırlı geri bildirimler (doğru, yanlış vb.).
2	Formative * Anlık - Ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir.
3	Socratic * Çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı * Anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler
4	Edmodo * Sanal sınıf - Öğretmen ve akran geri bildirimine - Tartışma forumları açılabilir
5	Google drive * Ortak dokümanlar oluşturulabilir. * Öğretmenler ortak çalışma yürütebilir.

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar	
1	Refleks - Doğuştan gelir ve bilinçsizdir. Hayati öneme sahiptir. - İlgüdüye göre daha basit yapıdadır. - Ertelenen ancak engellenemez! (İlgüdü ise ertelenemez!)
2	İlgüdü - Doğuştan gelir ve bilinçsizdir. - İçinden geldiği gibi davranıldığında ortaya çıkar. - Karmaşık yapıdadır. (Refleks daha basittir) * İnsanlarda ilgüdü yoktur! ("İlgüdüsel davranışlar")
3	Yaşantı Öğrenme, yaşantılar yoluyla ortaya çıkmaktadır.
4	Davranış Davranışçı kuramlara göre: Gözlenebilen etkinlik Bilişsel kuramlara göre: Gözlene(me)bilin etkinlik(İkisi de)
5	Öğretme * Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.
	Öğretim * Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.

Öğrenme ile İlgili Bazı Kavramlar (Davranışları Genel Olarak Üç Grupta Toplanır)		
Doğuştan Gelen	Geçici	Sonradan Kazanılan
İlgüdüsel – refleksif öğrenmeyle değişmez! (Kalp kasımızın çalışm.)	Alkol, ilaç gibi etkenlerle oluşur Geçicidir	Doğuştan getirilmez! Öğrenmeyle kazılır. (Ağlama ile ist. Alma)

**MODÜL -1
KISA KISA (TERİMLER)**

- 4 -

Öğrenme Ürünü Olan Davranış Türleri	
İstendik Davranışlar	İstendik Olmayan D.
1. Planlı eğitim ile kazanılır.
2. Gelişigüzel kültürleme ürünü dav.	

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (olumlu-olumsuz)	
a) Olumlu faktörler (öğrenmeyi kolaylaştıran)	b) Olumsuz faktörler (kolaylaştıran - zorlaştıran)

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler (doğrudan - dolaylı)	
a) Doğrudan etkileyen	b) Dolaylı etkileyen
1. Öğrenenden kaynaklı	1) Öğreten (öğretmen)
2. Öğrenme malzeme. kaynaklı	2) öğrenme ortamı
3. Öğrenme yöntem kaynaklı	

Öğrenmede Aktarım (Transferans)	
1. Olumlu Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye katkısı vardır Bisiklet kullanan motosikleti kolay öğrenir.
2. Olumsuz Aktarma	Aktarmanın yeni öğrenmeye Engelleycidir İki parmak daktilo kullanan, 10 parmakta zorlanır.

Olumsuz transferle ilişkili olan "Ket Vurma"	
a) İleriye ket vurma	Eskinin daha yeni öğrenileni hatırlamayı engellemesi (Kart şifresini eski kart şifresiyle karıştırması)
b) Geriye ket vurma	Yeninin eskiyi hatırlamayı engellemesi ... Almanca'dan sonra İngilizce öğrenmeyle Alm. Kelimeleri unutulması

Öğrenmede Aktarım (Transferans) SOLOMON - PERKİNS	
a) Alt düzey Transfer Spontane (kendiliğinden) veya otomatik ve iyice yerleşmiş beceriler	b) Üst düzey transferans Soyut ve zihinseldir.

Öğrenmede Aktarım (Transferans) Güdü (Motivasyon) (İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsar.)	
Dürtü: Açlık, susuzluk, uyku, cinsellik gibi fizyolojik kökenli güdülerdir.	
Gereksinim (ihtiyaç): Başarı, sevgi, statü gibi daha karmaşık olan güdülerdir.	

Güdülemede 4 (Dört) Önemli Kavram	
1. İhtiyaçlar	(Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar)
2. Değerler	* Kendisi için faydalı ..elde etme/ sürdürmeye çalışır
3. Amaçlar veya niyetler	* Güdü, amaca veya değere ulaşma isteğidir.
4. Duygular	Fizyolojik- psikolojik sağlık için gerekli olanlar...

Öğretim İlkeleri	
1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi: Hedeflere ve kazanımlara uygunluk...	
2. Öğrenciyi Görelilik İlkesi: Geleneksel yöntemlere tamamen zıttır.	
3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi: Hazırbulmuşluk düzeyi önemli	
4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevruluk): Hayatı sınıfa taşımalıyız.	
5. Transfer İlkesi: Derste öğrendiğini günlük hayata aktarabilmelidir. Yaşamdaki sınıfa aktarıyorsak => Hayatilik Sınıftaki yaşama aktarıyorsak => Transfer	
6. Yapararak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite): Öğrencinin aktif ...	
7. Ekonomiklik İlkesi: Öğretim hedeflerinde süre ve emeğin minimize edilmesidir.	
8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi: Dersle güncel olay ve sorunlar arasında ilişki ...	
9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi: 1) Öğretim dilin açık 2) Birden çok duyu organı ...	
10. Somuttan Soyuta İlkesi: Bireyin zihinsel gelişimi somuttan soyuta doğrudur.	
11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: Yeni, öncekinden hareket ederek öğretilmeli ...	
12. Yakından Uzağa İlkesi: Öğrenmeye yakın çevreden başlanır.	
13. Basitten Karmaşığa İlkesi: Konular basitten zor ve karmaşık konulara geçilir.	
14. Bütünlük İlkesi: Çocuk; bedensel-duyuşsal-ruhsal -sosyal bir bütündür.	
15. Anlamlılık: Öğrenmeye güdülendiğinde öğrenmeler daha etkili olur.	
16. Tümdengelim: Önce genel ve ortak özellikleri, sonra da özel ve ayrıntı ...	
17. Sosyalilik İlkesi: İnsanların sosyalleşmesini ve topluma uyum sağlaması ...	

BLOOM

"Bir ünitedeki öğrenme eksikleri belli bir düzeyin üzerindeyse
- O öğrenme açığı kar topu gibi devam eder.
- Öğrenemez hâle gelmemesi için ünite sonu kontrol mekanizmaları olmalıdır."

Uluslararası En Geniş Çaplı Eğitim Araştır. Yapan Örgütler

1) PISA 2) TIMSS 3) PIRLS

Doğrudan ekonomi veya siyasi-ekonomik politikaların üretirler.

**ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARINI
NE ZAMAN NE AMAÇLA ORTAYA ÇIKTI?**

UMİÇ (Uluslararası Matematik İzleme Çalışması)
1964'te ilk ulusal izleme araştırmalarından
IEA tarafından gerçekleştirildi.

IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → **UMİÇ**
(1964)

IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → **TIMSS**

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARINI

GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

OECD GELİŞTİRDİ → **PISA**

PISA, OECD'nin geliştirdiği ve
(3 yıllık periyotlarla uygulanan izleme çalışması.)

PISA
(3 yıllık periyotlar)

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
- Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu bir örgüttür.
- Üye ülkelerle ekonomik iş birliği kalkınma

ULUSLARARASI İZLEME ÇALIŞMALARINI

GÜNÜMÜZDE EN YOĞUN KATILIM GÖSTERİLEN ÇALIŞMALAR

IEA (Ulusl. Eğitim Başarılarını Değerl. Kuruluşu)

IEA GELİŞTİRDİ → **TIMSS**

TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.)

TIMSS (4 yıllık periyotlar)

PIRLS (Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.)

IEA GELİŞTİRDİ → **PIRLS**

* Bir izleme çalışmasıdır.

PIRLS (5 yıllık periyotlar)

TÜRKİYE uzun süredir hem **PISA**'ya hem de **TIMSS**'e katılım göstermektedir.

Uzun bir aradan sonra **2021**'de tekrar **PIRLS**'e katıldı.

=> Ancak bu uygulamanın sonuçları **2022** yılının sonunda açıklanacaktır.

PISA KAPSAMI VE SONUÇLARI

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

OECD GELİŞTİRDİ → **PISA**

Ekonomik kalkınmada

- En önemli kaynak beşerî sermayeyi üretir.

Eğitimi konumlandırır.

PISA çalışmasını gerçekleştirmektedir.

PISA
(3 yıllık periyotlar)

PISA (Ulusl. Öğrenci Değerlendirme Prog.)

PISA
(15 yaş)

TIMSS KAPSAMI VE SONUÇLARI

IEA (Ulusl. Eğitim Başarılarını Değ. Kuruluşu)

IEA GERÇEKLEŞTİRDİ → **TIMSS**

TIMSS (Ulusl. Matematik ve Fen Eğilimleri Araşt.)

TIMSS

PISA (Ulusl. Öğrenci Değerlendirme Programı)

(4 yıllık periyotlar)

PISA İLE TIMSS ARASINDAKİ EN TEMEL FARK?

PISA → Zorunlu eğitimi tamamlayanların okuryazarlık becerileri

TIMSS → Eğitim programı ile ilişkili beceriler değerlendirilir.

(4 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin matematik ve fen alanlarında)

TIMSS → İlk defa 1995 yılında uygulanmaya başlanmıştır.
=> 2019'da araştırmanın yedinci döngüsü tamamlanmıştır.

Türkiye **TIMSS**'e 8. Sınıflar olarak 1999 yılında katıldı.

=>2011 yılından bu yana son üç döngüye 8. sınıf ve 4. sınıf düzeyinde katıldı.

TIMSS'in dünyadaki son döngüsü => 2019 döngüsü (periyot)

Araştırmanın yedinci döngüsünde => 64 katılımcı ülke

=> **PISA** çalışmasıyla son derece yakın istatistikler elde edilmiştir.

Bu Sonuçlar Değerlendirildiğinde

Alt düzeylerdeki öğrenci oranlarımızın (iyileşme var)

=> **Önemli ölçüde düştüğünü göstermesi açısından son derece önemlidir.**

PISA'da önemli ölçüde puanlarımız artmış olmakla birlikte
OECD ortalamasına => **Henüz ulaşamadık. Ama**

TIMSS'in eğitim programıyla daha ilişkili olması sebebiyle
* Müfredata dayalı değerlendirmelerde
=> Öğrencilerimiz daha yüksek performans göstermektedir.

PIRLS (Ulusl. Okuma Becerilerinde Gelişim Araşt.)

IEA GELİŞTİRDİ → **PIRLS**

PIRLS → IEA tarafından uygulanmakta.

Okuma boyutunu içerir.

=> Bu yönüyle **TIMSS**'i tamamlar niteliktedir.

PIRLS (5 yıllık periyotlar)

PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması)

Türkiye **PIRLS**'e ilk defa → 2001 yılında katılmıştır.

=> 20 yıllık bir aradan sonra alınan kararla →2021'de tekrar dâhil oldu.

=> Bu uygulamaya ilişkin sonuçlar → 2022'nin sonunda açıklanacaktır.

Türkiye'nin **PIRLS**'e Katılmasının Avantajları Nelerdir?

1. Avantaj:

PIRLS öğrencilerimizin

- Okuma becerilerine ve okuma düzeylerine dair önemli çıktılar sağlar.

2. Avantaj:

Her iki çalışmaya katılan ülkelerin sonuçları (**PIRLS** ve **TIMSS**)

=> İlişkilendirilebilmektedir.

**4. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
SOSYAL VE DUYGUSAL BECERİLER ARAŞTIRMASI**

OECD

Eğitim izleme araştırmaları sunar.

- Ülkelerin akademik performans bilgisini

- Öğrenci başarılarıyla ilişkili bilgileri

- Sosyal ve duygusal becerileriyle ilgili bilgileri sunar.

Tüm dünyada sosyal ve duygusal becerilerin önemi arttı.

OECD, tamamen sosyal ve duygusal beceriler odaklı

=> 2017 yılında yeni bir araştırma başlatmıştır.

=> Türkiye de İstanbul ile => Bu çalışmaya katılmıştır.

MODÜL -2
KISA KISA (TERİMLER)

- 1 -

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMEİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Sistem	En az bir hedefi gerçekleştirmek (Dirik bir örüntü)
Ögeleri	1) Girdi 2) Süreç 3) Çıktı
Eğitim	Bir sistemdir.

Hedef Çeşitleri

1) Uzak Hedefler	Devletlerin hedefleridir.
2) Genel Hedefler	Daha işveruruk hedeflerdir. (MEB gibi kurum hedefleri)
3) Özel Hedefler	Dersin hedefleridir. (Kazanımları kapsar.)

EĞİTİMİN ÖGELERİ

1) GİRDİ	Eğitim-öğretim için gerekli her şey (Öğrenci, öğretmen, okul...)
2) SÜREÇ	Girdiler, hedefler doğrultusunda bir araya getirilir.
3) ÇIKTI	Öğrencilerin sahip olduğu niteliklerdir.

NOT: Gözlenmeyen süreçler ve ürün değerlendirilemez!

Eğitim Sistemi İçin Çıktılar Nedir?

1) Dar Anlam	Öğrencinin ders sonunda ulaştığı hedef ve kazanımlar
2) Geniş Anlam	Öğretimin baştan sona kadar sahip olduğu bilgi, beceri...

21. Yüzyıl Değişen Eğitim Paradigması

İnsan Davranışları	a)Bilişsel b) Duyuşsal c) Devimsel (Psikomotor)
--------------------	---

Dünya Ekonomik Forumuna Göre
2025 Yılında Çalışanların Sahip Olması Gereken 10 Temel Beceri

1. Analitik düşünme	6. Eleştirel düşünme ve Analiz
2. Yenilik	7. Yaratıcılık
3.Yaratıcılık	8. Orijinallik
4. Etkin öğrenme ve öğrn. stratejileri	9. Liderlik ve sosyal etki
5. Karmaşık problem çözme	10. Teknoloji kullanımı

DEĞERLENDİRMEİNİN BASAMAKLARI

a. Ölçme	b. Ölçüt	c. Karar
← Köprü görevi görür →		

"Kerim gıda mühendisliği programına yerleştirilmiştir / yerleştirilememiştir."

ÖLÇME, ÖLÇÜT VE DEĞERLENDİRME
(KAVRAMSAL TEMELLERİ)

(1) Ölçme	Öğrencinin belirli bir özelliğini gözleyerek O özelliğe sayı, sembol ya da sıfat / kategori adı verme "Zeynep yapılan test sonucunda 1. oldu."
Fark:	Ölçme farktan doğmuştur. Bireyler ya da özellikleri arasında olabilir.
(2) Ölçüt	Ölçülen özellik hakkında değerlendirme yapabilmek için - Dayanak alınan referans noktası / referans aralığıdır . Referans noktası → "60 alan geçer" ... Referans aralığı → "90-109 arası normal zekâdır"
(3) Değerlendirme	Bir ölçümü en az bir ölçüte vurarak - Karar verme ve yargıda bulunma işlemidir.

Eğitim siteminde ölçmesiz denetleme ve kontrol mekanizması işleme!

Ölçüt Değişirse Değerlendirme de Değişir

a. Ölçme	b. Ölçüt	c. Karar
← Köprü görevi görür →		

ÖLÇME TÜRLERİ

(1) Doğrudan Ölçme	Doğrudan gözlenerek ölçüm elde edilir. (5 duyu) "Bir sınıftaki öğrenci sayısı" "Cinsiyetleri- boyları" "Kalem tutma becerisi- Pas verme becerisi"
(2) Dolaylı Ölçme	- Göstergeyle Ölçme (Dolaylı) "Dört işlem becerisi" "Derse yönelik tutumlar" "Genel muhakeme düzeyleri" ...
(3) Türetilmiş Ölçme	Özellikler arasındaki Matematiksel bir bağıntı ... - Dört işlem yardımıyla belirlenir. "Hz (yol / zaman)" "yoğunluk (kütle / hacim)"

ÖLÇÜT TÜRLERİ

(1) Mutlak Ölçüt	- Grubun özelliklerinden bağımsız olarak belirlenir. - Birinin notu, diğeri etkilemez! "Dersten geçme notu 50'dir", "Doktora için ALES'ten en az 60 almak gerekir"
(2) Bağlı Ölçüt	(Norm Referanslı Ölçüt) Rekabetçi bir eğitsel ortam vardır. - Ölçme grubunun belirli bir özelliğine dayalıdır . - Birinin notu, diğeri etkiler! "Aritmetik ortalamaya denk ve üzerinde puan alan geçer."

MODÜL -2
KISA KISA (TERİMLER)

- 2 -

AMACA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

Öğrenci başarısına odaklı Değerlendirmeler	(1) Tanuma ve Yerleştirme (Diyagnostik Değerlendirme)	Sınıf içi ölçme ve değerlendirme: Öğretim başında Hazırbulunmuşluk tespiti ... - Amaç not vermek değildir! Okul / kurum geneli ölçme ve değer. Öğretim başında (Tanıma) "Muafiyet" ve "seviye tespit sınav." - Belirli bir konu / ünite vb. sonunda - Ünite öğrenme eksiklerini belirle - " İzleme " - " Tarama testi " denir Notsuz kısa sınavlar (quiz)- " Ünite tarama T.
	(2) Biçimlendirme ve Yetiştirme (Formatif Değerl.)	Öğretim sonunda (Not vermek amaç) Öğretim sonundaki durum tespitidir . " Alanda erişti testi " denir. Bitirme sınav- Sertifika sınav- vize ve finaller
	(3) Değer Biçme (Summatif Değerlendirme)	

Yetenek, ilgi, tutum, kaygı, öğrenme kapasiteleri	(4) Rehberlik Amaçlı	1) ÖZEL EĞİTİM: - Özel gereksinim kavramında - Zihinsel gerilik / - Öğrenme güçlüğü - Otizm - Diğer spesifik gerilik alanları - işitme/görme - Üstün zekâlılar - " Sandart testler " – " Ölçüt bağımlı testler " - Testlerin sonuçlarıyla BEP hazırlanır. - Tıbbi ve eğitsel / gelişimsel olarak tanı alırlar. - RAM 'lar tek yetkili ... 2) MESLEKİ REHBERLİK HİZMETLERİ: - Öğrencilerin alan seçmeleri ve - Bir üst öğretim kurumuna yönlendirilmesinde - " Standart testler " den yararlanılmaktadır. - Sistematiik bilgi toplama ve değerlendirme Amaç Eğitim program ürünlerinin geliştirilmesi
	(5) Program Değerlendirme	

BİR ÖLÇME ARACINDA
BULUNMASI GEREKEN PSİKOMETRİK NİTELİKLER

GÜVENİLİRLİK	Ölçme puanlarının hatalardan arınık olma derecesidir. - Puanların kararlı, tutarlı ve duyarlı olmasıdır.
KULLANIŞLILIK	Ölçme aracının Kolay ve ekonomik olmasıdır. (zaman, para, emek, araç gereç vb. açıdan)
Ölçmenin Geçerli ve güvenilirliği: Puanların hatasız ya da az hatalı olmasıdır.	

HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?

1) Yapan Kişiden	2) Ölçme Aracından	3) Bireyden	4) Fiziksel Ortamdan
------------------	--------------------	-------------	----------------------

HATA ÇEŞİTLERİ

SABİT	Miktarı ölçmeden ölçmeye değişmez! "Boş ağırlığı 120 g ise her tartmada 120 g eksik ölçer."
SİSTEMATİK	Miktarı ölçmeye göre değişen hatalardır. (Ölçülen büyüklüğe / Öğretmene /Ölçme koşullarına göre) "Her bir kg.da 120 g eksik tartıyorsa ağırlıkla hata artar." Ölçme sonuçlarına karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı bellidir. Hatayı engellemek -düzeltmek daha kolaydır.
TESADÜFİ	Tesadüfi (Rastlantısal) hata Ne yönde ve ne ölçüde karıştığı genellikle bilinemez! Ölçme sonuçlarına tek yönlü olarak karışmaz! → Bazen Pozitif bazen de Negatif yönde etki eder Ölçme sonuç. karışan hata miktarı, yönü ve kaynağı genellikle belli değildir! Hatayı engellemek -düzeltmek daha zordur!

* Sabit ve tesadüfi olmayan hatalar → **Tesadüfi değişken** olma özelliğindedir.
(Psikometride **hata kuramı tesadüfi hatalar** üstüne kurulmuştur.)

TESADÜFİ HATALARIN DÖRT KAYNAĞI?

1) Ölçme İşlemini Yapan Kişiden / Öğretmeden Kaynaklanan Hata:	
1. Ölçme işlemi sürecinde:	- Öğretmen, test katılımcısının dikkatini dağıtabilir - kaygısını artırabilir
2. Ölçme işlemi sonrasında:	- Puanlamadaki dikkat ve titizliğin değişmesi, yorgunluk, maddi hata vb.

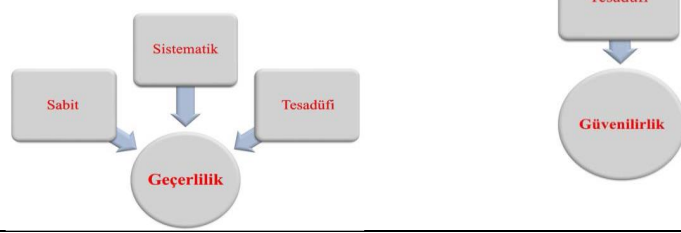
MODÜL -2
KISA KISA (TERİMLER)

- 3 -

2) Ölçme Aracından Kaynaklanan Hata:	
1. Maddenin iyi ifade edilmemesi 2. Dil,dil bilgisi ve imla sorunu 3. Anlatım bozukluğu 4. Kapalı) - belirsiz ifadeler	5. Ölçme aracının yapısı sorunu -Homojen (benzeşik) -Heterojen (ayrışık) testten daha güvenilirlidir. 6. Aracının uzunluğu sorunu 7. Şans başarısı faktörü
3) Bireyden / Öğrenciden Kaynaklanan Hata:	
-Bireylerin fiziksel, fizyolojik ve psikolojik durumları (Uykusuzluk -açlık) - Grubun homojen ya da heterojen olması (Heterojen) güvenilirlik katsayısı → Artar (Homojen) → Azalır.	
4) Fiziksel Ortamdan Kaynaklanan Hata:	
* Ölçmenin yapıldığı fiziksel ortamdan kaynaklanan hatalardır: " Koku, görsel uyarcuların fazlalığı, ergonomi vb...."	

GEÇERLİLİK - GÜVENİLİRLİK - HATA İLİŞKİSİ

GEÇERLİLİK → Tüm hata kaynaklarından etkilendir.
GÜVENİLİRLİK → Yalnızca Tesadüfi Hatalardan

GÜVENİLİRLİK → GEÇERLİLİK için bir ön şarttır

Ancak yeterli şart değildir.

GÜVENİLİR olması → **GEÇERLİ** olacağı anlamına gelmez!
GEÇERLİ ise → Büyük olasılıkla **GÜVENİLİR**'dir.

Ölçme aracının geçerliliği ve güvenilirliği diye bir şey yoktur!
Ölçme araçlarından elde edilen "Puan" → - Geçerli ve güvenilir olabilir.

**Geçerlilik ve güvenilirlik Varlık-yokluk sorunu değil!
(Derece sorunudur)**

Bir testten elde edilen puanlar :

- Yüksek / Orta / Düşük düzeyde geçerli

- Yüksek / Orta / Düşük düzeyde güvenilir biçiminde nitelendirilir.

**Ölçme Araçlarının Psikometrik Nitelikleri
Şu Durumlara Göre Değişebilir:**

1. Ölçme amacının değişmesi	4. Madde değişiklikleri
2. Uygulama grubunun değişmesi	5. Farklı kültürler
3. Dilin eskimesi / değişmesi	6. Kuramsal bilgi değişiklikleri

KORELASYON

KORELASYON:

-En az iki değişken arasında karşılıklı bir ilişkinin varlığını inceler.

-İlişkinin yön ve miktar bilgisini veren istatistik bir tekniktir.

"Öğrencilerin ders tutumları ile başarıları arasında bir ilişki var mıdır?"

- Geçerlilik ve güvenilirlik genellikle korelasyon temelli analizlerle bulunur.

- Korelasyon(co-relation) ("r" ile sembolize edilir.)

Korelasyon "-1" ile "1" arasında değer alır.

a) Pozitif korelasyon → İki değişken arasında doğru orantılı ilişkidir.

" Ders çalışma süresi ile sınav notu" → Pozitif bir korelasyon

b) Negatif korelasyon → İki değişken arasında ters orantılı ilişkidir.

"Ders süresi ile dikkat → Negatif bir korelasyon

±1 → Mükemmel korelasyon 1 → Mükemmel doğru orantılı ilişki
-1 → Mük. ters orantılı ilişki 0 → Değişken arasında sistematik ilişki yok!
(Mükemmel ilişkisizlik)

"Öğretmen boyları ile aylık ücretleri" → Arasındaki korelasyonun sıfırdır.

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

1) KAPSAM GEÇERLİLİĞİ:

* Özellikle başarı testlerinde aranan bir geçerlilik sorgulamasıdır.
* Bir testin ölçülmek istenen davranışları ne derece kapsadığıyla ilgilidir.

2) ÖLÇÜT DAYANAKLI GEÇERLİLİK:

* Puanların ölçüt bir puanla karşılaştırılması ile araç geçerlilik ilişkisi

MODÜL -2
KISA KISA (TERİMLER)

- 4 -

3) YORDAMA GEÇERLİLİĞİ:

Yordama, tahmin demektir. (Ancak her tahmin yordama değildir!)
(Geçerli ve güvenilir bir veri → Bu verinin sınanabilir olması gerekiyor.)

Seçme / yönlendirme amaçlı testlerde Y.G. → Yüksek olmalı

Seçme amaçlı testler: YKS, KPSS, LGS vb.

Yönlendirme amaçlı: Yetenek testleri- İlgili envanterleri

- Ölçüt puan testin tahmin etmeye çalıştığı → Özelliktir.

- Ölçüt puan gelecekte belli olacağından → Beklenir

4) ZAMANDAŞ GEÇERLİLİK:

Diğer adları: Hâlihazır / Benzer ölçekler / Uygunluk geçerliliği

Ölçüt puan eş zamanlı olarak elde edilebilir.

=> Geçerliliği yüksek bir aracın puanı → Ölçüt puan olarak ele alınabilir.

=> Sonra ölçme aracı ve ölçüt araç aynı zamanda uygulanıp

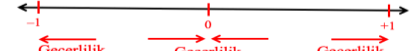
- İki araçtan elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenir....

Z.G. te geçerlilik katsayısı.

-1 ile 1 arasında değişmesi

beklenir.

Ölçüte göre geçerlilik katsayısı ±1'e yaklaştıkça artar, 0'a yaklaştıkça düşer.

5) YAPI GEÇERLİLİĞİ:

-Bir testin dayandığı kuramsal temelleri ne derece iyi örneklemediğiyle ilgilidir.

- Testin ölçtüğü niteliklerin neler olduğunu araştırma ve

- Kişilerin elde ettikleri puanların ne anlama geldiğini açıklama çabasıdır.

Kapsam Geçerliliği Sorgulama Yöntemleri

1) Mantıksal / rasyonel yöntemler:

a) Belirte tablosunun hazırlanması:

* Ölçülen kapsam dâhilinde davranışların belirlenmesi yöntemidir.

b) Uzman görüşüne başvurulması:

* Uzmana belirte tablosu ve maddeler sunulur.

2) İstatistiksel yöntemler:

* Uzmanlardan alınan dönütler çözümlenebilir ya da

- Uzmanların değerlendirmesi istenir. (Uzmanlar arasında uyum test edilir.)

GÜVENİLİRLİK

Güvenilirlik tesadüfi hatalardan arınık olma durumudur.

Güvenilir bir ölçme aracı

Aynı özellikte ilgili arka arkaya ölçmelerde → Aynı sayısal sonucu verir.

Gerçek Puan – Standart Sapma

Ölçme, hatalar giderilene kadar sürdürülürse Gerçek puan elde edilir.

- Ancak davranış örneği sınırlı → Gözlenen puan gerçek puandan farklıdır.

- Buradaki farklılık → Ölçme hatasıdır.

Bir ölçme işleminde standart hatanın düşük olması:

1. Güvenilirlik kats. → Yüksek ve 2. Standart sap. → Düşük olmasına

Ölçmenin standart hatası yükseldikçe (Bireylere rastgele puan vermiş gibidir)

Güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında değişir.

- Kabul edilen aralık: 0.70 ve üstü ölçüt

- Genel yetenek gibi bilişsel özellik ölçen testlerde

=> Güvenilirlik katsayısının 0.90 ve üzerinde olması arzu edilir.

GÜVENİLİRLİK (KESTİRİM) YÖNTEMLERİ

A) Birden çok uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Test-tekrar test yöntemi 2. Eşdeğer (paralel) testler yöntemi

B) Tek uygulamaya dayalı yöntemler:

1. Eşdeğer yararar yöntemi 4. Cronbach alfa yöntemi
2. KR-20 yöntemi 5. Hoyt'un varyans analizi yöntemi
3. KR-2I yöntemi 6. McDonald omega yöntemi

**A) BİR DEN ÇOK UYGULAMAYA DAYALI
GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ**

1) TEST-TEKRAR TEST YÖNTEMİ:

* Bir test, aynı gruba, belli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanır.

* İki uygulamanın puanı arasındaki korelasyon hesaplanır.

=> Korelasyon katsayısı elde edilir. (Kararlılık katsayısı)

Not: Güvenilirliğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık sorunu vardır.

* T.T.T. Yöntemi → Özelliğin kararlı olduğu durumlarda uygulanmalıdır.

(Testin ölçtüğü özellik sürekli değişkenlik gösteriyorsa kullanılmamalıdır!)

"Genel zihin yetenekleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri, tutum ölçekleri" vb.

* T.T.T. Yöntemi → Yetenek testleri, kişilik envanterlerinde tercih edilir.

* T.T.T. Yöntemi → Başarı testleri için pek tercih edilmez!

2) EŞDEĞER (PARALEL) TESTLER YÖNTEMİ (Ana PDF'de atlanmıştır!)
B) TEK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ
1) TEST YARILAMA YÖNTEMİ: (Eşdeğer Yarılar / İki Yarı Güvenilirliği) Test <i>iki eşdeğer</i> yarıya bölünür. Alınan <i>puanlar</i> arasındaki <i>tutarlılık</i> incelenir. -Yarılardan alınan <i>toplam</i> puanlar arasında <i>korelasyon</i> hesaplanır. <i>Ancak elde edilen katsayı korelasyonun yarı puanlardandır:</i> - Testin <i>tamamına</i> ilişkin bir <i>tutarlılık</i> bilgisi <i>vermez!</i> (Yarı güvenilirlik) - Testin <i>tümüne</i> ilişkin bir <i>güvenilirlik</i> katsayısı: <i>Spearman-Brown</i> formülü * Bir test <i>iki eşdeğer yarıya nasıl</i> bölünür? a) İlk yarı ve son yarı b) Tek ve çift c) Rastlantısal yöntem
B) TEK UYGULAMAYA DAYALI GÜVENİLİRLİK YÖNTEMLERİ (DEVAM)
2-3) KUDER-RICHARDSON 20 VE 21 YÖNTEMLERİ: <i>Kuder-Richarson 20 ve 21 (KR-20 ve KR-21)</i> - Test kendi içinde <i>tutarlı bir bütün</i> oluşturmuş mu? (<i>İç tutarlılık</i>) - <i>İç tutarlılık katsayısı</i> elde edilir. Puanlamanın <i>katagorik olduğu ölçme araçları için uygundur.</i> (D:1 Y:0 Boş:0 puan)(İki seçeneği cevap)
4) CRONBACH ALFA YÖNTEMİ: * <i>Ölçme aracının puanlaması çok katagorili ise kullanılır.</i> - <i>KR-20 ile aynı mantık üzerine kuruludur.</i> * <i>Elde edilen katsayının ismi yine iç tutarlılık katsayısıdır.</i>
5) HOYT'UN VARYANS ANALİZİ YÖNTEMİ (Ana PDF'de atlanmıştır!)
6) MCDONALD OMEGA YÖNTEMİ (Ana PDF'de atlanmıştır!)

GELENEKSEL ÖLÇME YÖNTEMLERİ
1) DOĞRU-YANLIŞ MADDELERİ: <i>İfadelerin doğru mu, yanlış mı olduğunu denetler.</i> Doğru- Yanlış maddelerinde verilen bir tür " önerme " dir. " Cumhuriyet 1920 yılında kurulmuştur (D) (Y) " Çoktan seçmeli madde türünden sonra en çok kullanılan 2. madde tipidir. İpucu vermekten kaçınılmalıdır: "Asla, daima, hiçbiri, tümü" vb. ifadelerin → Yanlış olma olasılığı yüksektir. "Genellikle, bazen, sıklıkla" vb. ifadelerin → Doğru olma olasılığı yüksektir.
2) EŞLEŞTİRME MADDELERİ: * Birbirleriyle ilgili iki grup bilginin öğelerinin eşleştirilmesini gerektirir.
3) ÇOKTAN SEÇMELİ MADDELER <i>Hazırlanması zor puanlaması kolaydır. Puanlama objektiftir.</i> <i>Üst düzey becerilerle ilgili madde yazmak zordur!</i> <i>Doğru cevabı içindedir: Sentez düzeyinde soru sormak olanaklı değildir!</i> => <i>Yaratıcılığın denetlenmesi zordur!</i> => <i>Puanlara şans başarısı karışma ihtimali vardır.</i>
4) AÇIK UÇLU SORULAR <i>Açık uçlu sorular ikiye ayrılır [Pikometri alanyazımında(literatürde)]:</i> a) <i>Uzun yanıt gerektiren maddeler</i> b) <i>Yanıtı sınırlı maddeler</i> <i>Ancak bu testler (sahada):</i> A) ESSAY (YAZILI YOKLAMA): <i>Sorulara cevap vermede sınırsız bir özgürlüğü vardır.</i> <i>Dünyada en eski ve en çok tercih edilen testlerden biridir.</i> B) KISA CEVAPLI SORULAR: <i>Bir sözcük, rakam, tarih ya da en çok bir cümle ile cevaplanır.</i> <i>Öğrencinin aklının estiği cevabı yazmasını engeller. (Nesnellik artar)</i> <i>Uzun cevaplı sorularda olduğu gibi ayrıntılı cevap anahtarı olmalıdır.</i> C) CÜMLE TAMAMLAMA (BOŞLUK DOLDURMA) SORULARI: <i>Cümle tamamlama (boşluk doldurma), kısa cevaplı / sınırlı cevap gerektirir.</i> <i>Hazırlanması oldukça kolaydır.</i> <i>Kim, ne, nerede, ne zaman? sorularına cevap olabilecek ölçme sorularındır.</i> <i>Cümleler ders kitabından aynen alınmamalı (Kendi sözcükleriyle tekrar...)</i> D) SÖZLÜ YOKLAMA: * <i>Sözlü sınavlar ciddi bir ölçme hatası barındırma potansiyeline sahiptir.</i> * <i>Dile dayalı becerilerin ölçülmesi için geleneksel yöntemler içindeki tek türdür.</i> "Sözlü anlatım, diksiyon, y. dil dersinde konuşma, solfej ve şarkı söyleme..." Not: Davranışlar, yazılı sınavla yoklanabiliyorsa sözlü sınav yapılmamalı!

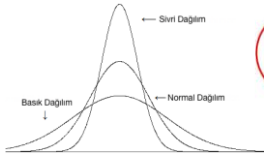
DESTEKLEYİCİ DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI
I. PORTFOLYO <i>Portfolyo: Sistemli ve amaçlı olarak oluşturulmuş Dosyalardır.</i> <i>Öğrenme süreci ile ürünlerini gösterir ve verileri değerlendirir.</i> Sürecin paydaşları: - <i>Öğrenci, öğretmen, arkadaş, aile ve iletişimde olduğu diğer kişilerdir.</i> Portfolyolar ne değildir? => <i>Öğrenci çalışmalarını toplayan herhangi bir çalışma dosyası değildir!</i> => <i>Öğrenciyi sınıflandıran (başarılı / başarısız) bir araç değildir!</i> => <i>Öğrencileri karşılaştıran araçlar değildir!</i>
Öğrenci Portfolyosunun Türleri: a) <i>Süreci yansıtan portfolyolar:</i> b) <i>Ürünü yansıtan portfolyolar:</i> - <i>Öğrenme ve gelişim sürecini yansıtır</i> - <i>Bitmiş görevleri içerir.</i>
Portfolyo Oluşturma Süreci:

PERFORMANS DEĞERLENDİRME PERFORMANS DEĞERLENDİRME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ
ÖĞRENCİ DEĞERLENDİRMELERİ 1) ÖZ DEĞERLENDİRME: <i>Öğrencinin kendi kendisini değerlendirmesi</i> 2) AKRAN DEĞERLENDİRME: <i>Arkadaşlarının değerlendirmesine denir.</i>
ÖĞRETMEN DEĞERLENDİRMELERİ 1) RUBRİK (Dereceli Puanlama Anahtarı): <i>Performans ürün değerlendirmesinde en sık kullanılan araçlardır.</i> <i>Amaç puanlamadaki öznelliğini azaltmaktır. (Öğretmen faktörü...)</i> RUBRİK ÇEŞİTLERİ: 1) <i>Bütüncül (Holistik) Rubrik</i> 2) <i>Analitik Rubrik</i> 2) KONTROL LİSTELERİ: <i>Amaç → Gözlenen performansın ölçütlere uygunluğunu puanlamadır.</i> - <i>"Evet-Hayır", "Var-Yok", "Gösterdi-Göstermedi" vb. bir biçimde</i> - <i>Katagorik (1-0) olarak puanlanır. "Örneğin "Bir deneyin eyleme dökülmesi"</i> 3) DERECELEME ÖLÇEKLERİ: <i>Performansa dayalı işlemler baştan sona kadar listelenir.</i> <i>Davranışın karşısına davranışın gösterilme derecesi gösterilir (En az üçlü):</i> [Tam gösterildi (3), Kısmen gösterildi (2) Gösterilmedi (1)] 4) GÖZLEM FORMLARI: <i>Öğrenme çıktılarının somut olarak gözlenebildiği bazı alanlarda</i> <i>Gözlemler öğrenciler hakkında doğru ve hızlı bilgi elde edilmesini sağlar.</i> <i>Gözlem formları</i> a) <i>Yarı yapılandırılmış</i> b) <i>Tam yapılandırılmış bir formatta da olabilir.</i>

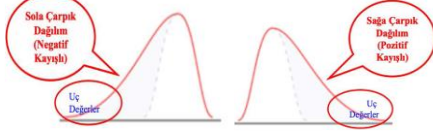
TEST VE MADDE İSTATİSTİKLERİNE GENEL BİR BAKIŞ
1) TEST İSTATİSTİKLERİ: <i>Ölçme işlemi sonucunda bireylerin toplam puanları üzerinden hesaplanır.</i> Eğitimde en sık kullanılan istatistikler: 1. <i>Merkezî Eğilim Ölçüleri</i> 3. <i>Dağılım Özellikleri</i> 2. <i>Değişkenlik Ölçüleri</i> 4. <i>Standart Puanlar ...</i>
I. MERKEZİ EĞİLİM ÖLÇÜLERİ: a) <i>Aritmetik ortalama</i> b) <i>Medyan (ortanca)</i> c) <i>Moddur.</i> <i>Temel işlevi (üçünün de) bir puan dizisindeki merkezî bulmaktır.</i> Merkezî Eğilim Ölçüsü Hesaplamak Ne işimize yarar? <i>Merkezî eğilim ölçüleri</i> - <i>Ortalamalar ve grup başarısı... hakkında kabaca fikir yürütmemizi sağlar.</i>
2. DEĞİŞKENLİK ÖLÇÜLERİ : a) <i>Ranj (dizi genişliği)</i> c) <i>Standart sapma</i> b) <i>Varyans</i> d) <i>Çeyrek sapma</i>

Değişkenlik ölçüleri

- * Grubun kabaca **homojen** ya da **heterojen** olup olmadığını gösterir.
- * Puanların **değişkenliği** grup hakkında **bilgi elde etmemizi** sağlar.
- * **Bu istatistikler genellikle histogramlar ya da çizgi grafikleri** ile gösterilir.

Şekil 17: Normal, sivri ve basık dağılımlar

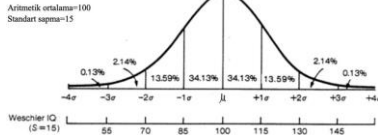

Şekil 18: Sola ve sağa çarpık dağılımlar

- * **Sivri, basık, sola - sağa çarpık olanlar Normalden sapmış dağılımdır.**

NORMAL DAĞILIM

Bir kişinin **Ortalamadan kaç standart sapma uzaklaştığını** ve **gruptaki yerini** gösterir.

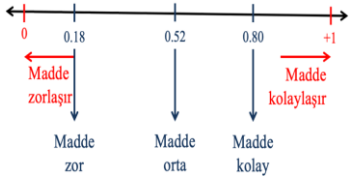
Şekil 19: Standart normal dağılım altında yer alan alanlar

2) MADDE İSTATİSTİKLERİ:

- * **Ölçme işlemi sonucunda Bireylerin madde puanları üzerinden hesaplanır.**
- * Eğitimde **en sık kullanılan istatistikler:**
 - Madde güçlük indeksi**
 - Madde ayırt edicilik indeksi**
 - Madde güvenilirliği**

1) MADDE GÜÇLÜK İNDEKSİ:

Maddenin kabaca **Zor mu?, Orta mı?, Kolay mı?** olduğunu gösterir.

- * **Madde güçlük indeksi**
- * **1'e yakın → Madde kolaylaşır**
- * **0'a yakın → Maddenin zorlaşır**
- * **0.50 civarı → Ortalama güçlük**

* **Testin Ortalama Güçlüğü:**
→ Madde güçlükleri toplamının madde sayısına bölümü

2) MADDE AYIRT EDİCİLİK İNDEKSİ

Maddenin **bilenle - bilmeyeni ayırt edemediğine ilişkin bir istatistiktir.**

-1 ile 1 arasında değer alır.

- * **0.30 ile 1 arası ayırt edici olarak nitelendirilir.**

1. EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI Tarihi, Önemi ve Türkiye'den Sonuçlar

Kavramlar

İlk kavram => Sıklıkla "**Başarı**" ("**Erişi**") olarak ifade edilir.

1) BAŞARI KAVRAMI:

- Günlük hayatımızda genellikle **olumlu** bir özellik olarak değerlendirilir.
- Eğitim alanında başarı
 - Belirli bir konu veya uygulama alanında kazandırılan kazanımlara => Bireylerin ulaşma / erişme düzeyleridir. (gösterge)

2) BECERİ KAVRAMI:

Başarıdan farklı olarak (Tekil kazanımlardaki erişim düzeylerinden ziyade) Öğrencilerin **bilgi ve becerilere sahip olduktan sonra** - **Bunları ne kadar kullanabildiğine dair bir göstergedir.**

3) OKURYAZARLIK (literacy) KAVRAMI:

Okuryazarlık "Beceri" ile çok ilişkilendirilir → Bir beceri türüdür.
PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)
- Dünyada **eğitim izleme araştırmalarından** biridir.
- **Bu programda ölçülen özellikler "okuryazarlık" olarak tanımlanır.**

Okuryazarlık:

Özellikle belirli bir alanda

- **İlgili doğru bilgileri bulma ve yanlış bilgilerden ayıklama (analiz yapma)**
- **Bu bilgileri gerçek ya da tasarlanmış durumlarda kullanma becerisidir.**

Beş Faktörlü Modeli Oluşturan Ana Alanlar ve Bu Alanları Oluşturan Alanlar

1) Açık Fikirlilik A) Yaratıcılık B) Hoşgörü C) Mera	2) İş Birliği A) Empati B) İş Birliği C) Güven	3) Duygu Düzenleme A) İyimserlik B) Strese Dayanıklılık C) Duygu Düzenleme
--	--	--

4) **Görev Performansı** 5) **Başkalarıyla Etkileşimde Olma**

A) Sebat B) Öz Denetim C) Sorumluluk	A) Sosyallik B) Girişkenlik C) Enerji
--	---

BİRLEŞİK BECERİLER:

- **Beş Faktörlü Modele dâhil değildir.**

(Ama onunla ilişkilidir)

- **Sosyal beceriler açısından**

önemli görülen iki ayrı becerisi vardır:

- Başarma Motivasyonu
- Öz Yeterlik Algısı

OECD, Tamamen Sosyal ve Duyusal Beceriler Odaklı 2017 Araştırması Çalışmasına Katılan Ülkeler ve Şehirler

1) Kanada (Ottawa)	6) Türkiye (İstanbul)
2) ABD (Houston)	7) Rusya Federasyonu (Moskova)
3) Kolombiya (Manizales ve Bogota)	8) Güney Kore (Daegu)
4) Portekiz (Sintra)	9) Çin Halk Cumhuriyeti (Suzhou)
5) Finlandiya (Helsinki)	

MODÜL -3
KISA KISA (KİŞİLER)
ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK

KONU MERKEZLİ EĞİTİM
JEAN JACQUES ROUSSEAU (1712-1778)
* "Eğitim Üzerine" adlı eserinde - Bir çocuğun doğumdan ergenliğe yaşam öyküsünü anlatır.
"Fizyolojik ve psikolojik tabiatını tanımalı eğitim ona uygun biçime getirmeli"
"Konu merkezli eğitim anlayışı yerine → Öğrenci merkezli eğitim anlayışı" - "Öğretmenler, önce çocuğu tanımakla işe başlayın!" der.

AİLELERLE İLİŞKİLER
JOHN DEWEY (1859 -1952) "En iyi ve akıllı ebeveynler kendi çocukları için istediklerini, toplumun bütün çocukları için istemelidir. Okullarımız için diğer idealler dar fikirli ve sevimsiz olur, demokrasimizi yok eder." der.
AKKÖK'a göre ailelerin eğitim sürecine katılmalarının temel gerekçeleri vardır.

1. Özel Yeteneğin Tanımı ve Özel Yetenek Kuramları
TERMAN 19. yüzyılda Üstün zekâlılara → Standart zekâ ölçeklerinde ilk %1 'lik dilime girenler demiş Üstün zekâyı → Zekâ testi puanıyla ilişkilendirmiştir.
MARLAND RAPORU 'nda (20. Yüzyılda) Üstün zekânın → Birden fazla alanda görülebileceği vurgulanmıştır. Bu alanlardan en az birinde olağanüstü potansiyel yeteneğe sahip olanlar → Üstün zekâlı olarak tanımlanmışlardır.
RENZULLİ (1978) → Üçlü Halka Kuramı
STERNBERG ve ZHANG (1995) → 2)Beşgen Kuram
SAK (2021) → 3) Bulanık Kuram
GAGNE → 4) Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı

Özel Yeteneklilerin Özellikleri
Özel yeteneklilerin sosyal duygusal alandaki karakteristik özellikleri: AYAS ve KİRİŞÇİ (2017) tarafından 1)Gelişmiş mizah 2) Sosyal duyarlılık 3)Mükemmeliyetçilik olarak sıralanır.

Özel Yeteneklilerin Tanımlanması
CLARK (1997) bu konuda özel yeteneğin tanımlanmasında → Çok boyutlu ve aşamalı bir süreç önermiştir:
DAĞLIOĞLU (1995) "öğretmen gözlem formu"nu geliştirdi. → 2. ve 5. sınıf aralığındaki özel yetenekliler belirlenmektedir. → Öğretmen her bir madde için öğrencide gözlemlendiği sıklık düzeyini işaretler

Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri
Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri de özel yetenekli olmalı mıdır? DAĞLIOĞLU 'na göre özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri - Etikli sınıf ortamı oluşturmaları - Nitelikli sorular sorma ve yüksek düzey düşünme seviyesini artırmaları - Yaratıcılığı cesaretlendirmelidir.
CLARK öğrencilerin yaratıcılığını teşvik eden öğretmenler başta kendileri yaratıcı bir kişi modeli oluştururlar. Özel yeteneklilerin öğretmenleri için uzman: Yaratıcılığın geliştirilmesinde Ataman - Clark - Croypley ve Urban, Koshy, Tuğrul ...

Özel Yeteneklilerin Eğitimleri
1) Gruplama: (Özel Yetenekliler) DAVİS ve RİMM (1998) Gruplama türleri: T.Z : Tam Zamanlı Y.Z : Tam Zamanlı 1) T.Z homojen sınıflar 2) T.Z karma sınıflar 3) Y.Z ya da geçici

2. REHBERLİĞİN TARİHİ, İLKELERİ VE İŞLEVLERİ
RPD ilkelerini Eflatun, Sokrat ve Aristo 'da bulsak da bugünkü anlayışa uzaktır
JESSE DAVİS: Meslek Bürosu Meslek Bürosu: 1907'de ABD'de Boston'da kuruldu. İş arayan gençlere meslekî yardım Öğretmenleri meslekî rehberlik alanında yetiştirmek

Rehberlik Tanımlarının Ortak Yanları
M. KEPÇEOĞLU : → Rehberliğin anlamında temel olabilecek genellemeleri sundu.

MODÜL -3
KISA KISA (KISALTMALAR)

REHBERLİK	
RPD	Rehberlik ve Psikolojik Danışma
KME	Konu Merkezli Eğitim
ÖKH	Öğrenci Kişilik Hizmetleri

OKUL ÖRGÜTÜ YÖNETİM HİZMETLERİ
ÖKH (Öğrenci Kişilik Hizmetleri) -Okuldaki 3. grup okul örgüt yapısı → ÖKH (1.Öğretmen 2)Yönetim) -Öğretim ve yönetim hizmetlerinin dışındaki öğrenciye dönük tüm hizmetler

RPD Hizmetleri Programı	
ÖRGM	MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü
RHYK	Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezi
MEB "RPD Hizmetleri Yönetmeliğini" → Millî Eğitim Bakanlığı hazırlar.	
Okullarda rehberlik hizmetleri → RPD servisi tarafından yürütülür.	

RİBA	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri
RİBA → Özel hedefleri RİBA sonuçlarından alınır.	
Eğitim kurumuna ait özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirir. Mayısta tamamlanır Eylülde komisyonuna sunulur.	
Okul RPD programını → RPD servisi hazırlar.	

e-Rehberlik sistemi MEB'e bağlı özel ve resmi eğitim kurumlarında => mebbis.meb.gov.tr adresinden kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılmaktadır.	
Rehber öğretmen/p. danışmanlar en yetkili ve görev alanı en geniş kişilerdir.	

RPD Hizmetleri İYK	
İYK	RPD Hizmetleri İl Yürütme Komisyonu
SRP	Sınıf Rehberlik Programı

Rehberlik hizmetleri -- Bakanlık düzeyinde → Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü İl düzeyinde ise → RPD İl Yürütme Komisyonları ... Okul düzeyinde → Rehberlik Servisi	
SRP (Sınıf rehberlik programı): Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik - Belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile - Öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.	

Öğretmenler Özel Yetenekli Tanımlanmasında Nelere Dikkat Etmelidir?	
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
ÜYEP	Üstün Yetenekliler Eğitim Programı
BİLSEM → Tanılama yapan yetenek programıdır.	
ÜYEP →Matematik ve fen alanında destek sağlar.	

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenci Grupları	
OSB	Otizm Spektrum Bozukluğu
OSB → Nörogelişimsel bir bozukluktur.	
"Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nde (2021) OSB'ye dair sosyal etkileşim, iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılık	

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler	
DSM-V	Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı
DSM-V'e göre → Öğrenme Güçlüğü Nörogelişimsel bir bozukluktur.	

Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Öğrenciler	
ASLHA	Amerika Konuşma, Dil ve Duyma Birliği
ASLHA'a göre → Dil ve Konuşma Bozukluğu - Sadece dil ya da konuşma alanında yada her iki alanda da güçlük yaşanabilir - Başkalarının söylediğini anlamakta güçlük çekebilir. (alıcı dil bozukluğu) - Duygu ve düşünceyi ifadede sorun yaşayabilirler (ifade edici dil bozukluğu) → Bir öğrenci hem alıcı hem de ifade edici dil bozukluğu yaşayabilir.	

BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
Özel eğitim ihtiyacı olan her öğrenci için hazırlanmalıdır. - Yerleştirildikleri eğitim ortamında BEP oluşturulması yasal bir zorunluluktur BEP Bireye özgü programdır.	

Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar	
ÜYEP	Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Özel Yeteneklilere eğitimde ilk ve en aktif olanı → ÜYEP' tir.	
ÜYEP 2007'de Anadolu Üniversitesi bünyesinde → Bir birim olarak hizmete başlamış ve 2014'de merkez hâlini almıştır.	

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(1A)

REHBERLİK

DEĞİŞEN EĞİTİM ANLAYIŞI

HÜMANİZM : İnsan merkeze alır → Eğitimi etkileyen bir düşünce akımıdır.
-Herkes eğitim – fırsat eşitliği – yaygın eğitim – evrensel değerler eğitimi

OKUL ÖRGÜTÜ

Öğretmenler	Yönetim Hizmetleri	ÖKH
-------------	--------------------	-----

EĞİTİM SÜRECİ

ÖĞRETİM	YÖNETİM	ÖKH
---------	---------	-----

REHBERLİĞİN TARİHİ- İLKELERİ VE İŞLEVLERİ

-RPD ilkelerini Eflatun, Sokrat ve Aristo 'da bulsak da bugünkü anlayışa uzaktır
Okul Danışmanlığı: (1800 'ler) "Mesleki Rehberlik Hareketi" dir.
Meslek Bürosu: (1907) ABD 'de Boston 'da JESSE DAVIS kurdu.

Başlangıçtan günümüze Rehberlik çalışmaları:

1900-1920 yılları → "Meslek seçimi ve işe yerleştirme" ağırlıklı
1930-1960 yılları → "Okula uyum" ağırlıklı
1960 'dan günümüze → "Kişisel gelişim" ağırlıklı olarak yürütülmüştür.

REHBERLİK YAKLAŞIM VE MODELLERİ

1. F. Parsons Modeli
2. Özellik Faktör Modeli (Klinik Model)
3. Rehberliği Eğitim Süreci ile Karşılaştıran Model
4. Rehberliği Karar Verme Sürecine Yardım Ol. Gören Reh. Model
5. Gelişimsel/Kapsamlı Rehberlik Modeli

TÜRKİYE DE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

1951-1956: Hareketli yıllardır. **1952-1953:** Uzmanlar
1953-1954: Gazi Eğ. Enst. Pedagoji ve Özel Eğitim Böl. (İlk Rehberlik)
1955: Ankara Demiribahçe İlkokulunda "Psikolojik Servis Merkezi" açıldı.
1953: "Test ve Araştırma Bürosu"
1960: Kalkınma Planlarında ve Millî Eğitim Şuralarında Rehberlik gündeme alındı
Rehberlik: MEB Şuralarında gündeme geldikten sonra kararlar alındı:
9. sınıf yönetme sınıfı oldu ve **9. MEB Şura** 'da Rehberlik dersi zorunlu oldu.
Türkiye 'de rehberlik hizmetlerini
İllerde → RAM **Okullarda** → Rehberlik Servisleri şeklinde örgütlenmiştir.

REHBERLİĞİN İLKELERİ (9 İLKE)

- 1: İnsan hak ve sorumluluklarıyla ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış
- 2: Öğrenci ile yakından ilgili olan herkes anlayış ve iş birliği içinde çalışmalı.
- 3: Her türlü çalışması ile öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür.
- 4: Öğrencilerin kendi kişiliklerini anlamaları - Kendilerine yetmeleri
- 5: Rehberlik öğrencilere yardım etmelidir. (En uygun düzeyde geliştirmesi için)
- 6: Rehberlik yardımında öğrencileri türlü yönleriyle tanımak gerekir.
- 7: Her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır.
- 8: Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır.
- 9: Planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel bir düzeyde olmalı.

REHBERLİK HİZMETLERİ / İŞLEVLERİ

Psikolojik Danışma Hizmetleri	Oryantasyon Hizmetleri	Bireyi Tanıma
Bilgi Toplama ve Yayıma	Yönetme ve Yerleştirme	İzleme
Müşavirlik	Araştırma ve Değerlendirme	Çevre ve Veli ile İlişkiler

Oryantasyon Hizmetleri

Oryantasyon hizmetlerinde şu çalışmalara yer verilebilir:

- 1) Okulun tanıtılması ve kısa tarihi
- 2) Okulun bina ve olanakları
- 3) Çevre
- 4) Programlar
- 5) Program dışı etkinlikler
- 6) Rehberlik servisi, kurallar vb.

YERLEŞTİRMELER

EĞİTSEL	MESLEKİ	SOSYAL
---------	---------	--------

PDR HİZMET ÖRGÜT MODELİ

1. Hizmetler Modeli	3. Görevler Modeli
2. Süreç Modeli	4. Kapsamlı PDR Programları Modeli

Hizmetler Modeli:

- 1) Oryantasyon
- 2) Bireyi tanıma
- 3) Bilgi verme
- 4) Psikolojik danışma
- 5) Yerleştirme
- 6) İzleme

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(1B)

KAPSAMLI PDR PROGRAMININ SÜREÇSEL ÖGELERİ

1) Bireysel planlama	3) Sistem desteği
2) Müdahale hizmetleri	4) Rehberlik müfredatı

OKUL RPD HİZMETLERİ PROGRAMI

ÖRGM (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü)
RHYK (Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)
RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

RPD Hizmetleri Programı: RPD hizmetlerinin bütünüdür.
ÖRGM tarafından hazırlanır ve örnek etkinlikler yayınlanır.

RHYK Kimlerden Olur?

- 1) Müdür (veya görevlendireceği yardımcısı)
- 2) Psikolojik danışman (okul RPD programını yürüten kişidir.)
- 3) Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni
- 4) Ödül ve disiplin kurulu temsil.
- 5) Okul aile birliği başk.
- 6) Öğrenci tems.

Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa

→ RAM 'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.

OKUL PSİKOSOSYAL DESTEK EKİPLERİ

Okul Psikososyal Destek Ekipleri: (MEB rehberlik hizmetleri kapsamında)
Travmatik ve zorlu olaylar karşısında hizmetler yürütür.

Kimlerden Olur?

Başkan => Okul müdürü veya (onun görevlendirdiği bir müdür yardımcısı)
→ Rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar (Varsa)
→ En az bir sınıf rehber öğretmeni
(Her sınıf düzeyinden Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi)

Toplanma zamanı? Yılda 3 (üç) kez: Dönem başları ve dönem sonu ve ihtiyaçta
Dönem başları ve İkinci dönemin sonu (İhtiyaç duyulan hallerde de toplanır.)

BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Tehdit, şantaj, cinsel istismar, suça veya uyuşturucu teşvik durumu varsa
Tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü vardır. (Gizlilik ilkesine uyar)

İhmal ve istismar vakası şüphesinde başvurulacak yerler?

- 1) İl/ilçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- 2) Emniyet Genel Müdürlüğü 155 İhbar Hattı
- 3) İl/ilçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- 4) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 İhbar Hattı

KAPSAMLI RPD PROGRAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ

1) Sonuç temellidir	3) Veri tabanlıdır	5) Takım çalışması
2) Standart temellidir	4) Gelişimsel ve kapsamlıdır	

OKUL RPD HİZMETLERİ PROGRAMI HAZIRLANMA SÜRECİ

1) GENEL HEDEF	2) YEREL HEDEF	3) ÖZEL HEDEF
-----------------------	-----------------------	----------------------

Mayıs ayında - Test ve test dışı tekniklerle öğrenci RPD Hiz. İhtiyaç belirler.

Hedef belirleme: (Okul Rehberlik ve Danışma Hizmetleri)

Genel hedefler → Bakanlıkça

Yerel hedefler → RPD hizmetleri İl Yürütme Komisyonlarınc

Özel hedefler → Eğitim kurumlarınc

Hazırlanması: Okul RPD programında:

- a) Genel, yerel ve özel hedeflere
- b) Gelişimsel ve önleyici hizmetler, iyileştirici hizmetler ve destek hizmetlere
- c) Okuldaki tüm öğrencileri kapsayacak faaliyetlere
- ç) Değerlendirme süreçlerine yer verilir.

RHYK (Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu)

RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezi)

Okul RPD programı Psikolojik danışmanın sorumluluğunda
RHYK üyeleri ile iş birliği içinde hazırlanır.

Not: Eğer okulda psikolojik danışman yoksa

→ RAM 'dan müşavirlik hizmeti alınarak RHYK tarafından hazırlanır.

Okul Psikolojik Danışmanı:

Okul RPD programını yürüten kişidir. Aktif, yönlendirici (müşavirlik)dir.

Okul RPD Hizmetleri Programı Uygulama Süreci (Neleri esas alır?)

(1)	(2)	(3)
Gelişimsel ve önleyici hizmetler	İyileştirici hizmetler	Destek hizmetler

Okul RPDH Programı Değerlendirme Süreçleri

- Sene sonu rehberlik faaliyet raporu gönderilir:

MEBBİS E-Rehberlik " bölümü → Müdür onayı ile il/ilçe RAM 'a gönderilir.

Sınıf rehberlik prog. değerlendirmesinde: (3 adet değerlendirme aracı)

Sınıf rehber öğretmeni: Dönem sonları ve yıl sonu raporlarını hazırlar.

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(2A)

Okul RPDH Programı Değerlendirme Sonrası
Değerlendirme sürecinin ardından elde edilen veriler Bir sonraki yılın RPD programının Hazırlanmaya başlandığı aşamadır. - Bu aşama → "geliştirme" aşamasıdır. (Eksiklik belirleme ve güçlendirme)

MEB RPD HİZMETLERİ SUNUM SİSTEMİ

1) Bireysel Çalışmalar	2) Grup Çalışmaları	
Hem bireysel hem de grup çalışmaları 3 ana grupta toplanabilen hizmetlerdir:		
(1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler	(2) İyileştirici hizmetler	(3) Destek hizmetler

EĞİTİM KURUMLARINDA RPD HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİ

MEB RPD HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ

MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliğini → Millî Eğitim Bakanlığı hazırlar.

MEB RPD Hizmetleri Yönetmeliği ile

- İl ve ilçe düzeyindeki RPD hizmetleri
- Bu hizmetlerin verildiği özel ve resmi eğitim kurumları
- Rehberlik ve araştırma merkezlerindeki RPD hizmetlerinin
=> Nasıl yürütüleceği belirlenmiştir.

Okullarda rehberlik hizmetleri → RPD servisi tarafından yürütülür.

RPD SERVİSİ

RPD servisi:

RPD hizmetlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması amaçlanır.

RPD servisi Nerelerde kurulur?

Resmî ve özel kurumlarda / örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarında

RPD HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONU

RPDHY Komisyonu → Eğitim kurumlarında oluşturulur.

RPD hizmetlerinin planlanması ve kurum içi iş birliği sağlanması amaçlanır.

Hayat boyu öğrenme kurumlarında:

- Müdürün başkanlığında bir müdür yardımcısı
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman
- Müdürün görevlendireceği bir öğretmenden oluşur.

RPDHY Komisyonunun Sürekli Üyeleri:

- Eğitim Kurumu müdürü / Müdür yardımcıları
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman

Diğer üyeler: Her ders yılı başında öğretmenler kurulunda belirlenir.

RPDHY Komisyonunun Toplanması:

- Yılda üç kez toplanır: Dönem başları ve yıl sonunda
- Gerekliğinde RPD servisinin önerisi ile de toplanabilir.

RPDHY Komisyonunun İlk Toplantısı:

Öğretmenler kurulu toplantısından sonra → En geç bir ay içerisinde yapılır.

RPDHY Komisyonunun Gündeminin Hazırlanması:

* RPD servisinde hazırlanır → Eğitim kurumu müdürüne sunulur.

RPDHY Komisyonunun Gündemi ve Toplantı Tarihi:

- Eğitim kurumu müdürü tarafından bir hafta önce yazılı olarak duyurulur.
- Toplantıda alınan kararlar: Kurum personeline yazılı olarak duyurulur.**

Kurumda Rehber öğretmen/psikolojik danışman yoksa (RPD H.Y. Kom.)

→ RPD hizmetleri RAM ile iş birliği içerisinde yürütülür.

RİBA Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri

RPD HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONUNUN GÖREVLERİ

- Eğitim kurumuna ait özel hedeflerin belirlenmesinde görüş bildirir.
- Mayıs'ta tamamlanan RİBA anketleri eylülde komisyona sunulur.
- Okul RPD programını → RPD servisi hazırlar.
- RPD Hizmetlerinin yürütülmesi sırasında RPD Hiz. Yürütme Komisyonu:
- Çalışmaları inceler -Görüş bildirir - Önlem alır - Karara bağlar.
- Eğitim ortamında etkili iletişim için yapılacak çalışmaları belirler.
- Çalışmalarda ilgili kurum ve kuruluşlar ile iş birliği faaliyetleri planlar.
- Öğrencilerle ilgili yapılacak çalışmalar için görüş bildirir.
- Psiko-sosyal destek hizmetlerinin RPD programına eklenmesi (görüş bildirir)
- İhtiyaçta okuldaki psiko-sosyal destek hizmetlerinde görev alır.

E-REHBERLİK SİSTEMİ:

MEBBİS'in bir uzantısıdır. (Öğrenciyi tanıma amaçlı bilgiler içerir)
- Bütün etkinliklerin bir arada görüldüğü- kaydedildiği sistemdir.
- RAM'a öğrenci yönlendirirken bu sistemdeki formlar doldurulur/ takip edilir.

Rehber öğretmenler **MEBBİS**'teki bu sistem üzerinden
- Program hazırlayabilir - Veri raporlayabilir.
- Yıllık ve haftalık program giriş ve düzenlemelerini yapabilir

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(2B)

2020 Yılında Hazırlanan Sınıf Rehberlik Programında		
(1) Algıya dayalı Değerlendirme	(2) Süreç Değerlendirmesi	(3) Sonuç Değerlendirmesi
Üç basamaklı bir rehberlik sistemi kurulmuştur.		

Koordinatör Rehber Öğretmen/P. D. Görev ve Sorumlulukları

- RPD hizmetleri + Koordinatörlük
- RPD servisi → koordinasyon ← eğitim kurumu yönetimi
- RPD programı hakkında öğretmenler kuruluna bilgi verme
- RHYK toplantı gündemini ve alınan kararları yazılı hâle getirme
- RPD servisinde e-rehberlikte ortak hazırlanan okul RPD programını kurum müdürüne onaylatır.

Rehber Öğretmen/P. D. Görev ve Sorumlulukları

(1) Gelişimsel ve önleyici hizmetler	(2) İyileştirici hizmetler	(3) Destek hizmetleri
--	----------------------------------	-----------------------------

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışmanın DİĞER GÖREVLERİ

- Rehber öğretmen/psikolojik danışman merkez sınavlarda görev alabilir
- İstemesi hâlinde belleticilik görevi yapabilir.
- Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemez!

e-Rehberlik Sistemi

- * RPD hizmetlerinin sunulması, yürütülmesi ve raporlaştırılmasını sağlar
- * Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personeline izlenebilir. (Yetkiye göre)
- * **MEBBİS** (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) bölümlerinden biridir.

MEB RPD Hizmetleri Sunum Sistemi

e-Rehberlik sisteminin alt yapısını oluşturmaktadır.

RPD hizmetlerin ölçülebilir ve hesap verebilir olarak sunulması amaçlar.

e-Rehberlik Sisteminin Kullanımı

e-Rehberlik sistemi

- MEB'e bağlı özel ve resmi eğitim kurumlarında tüm sorumlularca kullanılır.
- => mebbis.meb.gov.tr adresinden kullanıcı adı ve şifre ile giriş yapılmaktadır.
- * Rehber öğretmen/p. danışmanlar en yetkili ve görev alanı en geniş kişilerdir.

- Okul RPD programı hazırlama
- RPD hizmetleri veri girişi
- Raporlama
- Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranlarını kullanmaktadır.

Eğitim kurumu müdürleri (e-Rehberlik sistemi)

- * RPD programını - Haftalık programı - Öğrenci yönlendirme formlarını Görüntüleyebilir => Onaylayarak RAM'a sistem üzerinden gönderebilir.
- * RPD hizmetlerine ilişkin "özel hedef" giriş işlemlerini yapar.
- * Çalışmalarla ilişkin verileri sayısal olarak görebilir.

Eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler (e-Rehberlik sistemi)

Öğrenci yönlendirme işlemleri ekranını kullanabilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı (e-Rehberlik sistemi)

- Ülke genelindeki tüm eğitim kurumları ile RAM'da yapılan çalışmalara ait
- Nicel verileri raporlaştırabilir.
- İllerin yerel hedeflerini ve eğitim kurumlarının özel hedeflerini görebilir.

RAM'a Öğrenci Yönlendirme

- 1) RAM'a İlk kez ve Kademe Geçişinde Öğrenci Yönlendirme
- 2) Rapor Yenilemek İçin RAM'a Yönlendirme
- 3) Tıbbi Tanı Gerektiren Durumlar ve Yönlendirme Süreci

Yaşlılardan anlamlı derecede farklılık gösteren öğrenciler (veli bilgilendirilir) İlerleme gösteremediğinde öğrenci RAM'a yönlendirilir.

RPD HİZMETLERİ İL YÜRÜTME KOMİSYONU (İYK)

Rehberlik hizmetleri

- * Bakanlık düzeyinde → Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü
- * İl düzeyinde ise → RPD İl Yürütme Komisyonları ...
- * Okul düzeyinde → Rehberlik Servisi

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(3A)

RPD İYK KURULUŞU
RPD Hizmetleri Yönetmeliğinde açıklanmıştır.
İl MEM'de RPD hizmetleri İYK oluşturulur. Amaç:RPD hizmetlerinin il düzeyinde planlanma ve kurumlar arası iş birliği
RPD hizmetleri İYK Ne Zaman Toplanır? * Biri Eylül ayında, diğeri haziran'da olmak üzere yılda en az iki kez toplanır.
Bu komisyonun sekretarya hizmetleri İl MEM'de Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri birimi tarafından yürütülür.
RPD Hizmetleri İYK Kimlerden Oluşur? * İl milli eğitim müdürü başkanlığında; a)Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu il ve ilçe şube müdürlerinden b) RAM müdürlerinden, c) RAM'ın RPD hizmetleri bölüm başkanlarından ç) Örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumlarının → Her tür ve kademesinden seçilen en az birer müdür ile → Görev yapan en az birer rehber öğretmen/psikolojik danışmandan oluşur.

RPD İYK GÖREVLERİ
RPD Hizmetleri İYK RPD hizmetlerinin → İldeki çatı komisyonudur. -Hedefler belirlemede yükümlülükleri vardır. -Ayrıca okullardan gelen RİBA'lar ilçelerde toplanır. (Bu sonuçlara göre iller alandaki yerel hedefleri belirler...) RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketleri)

SINIF REHBERLİK PROGRAMI (SRP)
SRP (Sınıf rehberlik programı): * Öğrencilerin sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişim alanlarına yönelik - Belirlenmiş kazanımların sınıflarda grup etkinlikleri yolu ile - Öğrencilere sistemli bir şekilde sunulmasını amaçlayan programdır.

SRP (GELİŞİM ALANLARI)		
(1) Akademik	(2) Kariyer	(3) Sosyal duygusal

SRP (ÖZELLİKLERİ)
SRP → Özgün bir programdır. * Günümüz ihtiyaçlar ve okul RPD programına göre hazırlanır. * Sınıf rehberlik programında (gelişim alanlarına göre incelendiğinde) Sosyal duygusal - Akademik – Kariyer gelişim alanında 290 kazanım vardır.

SRP (TEMEL İLKELERİ)
1.Program tek bir modele dayanmaz! 2. Duyuşsal davranışların kazandırılmasına daha çok odaklanılmıştır. 3. Program gelişimsel bir yaklaşımla geliştirilmiştir. Her üç gelişim alanındaki kazanımlar (1) Akademik 2) Kariyer 3) Sosyal duygusal 4. Programda tüm kazanımlarda bireysel farklılıklar dikkate alınmıştır. 5. Bu program MEB'in tüm kurumlarındaki öğrencilere yöneliktir. 6. Gelişim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır. 7. "21. Yüzyıl Becerileri" olarak adlandırılan yeni nesil becerilere odaklanıldı. 8. Hem bireye hem de topluma karşı sorumluluklar gözetilmiştir. 9. Program öğrenci merkezli bir anlayışı temel almaktadır. 10.Kazanımlar öğrenciyi aktif kılan ve yansıtıcı düşünme gerektiren niteliktedir.

SRP (DEĞERLENDİRME) (3'ü bir arada kullanılır)		
(1) Sürece Dayalı Değerlendirme	(2) Algıya Dayalı Değerlendirme	(3) Sonuca Dayalı Değerlendirme
SRP'de kazanımlarda Çoklu değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Süreç, algıya ve sonuca Dayalı Değerlendirme yöntemleri bir aradadır.		
Bu veriler anlık, orta süreli ve uzun süreli sonuç verileri şeklinde elde edilir. (Etkinliklerden hemen sonra - 3 aylık veya yıllık yapılan değerlendirmelerle)		
Sonuç olarak - Kazanım etkinlikleri ile ulaşılan öğrenci sayıları → Süreç değerlendirmesi - Ölçek, anket ve diğer ölçümlerle elde edilen veriler → Algıya dayalı değer. - Öğrencilerin belirli aralıklarla elde edilen veriler → Sonuç değer.		

BİREYİ TANIMA: ALANLAR	
Bireyi tanıma iki kısımda ele alınabilir:	
1) Alanlar	2) Teknikler

BİREYİN TANINMASI İÇİN GEREKLİ ÖZELLİKLER:		
1) Sağlık Durumu	4) Akademik Başarı	6) Benlik Tasarımı ve Değerler
2) Yetenekler	5) Kişilik	7) Çevre ile İlgili Bilgiler
3) İlgiler		

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(3B)

BİREYİ TANIMA: TEKNİKLER VE UYGULAMALAR	
Rehberlikte bireyi tanımak için kullanılan teknikler iki gruba ayrılır:	
1) Testler	2) Test dışı teknikler

TESTLERİN ÖZELLİKLERİ
İyi bir testin sahip olması gereken 4 özellik vardır:
1) GEÇERLİLİK: Ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı şeyi eksiksiz, tam ölçmesi
2) GÜVENİRLİK: Ölçme aracının ölçmek istediği şeyi hatasız ve doğru ölçmesi
3) KULLANIŞLILIK: Ölçme aracının kullanılmasının kolay olmasıdır.
4) EKONOMİKLİK: Ö. aracının ekonomik olması, çok masraflı olmamasıdır.

REHBERLİKTE KULLANILAN TESTLER (BİREYİ TANIMA)	
1) Yetenek Testleri	3) Kişilik Testleri
2) İlgili Envanterleri	4) Tutum Ölçekleri

Rehberlik hizmetlerinde kullanılan kişilik ölçekleri	
Beier Cümle Tamamlama Testi	Hacettepe Kiş. Envanteri
CAT	Rotter Cümle Tamamlama T.
Minnesota Çok Yönlü Kiş. Envanteri (MMPI)	Rorschach Mürekkep Lekesi T.
Louisa Duss Psikanalitik Hikâyeler Testi	Büyük Beşli Kişilik Kuramı

TEST DIŞI TEKNİKLER (Bireyi Tanıma)
* Test dışı teknikler testlerden farklı olarak → Katı bir yapılandırma içermez! Hatta yapılandırmanın nasıl olacağı → Uygulayıcı tarafından belirlenebilir. * Standart şartlar sağlamak, standart sorular sormak → Zorunda değildir! * Genellenebilirlikleri ve karşılaştırılabilir bilgi verme olanakları → Zayıftır!

AİLELERLE İLİŞKİLER		
AİLELERLE İLİŞKİLER (Katılım Çeşitleri)		
(1) Ebeveyn Katılımı	(2) Ailelerle İlişkiler	(3) İş birliği temelli katılım

AİLELERİN KATILIMLARI	
1) Okul Merkezli Katılım	2) Ev Merkezli Katılım

EBEVEYNLİK TARZINI BULMAK	
1) Demokratik anne-baba	3) İzin verici anne-baba
2) Otoriter anne-baba	4) İhmalkâr anne-baba

ETİK KURALLAR TEMEL İLKELER			
Yetkinlik	Yetkinlik sınırları	Mesleki ve bilimsel sorumluluk	Sürekli gelişim
Dürüstlük	Profesyonel kimlik	Gizli bilgilerin muhafaza edilmesi	Başkalarına zarar vermeme
Etik Kurallar	Toplumsal sorumluluk	Rehberlikte Etik ve Bilgilerin Saklanması	Duyarlık ve Hoşgörü

ETİK KURALLARIN GEÇERLİLİK ALANLARI:	
1) Psikolojik danışma	3) İzin verici anne-baba
2) Ölçme	4) Müşavirlik hizmetleri

ÖZEL EĞİTİM	
BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme	Salamanca Bildirisi ve Eylem Çerçevesi
Engelliler Hakkında Kanun	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre (2021) Özel eğitim ihtiyacı olan birey "Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösterir."

Özel eğitim ise (MEB, 2021) * Bu bireylerin uygun eğitim ortamlarında sürdürdüğü eğitimdir. - Eğitsel ve sosyal gereksinimlerin karşılanması - Geliştirilmiş bireyselleştirilmiş eğitim programları kullanma - Özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından hizmet verme vardır.
--

Zedelenme: Bireyin organ yapısında ve işleyişinde bozulmalar olmasıdır. *Bir bireyin gözünde ya da kulağında zedelenmeler oluşabilir. →Bu zedelenmeye bağlı olarak Yetersizlik durumu kim zaman oluşur/ oluşmaz.

Yetersizlik: Zedelenme sonucunda sahip olunan organın işlevini yerine getirememesidir. - Bireyin gözündeki zedelenmeye bağlı olarak görememesi bir yetersizliktir.

Engel: Bir yetersizlik sonucunda Bireyin toplumsal yaşamda akranlarının gerçekleştirebildiği rolleri → Gerçekleştirememesi durumu olarak tanımlanmaktadır.

Bir öğrencinin görme kaybının olması → Bir yetersizliktir. Ancak bu öğrenci için herhangi bir uyarılma yapılmaksızın → Akranlarıyla benzer materyallerle değerlendirilmesi => Bir engeldir.

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(4A)

Engelli olma durumu:

Çoğunlukla toplum tarafından oluşturulan koşullar sebebiyle
- Bireyden beklenen rol ve sorumlulukları → Gerçekleştirememesidir.
Bu nedenle "Engelli birey" ya da "yetersizliği olan birey" yerine
"Özel eğitim ihtiyacı olan birey" kavramını kullanmak daha uygundur.

ÖZEL EĞİTİM İHTİYACI OLAN ÖĞRENCİ GRUPLARI

1) Zihinsel Yetersizliği Olanlar	4) Dil ve Konuşma Bozukluğu Olanlar
2) OSB Olanlar	5) İşitme Yetersizliği Olanlar
3) Öğrenme Güçlüğü Olanlar	6) Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler

"Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nde (2021)

"Zihinsel yetersizlik" kavramı yerine "zihinsel engel" kavramı kullanılır.

Zihinsel engelli bireyler 4(Dört) grupta ele alınır:

1) Hafif	4) Ağır
2) Orta	5) Çok Ağır

RAM'A YÖNLENDİRME

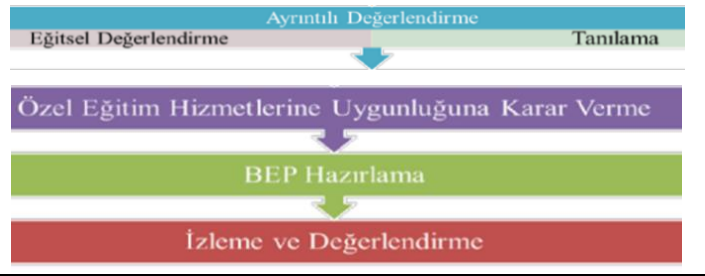
- Öğretim programını takipte güçlük yaşayan öğrencilerin fark edilmesi
→ Değerlendirme sürecinin başlangıcını oluşturur.

Değerlendirme: Öğrenci hakkında bilgi toplama ve bir yargıya varma sürecidir.

DEĞERLENDİRME YAPMA AMAÇLARI

1) Tarama	3) Yerleştirme	5) İzleme
2) Tanılama	4) BEP Geliştirme	

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Gönderme öncesi süreçte öğretmenlerin yapacağı iş ve işlemler (Üç basamak)

1) Bilgi toplama	2) Müdahale programı hazırlama	3) Müdahale programını uygulama ve sonuçlarını değerlendirme
------------------	--------------------------------	--

NOT: Gönderme öncesi süreçte özel eğitim ihtiyacı olduğundan şüphe edilen birçok öğrenci için → Yönlendirmeye gerek kalmamaktadır.

Eğitsel Değerlendirme, Tanılama Süreci ve Eğitim Ortamına Yerleştirme

- Gönderme öncesi süreçte düzenlemelere rağmen ilerleme görülüyorsa → "Ayrıntılı değerlendirme" için gönderme süreci başlatılır.
- Gönderme kararını tek sınıf öğretmeni veremez! (Rehber öğretmen + aile)
- Onay ile → Öğrenci hastanelere ve RAM'a yönlendirilir.
- Öğretmen gönderme öncesi süreçte
→ Uyguladığı müdahale programının içerik ve gönderme raporu hazırlar.

Gönderme Raporunda Neler Olmalı?

1. Öğrencinin günlük gelişim alanları ve bu alanlardaki performansı
2. Güçlük yaşadığı alanların nerede, ne zaman ve hangi etkinliklerde olduğu
3. Güçlük yaşadığı alanlara yapılan uygulamalar, müdahaleler ve stratejiler
4. Müdahale programının oluşturulması, uygulanması ve izlenmesindeki sorumlular
5. Başarılı ve başarısız olan müdahalelere ilişkin açıklamalar

Özel eğitim değerlendirme kurulu üyeleri?

- RAM müdürü (Görevlendirdiği bir müdür yardımcısı)
- RAM özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı
- Rehber öğretmen
- Özel eğitim öğretmeni
- Varsa bir çocuk gelişimci
- Öğrencinin ailesi ...

İhtiyaç durumunda fizyoterapist- odyolog -psikolog- Dil konuşma terapisti
- Öğrenci çıraklık ve yaygın eğitime gidecekse kurum temsilcisi olabilir.

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(4B)

Öğrencinin özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme ölçütleri

- 1) Tıbbi tanılama sonrasında mutlaka bir yetersizlik tanısı almış olması
- 2) Aldığı yetersizlik tanısının eğitsel performansını olumsuz etkilemesi
- 3) Eğitsel ihtiyaçlarını karşılamada özel program ya da hizmetlere ihtiyaç

Ülkemizde iki farklı yerleştirme kararı verilebilir:

- 1) Öğrencinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla genel eğitim sınıfına
- 2) Benzer yetersizliğe sahip öğrencilerle özel eğitim okulunda / sınıfına

→ Her iki yerleştirme kararı sonrasında da BEP hazırlanması gerekmektedir.

DESTEK EĞİTİM MODELLERİ

En Az Kısıtlayıcı Ortam

- Her öğrenci için farklı bir yerleştirme seçeneği anlamındadır.
- Amaç öğrencinin Normal gelişim gösteren arkadaşlarından, evinden, az ayrılmasıdır.

* Ancak burada temel alınacak düşünce

- Öğrencinin yaşamı olabildiğince normal seyrinde devam etmeli
- Eğitim fırsatları öğrencinin bireysel ihtiyaçlarıyla uyumlu olmalı
- Bireysel özgürlüğe kesinlikle gerekli olandan fazla müdahale edilmemeli

Ülkemizde Özel Eğitim İhtiyacı Olanları Yerleştirme Seçenekleri

- 1) Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
- 2) Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
- 3) Özel eğitim sınıfı
- 4) Yarı zamanlı kaynaştırma/Büt.
- 5) Tam zamanlı kaynaştırma/Büt.

En fazla kısıtlayıcı olandan → en az kısıtlayıcı olana doğru sıralanır.

(BEP) Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama

- * Özel eğitim ihtiyacı olan her öğrenci için hazırlanmalıdır.
- Yerleştirildikleri eğitim ortamında BEP oluşturulması yasal bir zorunluluktur.
- BEP Bireye özgü programdır.

* BEP belirli anahtar özelliklere sahiptir:

Şekil 2. BEP'in Özellikleri

BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden
→ Okullardaki "BEP geliştirme birimi" sorumludur.

Ülkemizde Özel Eğitim İhtiyacı Olanları Yerleştirme Seçenekleri

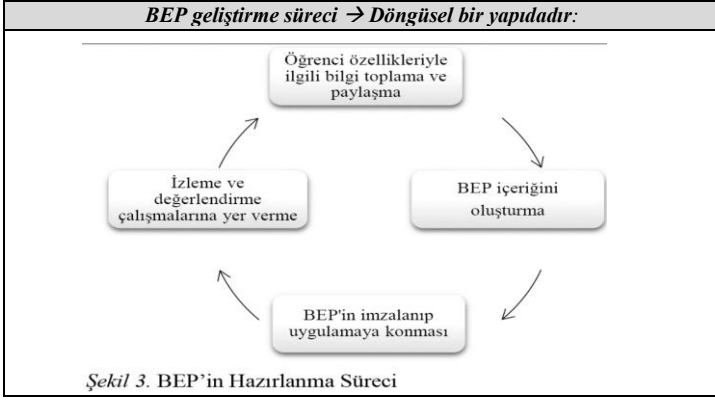
("Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"nin (2021) 47. maddesine göre)

- "Okul müdürü ya da Görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlığında
- Rehber öğretmen - Sınıf öğretmeni - Ders öğretmenleri - Velisi ve kendisi
- Gerekli durumlarda özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye ve Mesleki eğitim kurumlarında meslek dersi alan öğretmeni de katılabilir.

BEP Geliştirme Biriminin Görevleri Nelerdir? (MEB, 2021)

- 1) BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme koordinasyonu sağlamak
- 2) BEP'de değişiklik ve düzenlemeler yapmak (Öğrenci gelişimi -gereksinimi)
- 3) BEP için ortam düzenlemesi-materyal hazırlama ve temini konusunda
→ Yöneticilere ve öğretmenlere öneriler sunmak
- 4) Okulda bulunan diğer birimlerle iş birliği ile çalışmak
- 5) Destek eğitim odasında öğrencilere ders ve haftalık program belirlemek
- 6) Tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerini belirlemek ve yönetime bildirmek
- 7) Özel eğitim sınıfına devam edenlerden yetersizliği olmayanları belirlemek
→ Akranlarıyla ders alabilecek öğrencileri ders saatlerini planlamak
- 8) Kullanılacak materyal, yöntem ve teknikleri belirlemek
- 9) Sınavlarda refakat edilmesi gereken öğrencileri belirlemek
- 10) Özel eğitim okullarında grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin Grup eğitimine hazırlanması için bire bir eğitim sürecinin kararını vermek
- 11) Velinin yazılı isteği doğrultusunda ilkokul döneminde
- Öğrencilerin bir kereye mahsus sınıf tekrarı yapmasına karar vermek

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(5A)

BEP İÇERİĞİNDE YER ALMASI GEREKEN TEMEL ÖGELER

- Öğrencinin demografik özelliklerinin tanımı
- Öğrencinin eğitsel performans düzeyinin tanımı
- Uzun dönemli ya da yıllık hedefler
- Kısa dönemli hedefler
- Öğretim yöntemleri ve materyaller
- Amaçlara ulaşmak için gerekli olan zamanın başlama ve bitiş tarihleri
- Uygun değerlendirme yöntemleri ve ölçütleri
- Ek hizmetler

Performans Düzeyinin Tanımlanmasında Dikkat Edilecek Hususlar

- Bu düzeyi → Geçmişteki ya da gelecekteki değil, şimdiki performansdır.
- Perf. düzeyinin ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir.
- Bilir, tanır ifadeler → Gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar değildir!
- Okur, söyler gibi ifadeler → gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardır.

Kısa Dönemli Hedef İfadelerinde 4 (Dört) Temel Öge:

- Birey
- Ölçüt
- Koşul
- Davranış

Ek Hizmetler

- Özel eğitim
- İlgili hizmetler
- Tamamlayıcı destekler

BEP Sürecinin Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi İçin Neler Yapılabilir?

- Öğrencinin performans düzeyi doğru bir şekilde belirlenmelidir.
- Mutlaka izleme ve değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir.
- BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme süreci → Ekip işidir.
- Sorumluluklar ekibin birbiriyle iş birliği yapması ve bilgi paylaşımıdır.
- Aile BEP geliştirme biriminin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Öğretmene ve öğrenciye sağlanan destek hizmetler
- BEP sürecinin işleyişinin niteliğini artırır.

Öğretimin Bireyselleştirilmesinde ve Öğretim Uygulamalarında Temel Uygulama İlkeleri

- Tüm öğrenciler öğrenebilir ve öğretmenler öğretebilirler.
- Her öğrencinin eğitimden en yüksek düzeyde faydalanma hakkı vardır.
- Her öğrencinin gelişimi takip edilmeli ve ilerledikçe ödüllendirilmeli
- Her öğrencinin ortak, farklı ve bireysel gereksinimleri vardır.

- * Öğretim bireyselleştirilirken bazı değişkenler göz önünde bulundurulur:
- Öğrencilerin ilgileri - Öğrenme profilleri - Hazırbulunmuşlukları
- Süreç ve ürün üzerinde uyarlamalar yapılır.

Öğretimin Bireyselleştirilmesinin ve Öğretim Uyarlamalarının Kapsamı

- Öğretimin bireyselleştirilmesi
- Öğrenmede etkili tüm faktörlerin öğrenci özelliklerine göre düzenlenmesidir.
- BEP'in parçası olan düzenlemeleri ve değişiklikleri içerir.

Öğretimini Öğrencilere Göre Uyarlamada Düzenlemeler Nelerdir?

- Fiziksel düzenlemeler
- Sürece yönelik düzenlemeler
- Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler
- Öğretimsel düzenlemeler
- İşleyişle ilgili düzenlemeler

Sınıf kuralları oluştururken dikkat edilmesi gereken kriterler Nelerdir?

- Sınıf kuralları 7 (yedi) maddeyi aşmamalıdır. (Hatırlanması zor olabilir.)
- Kurallar belirlenirken öğrenciler sürece dâhil edilmelidir.
- Kurallar olabildiğince kısa ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir.
- Belirlendikten sonra her kural açıklanmalı ve öğretimi yapılmalıdır.
- Kural ihlalinde ne olacağı açık bir şekilde ifade edilmelidir.
- Kurallar olumlu ifadelerle oluşturulmalıdır.
- Sınıf yeni öğrenciler katılırsa kurallar yeniden gözden geçirilmelidir.
- Kurallara yönelik ipucu niteliğinde hatırlatıcılar kullanılmalıdır.

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(5B)

Öğretimsel Düzenlemeler

- Öğretim yöntemlerinin uyarlanması
- Öğrenci grupları oluşturma

İşleyişle ilgili düzenlemeler

- Yönetici ve öğretmen sorumluluk uyarlama
- Ödevlerde uyarlama
- Zamanda uyarlama ve düzenleme
- Sınavlarda uyarlama

Özel Yetenek Kavramı ve Türkiye'de Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Özel Yeteneğin Tanımı ve Özel Yetenek Kuramları

Özel Yetenek Nedir?

- *Üstün zekâ* ve *üstün yetenek* kavramları şeklinde karşımıza çıkmaktadır.
- Bu bir kavram karmaşası değil → Alanın zenginliğine işaret eder.
- Türkiye'de 2013 yılından bu yana "özel yetenek" kavramına karar verilmiştir.

- * *Özel yetenek kavramının tanımı* MEB (2013) tarafından yayınlanan "Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı"nda tanımlanır.

ÖZEL YETENEKTEKİN SÖZ EDENLER:

1) TERMAN	6) GAGNE
2) MARLAND RAPORU	8) CLARK
3) SAK	7) AYAS ve KİRİŞÇİ
4) STERNBERG ve ZHANG	9) DAĞLIOĞLU
5) RENZULLİ	10) DAVIS ve RİMM

ÖZEL YETENEK KURMLARI

1) Üçlü Halka Kuramı	3) Bulanık Kuram
2) Beşgen Kuramı	

ÖZEL YETENEK KURMLARI ve KİŞİLER

1) Üçlü Halka Kuramı	RENZULLİ
2) Beşgen Kuramı	STERNBERG ve ZHANG
3) Bulanık Kuram	SAK
4) Ayrımsal Üstün Zekâ - Üstün Yet. Kur.	GAGNE

ÖZEL YETENEKLİLERİN ÖZELLİKLERİ (Özel yeteneklilerin karakteristik özellikleri)

Özel yeteneklilerin karakteristik özellikleri:

- Bazı kaynaklarda → Gelişim alanlarına göre
- Bazı kaynaklarda → Yaş gruplarına göre sınıflara ayrılmıştır.

Özel yeteneklilerin Fiziksel gelişimle ilgili:

- Birbirine zıt özelliklere rastlanabilir:
- Özel yetenekliler bazı kaynaklarda → Çok sağlıklı bazılarında → Çelimsiz

Özel yeteneklilerin sosyal duygusal alandaki karakteristik özellikleri

- AYAS ve KİRİŞÇİ (2017) tarafından
- 1) Gelişmiş mizah 2) Sosyal duyarlılık 3) Mükemmeliyetçilik olarak sıralanır.

Özel yeteneklilerin Sosyal duygusal gelişim alanı karakteristik özellikleri

- Bir bakış açısına göre → Sosyal-duygusal açıdan güçlüdür
- Bir bakış açısına göre → Hassastır

* Özel yeteneklileri

- Normal gelişim gösteren akranlarından ayıran özellikler olduğu kadar
- Kendi içlerinde birbirinden farklı kılan özellikleri de vardır.

* Özel yetenekliler grubunun içinde farklı olan ikinci gruplar vardır.

- Bu bireylere "iki kere özeller" adı verilebilir.

İKİ KERE ÖZEL BİREYLER

1) Savantlar	3) Özel öğrenme güçlüğü olan özel yetenek.
2) Williams sendromu	4) Deha çocuklar

Özel Yeteneklilerin Tanılama Sürecinde İzlenecek Ana Adımlar

- Özel yetenek potansiyeli taşıyan öğrencileri tanılamaya aday gösterebilmek
- Öğretmen - Kendisi - Akran - Aileliler aday gösterebilir
- Bir tarama aşamasından geçirmek
- Daha detaylı bir ölçmeye almak ve
- Bireyle ilgili karar vermek şeklinde özetlenebilir.

- * Bazı aday gösterme formları öğretmenler için yararlı olabilir.

- DAĞLIOĞLU (1995) "öğretmen gözlem formu"nu geliştirdi.
- 2. ve 5. sınıf aralığındaki özel yetenekliler belirlenmektedir.

MODÜL -3
KISA KISA (KAVRAMLAR)
(6A)

BİREYSEL ÖLÇME-DEĞERLENDİRME AŞAMASI
EN ÇOK BİLİNENEN BİREYSEL ZEKÂ TESTLERİ

- 1) ASIS (Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği)
- 2) SB (Stanford-Binet Zekâ Testi)
- 3) WÇZÖ (Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği)

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMLERİ

Özel Yeteneklilerle Gerçekleştirilen Eğitsel Uygulamalar

- 1) Gruplama
- 2) Zenginleştirme
- 3) Hızlandırma

Mentorluk uygulaması özel yeteneklilerin eğitim stratejileri kapsamındadır.

Gruplama Türleri **DAVIS ve RİMM**

- 1) T.Z homojen sınıflar
- 2) T.Z karma sınıflar
- 3) Y.Z ya da geçici

T.Z : Tam Zamanlı Y.Z : Tam Zamanlı

Öğretmenlerin Sınıfta Yararlanabileceği Gruplama Türleri:

(1)	(2)	(3)
Sınıf İçi Benzer Yetenek Grupları	Sınıf İçi Karışık Yetenek Grupları	Sınıf İçi Çok Düzeyli Gruplar

Öğretmenlerin Sınıfta Yararlanabilecekleri Zenginleştirme Türleri:

(1)	(2)	(3)
İçerik zenginleştirilmesi	Süreç zenginleştirilmesi	Ürün zenginleştirilmesi

4) Türkiye’de Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Kurumlar

- * Türkiye’de özel yeteneklilere eğitim veren kurumların çıkışı 1960’lardadır.
- * Türdeş sınıf denemesi şeklinde başlatılan çalışmalar → Kısa sürdü.
- * 1990’lı yıllardan itibaren yeniden eğitim kurumları açılmaya başlanmıştır.

Günümüzde Özel Yeteneklilere Yönelik Eğitim Veren Kurumlar:

- a) Okullardaki programlar
- b) Okul sonrası programlar

Günümüzde Özel Yeteneklilere Yönelik Eğitim Veren Okullar:

Bu kurumlara okullar veya okul bünyesindeki sınıflar olarak bakılabilir.
- Özel yetenekliler için açılan destek eğitim odalarında eğitim verilir.

Fen liseleri	Sosyal bilimler liseleri	Güzel sanatlar lisesi
Spor liseleri	Konservatuvarlar	

Özel Yeteneklilere Eğitim Veren Okul Sonrası Programlar

Özel yetenekli öğrenciler kendi okullarına devam ederken
-Okul sonrası saatlerde → Yeteneklerine uygun programlara katılabilirler.

- 1) **BİLSEM** (Bilim ve Sanat Merkezleri) kurulmuştur.

- 2) **Üniversite** tabanlı programlar → Okul sonrası uygulamalara örnektir.
- Anadolu -Hacettepe - Ege -İnönü - Karabük ve -Bülent Ecevit üniversiteleri
- Bunların ilk ve en aktif olanı → **ÜYEP**’tir.

Özel Yeteneklilerin Öğretmenleri

Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri de özel yetenekli olmalı mıdır?

DAĞLIOĞLU’na göre özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleri
- Etkili sınıf ortamı oluşturmali - Nitelikli sorular sorma ve yüksek düzey düşünme seviyesini artırmalı - Yaratıcılığı cesaretlendirmelidir.

CLARK öğrencilerin **yaratıcılığını** teşvik eden öğretmenler başta kendileri yaratıcı bir kişi modeli oluştururlar.

Özel yeteneklilerin öğretmenleri için pek çok uzman fikir söyler
(Ataman - Clark - Cropley ve Urban, Koshy, Tuğrul ...)

Türkiye’de Özel Yeteneklilerle Çalışan Öğretmenlerin Yetiştirilmesi

Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin yetiştirme süreci
→ Lisans ve lisansüstü eğitimle meslek hayatı içerisindeki eğitimlerdir.

- * 2015-2016 öğretim yılı itibarıyla → “Özel Eğitim Öğretmenliği” olarak
→ Tek bir lisans programı şeklinde ÖSYM kılavuzunda yer almaktadır.

Özetle özel yeteneklilerle çalışacak öğretmenlerin yetişmesinde
- Lisans ve lisansüstü düzeydeki dersler ve
- Hizmet içi eğitimler → Faydalı olmaktadır.

EĞİTİMDE ARAŞTIRMA VE AR-GE ÇALIŞMALARI

ARAŞTIRMA VE ARAŞTIRMA SÜRECİ

İNSANLAR BİLGİYİ NASIL ELDE EDER?

Duyularla	Görüş birliği yaparak	ARAŞTIRMA VE BİLİM ile
Uzman görüşüyle	Mantıkla	
Bilimsel Yöntem → Hem eylemsel hem de düşünsel bir SÜREC'tir.		
Araştırılabilir Nitelikte İyi Bir Problemin ve Soruların Özellikleri:		
Akla yatkın olmalı	Snanabilir, test edilebilir, ölçülebilir olmalı	
Anlamlı olmalı	Çok geniş veya çok dar kapsamlı olmamalı	
Açık ve anlaşılır olmalı	Orijinal ve özgün olmalıdır.	
Etik olmalı		

Alanyazın (Literatür) Taraması

Araştırma probleminin doğru şekilde tanımlanabilmesi için gereklidir.

Taramada temel amaç mümkün olduğunca birincil kaynaklara ulaşmaktır:

- 1) Birincil kaynaklar: Araştırma raporları, tezler, araştırma makale dergileri ...
- 2) İkincil kaynaklar: Ansiklopediler, çeşitli kaynaklardan üretilen kitaplar ...

Araştırma Probleminin Tanımlanması

Değişken Tanımlama

Değişken	Araştırmada ilişkinin cevabıyla ve Neden sonuç ilişkileriyle ilgilidir.
Bir durumdan diğerine farklılık gösteren bir özelliktir.	
"Öğrenci genel akademik başarısı sosyo-ekonomik düzeye göre değişir mi?" → Araştırma sorusunda yer alan bu kavramlar birer değişkendir.	

Değişkenlerin Sınıflandırılması (Sayılabilirliğe Göre)

- 1 Nicel D: Değişkenin özelliği sayı ve miktar olması (Sınav puanı gibi)
- 2 Nitel D: Değişken sayısal ifade edilemez! -Sınıflandırılmaz! Cinsiyet gibi

Değişkenlerin Sınıflandırılması (Aldıkları Değerlere Göre)

- 1 Süreksiz D: Sınırlı sayıda değer alır. (evli -bekar gibi)
- 2 Sürekli D: İki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer (yaş ilerler)

Değişkenlerin Sınıflandırılması (Neden-sonuç ilişkisi içindeyse)

- 1 Bağımsız D (X): Etki eden, neden olan değişkendir.
- 2 Bağımlı D (Y): Sonuç olarak ortaya çıkan değişkendir.

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN SINIFLANDIRILMASI

- 1 Değiştirilebilir: Araştırmacı müdahale eder. (Nicel) (Tedavi türü gibi)
- 2 Seçilmiş: Müdahale yok! Bağımsız. (Nicel veya Nitel) (Cinsiyet gibi)
- 3 Düzenleyici: Bağımlı - Bağımsız değişken ilişkisini düzenler.
- 4 Dışsal (Kontrol): Bağımlı D. ile ilişkili ama etkisi test edilmeyen değişken.

SED | Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti

Değişken Tanımlama Örneği:

"Uzaktan ve yüz yüze öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi başarıları arasında bir fark var mıdır?" araştırma sorusunda:

Değişken	Öğrencilerin Türkçe dersi başarılarıdır.
Bağımlı D.	Başarı (Nicel ve sürekli değişkendir)
Bağımsız D.	Ders verilmiş biçimidir. (Nitel ve süreksiz değişkendir.)
Bağımlı - Bağımsız değişken araştırma sorularında tek olmak zorunda değildir!	

Araştırmanın AMACI ve Araştırma SORUSU / HİPOTEZ Oluşturma

ARAŞTIRMANIN AMACI iki düzeyde tanımlanır:

- 1 Genel (temel) amaç: Çalışmanın hedeflerini ortaya koyan genel ifadedir.
- 2 Alt amaçlar (alt problemler): Genel amaca ulaşmak için hangi özel amaçların gerçekleştirileceğini gösterir.

ARAŞTIRMA SORULARI:

- Betimsel (...nedir?)
"Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri nedir?"
- Korelasyonel (... bir korelasyon / ilişki var mıdır?)
"Bilgisayar başında geçirilen süreyle oyun bağımlılığı ilişkisi var mıdır?"
- Karşılaştırmalı (... bir fark var mıdır?)
"Çocukların sosyal becerileri arasında cinsiyete göre fark var mıdır?"

HİPOTEZ

Araştırmada test edilmek üzere oluşturulan ifadelerdir.

Hipotez ifadeleri → Genellikle nicel araştırmalarda tercih edilir.

HİPOTEZ ÇEŞİTLERİ

- 1 Sıfır (null) (İstatistiksel) hipotez: Fark veya korelasyon yoktur. Oyun bağımlılığı ile başarıları arasında fark yoktur! / İlişki yoktur!
- 2 Araştırma (alternatif) hipotez: Fark veya korelasyon vardır. Oyun bağımlılığı ile başarıları arasında fark vardır! / İlişki vardır!
- 3 Yönlü (tek yönlü) hipotez: Korelasyonun veya farkın yönü bellidir. Probleme dayalı yöntemiyle ders işleyenlerin başarıları daha yüksektir.
- 4 Yönsüz (iki yönlü) hipotez: Korelasyonun veya farkın yönü belli değildir! Öz yeterlik ile performans arasında bir ilişki vardır.

Araştırmanın ÖNEMİ-SAYILTILARI - SINIRLILIKLARI-TANIMLAR

Araştırmanın Önemi: Problemi tanımlarken genel olarak vurgulanır.
Sayıtlı (Varsayım): İspatlamaya gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir
Sınırlılıklar: Araştırmacı kontrol edemez! Ama sonucu olumsuz etkileyebilir.
Tanımlar: Araştırmada pek fazla bilinmez - Yoruma açık kavramlar tanımlanır.

Yaratıcı Problem Bulma / Çözme ve Etkili Arama Stratejileri

Problem → Olumlu/olumsuz anlamlı - farklı düzeylidir. (Kişiye göre değişir)

PROBLEM BULMA

Beklenen / istenen sonuçla olası/muhtemel sonuç arasındaki çelişkidir.

Problem Sınıflandırmada Adı Geçenler:

GETZELS | BRİGGS ve REİNİG

Başka bir Problem Sınıflandırması:

- 1) İyi tanımlanmış problemler
- 2) İyi tanımlanmamış problemler

BRİGGS ve REİNİG

"İyi tanımlanmış problemler için çözüm uzayının kütliği söz konusudur."
Derse geç kalan bir öğretmen → İyi tanımlanmış bir probleme örnek olabilir.
4. sınıf öğrencisi internette, abisiyle, öğretmenden proje yapmak istediğinde
→ Öğrencinin gelişim düzeyine göre → İyi tanımlanmamış bir problemidir.

GETZELS Problem bulmayı 10 düzeyde tanımlar:

İlk basamak → Çözümü belli bir problem verilir çözümü istenmesi
En üst bas. → Çözümü henüz belli olmayan bir problem üretilir çözüm bekleme
Covid-19 ile çözümü belli olmayan bir problemle karşılaştık.

YARATICILIK:

Birçok düşünür yaratıcılık sürecini 4-6 adımda tanımlamıştır.
Hepsinin ilk adımı → Problemin belirlenmesidir.
Yaratıcı düşünmede orijinallik, esneklik, ayrıntınlık olmalıdır.

Yaratıcılık Tanımında Adı Geçenler:

WALLAS ve HADAMARD | BASADUR
OSBORN-PARNES | MUMFORD vd.

OSBORN	Beyin fırtınasının ilk bulan kişidir.
TORRANCE	Yaratıcı düşünme deyince akla ilk gelen isimlerdendir.

Problemi Tespit Ederken Yararlanılabilecek Bazı Araçlar:

1) Zihin Haritası Tekniği: TONY BUZAN'a aittir.
İnsan düşüncesi doğrusal değildir. Alt alta not tutma düşünmenin akışına terstir."
2) Yakınsak Niyet Beyanı:
Soruları sorarken kullanıcı için inovasyon zorluğunun yönünü netleştirir.

Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisi	ABDULLA ve CRAMOND
1) Problemi Keşfetme	3) Problem Oluşturma
2) Problem Formülasyonu	4) Problem Betimleme
5) Problemi Tanımlama	

YARATICILIK

CATELL

Bir tür problem çözme yeteneği olarak kabul edilebilir.

Yaratıcı Problem Çözmenin kökleri → ALEX OSBORN'un çalışmasıdır.

Yaratıcı Problem Çözme Sürecinin Sınıflandırılması OSBORN-PARNES

- 1 Problemin alanını tanımlama aşaması olan nesnede bulma
- 2 Veri elde etme aşaması olan gerçeği bulma
- 3 Problemi doğru tanımlama aşaması olan problemi bulma
- 4 Problemdaki çözümlerin geliştirilmesi aşaması olan fikir bulma
- 5 Tüm çözümleri değerlendirme ve seçim yapma aşaması olan çözümü bulma
- 6 Seçilen fikirlerin uygulanma aşaması olan kabulü doğru bulma

Artırılmış Başarılı Zekâ Kuramı (Yedi üst bileşen) STERNBERG

A) Problem çözümünden önce:

- 1 Bir problemin varlığının farkına varma
- 2 Problemi tanımlama
- 3 Problemin çözümüne kaynak ayırma
- 4 Problemi zihinsel olarak temsil etme
- 5 Problemi çözmek için bir strateji formüle etme şeklindedir

B) Problem çözümü sırasında:

- 6 Stratejinin kullanılırken başarısının izlenmesi

C) Problem çözümü tamamlandıktan sonra:

- 7 Stratejinin uygulandıktan sonra değerlendirilmesidir.

Yaratıcı Problem Bulma Süreci (3. sürüm) ISAKSEN ve TREFFİNGER (Güncel sürümü 6.2'dir.)

- 1 Karışıklık Bulma (Zorluk Bulma): Zorluk kabul edilir ve (sistemik çaba)
- 2 Veri Bulma: En önemli veri belirlenir ve analiz edilir.
- 3 Problem Bulma: Çalışan bir problem durumu belirlenir.
- 4 Fikir Bulma: En umut veren veya ilginç veri seçilir
- 5 Çözüm Bulma: Fikirleri değerlendirecek birçok önemli kriter seçilir.
- 6 Kabul Bulma: En umut veren çözümlere odaklanılır.

AKIŞ KURAMI	MİHALY CSÍKSZENTMİHALYÍ
ZORLUK ile ilgili olarak Kuramı oyun oynama ve insanların mutluluğu bulması ile ilişkilendirir. - Çok kolay → Uğraşmaya değer bulmama Çok zor → Uğraşmaktan kaçınma	
Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisi	ABDULA ve CRAMOND

Yaratıcı Problem Çözme Kuramı	TRIZ
Doğrudan doğru çözüme ulaşmak mümkündür. Bu kuram Eğitim sistemine de uyarlanması denenebilir. (Bu oldukça güçlüdür)	

Birleşik Yapılandırılmış Yaratıcı Düşünce	USIT
TRIZ'in etkisi altındadır. Teknolojilerde yaratıcı problem çözmenin basitleştirilmiş ve birleşik bir süreci	

Yaratıcı Problem Çözmenin 6 (Altı) Kutulu Şeması	USIT
<ol style="list-style-type: none"> 1 Kullanıcının belirli problemini 2 İyi tanımlanmış belirli bir problemi 3 Mevcut sistemin ve ideal sistemin anlaşılmasını 4 Yeni sistem için fikirleri 5 Kavramsal çözümleri ve 6 Kullanıcının belirli çözümünü içerir. 	

ETKİLİ ARAMA STRATEJİLERİ

Arama Motoru	WWW (World Wide Web) 'de bir programdır. → Sıklıkla algoritmalarını değiştirir.
Portal	İnternet sitelerine bağlantıların alfabetik olarak listelendiği sitedir.
Bilimsel	Bibliyografik dizinler veya bibliyografik veri tabanlarıdır.
Dizinler	Disiplin, konu veya yayın türüne göre düzenlenen dergi listeleridir.

Arama motoru İşlemleri:
Arama motoruna aramak istediğiniz anahtar sözcükleri Boşluk + yan yana => Metinde her bir sözcüğün geçtiği metinler sıralanır. Tırnak işareti içinde => Araştırma özelleşir. Mesela ("niel araştırma") Ayrılmak isteniyorsa => "nitel araştırma" "- covid -pandemi" "- " (Eksi işareti) → Aramalarda çıkartmak istenenler için " " (Tırnak işareti) → Arama gruplarını bir bütün olarak ifade etmek içindir.

Arama motoru İpuçları:
<ol style="list-style-type: none"> 1 Aramada kelimeleri and(ve) mantıksal bağlacı ile algılayarak tarar. 2 İki terimden herhangi birini kapsamı → Araya "or" mantıksal bağlacı ile 3 "Durum Çalışması" site:edu.tr → Türkiye (üniversite) 4 "Durum Çalışması" site:gov.tr → Türkiye'deki (devlet kurumları) sayfalar 5 "Durum Çalışması" filetype:pdf → Pdf uzantılı sayfalar listeler. 6 link: oba.gov.tr → oba.gov.tr'yi adresleyen sayfaları listeler.

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

Araştırmacının bütün ortaöğretim öğrencilerine ulaşmanız mümkün değildir. Zaman, maliyet ve emek konusunda örneklem kavramını karşınıza çıkarır.	
Evren	Soruları cevaplamak için verilerin elde edildiği büyük gruptur.
Evren birimi	Evrenin sınırlandırılmış parçasıdır. Ankara'da ortaöğretim öğrencileri için dijital oyun bağımlılığı araştırması için Evren: Ankara'da ortaöğretim düzeyinde eğitim gören öğrenciler Evren birimi: Ortaöğretim öğrencisidir.
Evren değeri (Parametre)	Evrenden elde edilen verilerden hesaplanan ve Evreni betimlemek için kullanılan değerlerdir.
Sayım	Evrenin tüm birimlerine ulaşarak bilgilerin toplanmasıdır.

Evren Türleri
<ol style="list-style-type: none"> 1 Hedef evren: Araştırmacının ulaşmak istediği evren. (soyut evren) 2 Ulaşılabilir evren: Araştırmacının ulaşabileceği evren. (somut evren)

Örneklem	Hakkında bilgi toplamak için Evrenin sınırlı parçası
Örnekleme	Evreni temsil edecek uygun örnekleri seçme işlemleri ...
Örneklem değeri (İstatistik)	Örnekleme betimlemede kullanılan değerlerdir.
Örneklem birimi	Evrenden örneklem oluşturmada temel alınan birimdir.
Gözlem birimi	Hakkında bilgi toplanan evrenin en küçük parçasıdır. (Lise oyun bağımlılığı → Gözlem birimi: Lisedeki öğrenciler)

Örnekleme Yönteminin Seçilmesinde Belirleyici Faktörler:		
Evrenin tanımı	Veri toplama teknikleri	Zaman ve kontrol açısından Sahip olunan olanaklar

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI: (Evren biriminin seçiminin seçkisiz olup olmama durumuna göre)	
1) Seçkisiz Örneklem Yöntemleri	2) Seçkisiz Olmayan Örneklem Y.

SEÇKİSİZLİK İLKESİ: Örneklemelerin seçilme olasılıklarının eşit ve bağımsız olmasıdır. (Güçlü tahmin) Seçkisiz atama için → Bilgisayar yazılımları, kura, yansız sayılar tablosu
--

(1) SEÇKİSİZ ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ
<ol style="list-style-type: none"> 1) BASİT SEÇKİSİZ ÖRNEKLEME: Örneklem birimlerinin evren listesinden seçkisiz olarak çekilmesidir. Web 2.0 araçlarını kullanma düzeyi → Okul listesinden okulların kura ile seçimi 2) TABAKALI ÖRNEKLEME: Evrendeki alt grupların ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmeleri... Birim çekme işlemi basit yansız örnekleme ile yapılır. Web 2.0 araçlarını kullanma düzeyi → Cinsiyete göre ... seçim yapılır.

(2) SEÇKİSİZ OLMAYAN ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ
<ol style="list-style-type: none"> 1) SİSTEMATİK ÖRNEKLEME: Örneklem için birimler belli bir sistematik izlenerek seçilir. Seçim sürecinde, evren ve örneklem büyüklükleri için «N/n» oranı belirlenir. 2) UYGUN ÖRNEKLEME: Zaman, para ve iş gücü sınırlılıkları nedeniyle örneklem kolay ulaşılabilir olmalı (Kendi çalıştığımız okuldaki öğrenciler üzerinde uygulama yapma vb.) 3) AMAÇLI ÖRNEKLEME: Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla → Bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir.

AMAÇLI ÖRNEKLEME TÜRLERİ	
Aykırı	Örneklem aykırı(üç) durumlardan ve örneklerden oluşturulur. Oyun bağımlılığı veya oyun oynamayan öğrencilerin seçilmesi
Maksimum Çeşitlilik	Örneklem kendi içinde benzeşik farklı durumlardan oluşturulur. Genelleme kaygısı vardır Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okulların seçilmesi
Tipik Durum	Alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda Evrendeki sıra dışı olmayan ve tipik olan bir durum belirlenir.
Tabakalı	Şehir merkezinde geneli yansıtabilecek bir veya birkaç okul seçimi...
Amaçsal Örnekleme	- Örneklem tanımlanan alt gruplardan oluşturulmasıdır: (Özelliklerini göstermek - Betimlemek ve karşılaştırmalar yapmak)
Ölçüt Örnekleme	Örneklem için belli ölçütü karşılayan birimler örneklem e alınır. (Günde 10 saatten fazla oyun oynayan öğrencilerin seçilmesi...)

ARAŞTIRMA ÇEŞİTLERİ (TÜRLERİ)

NİCEL	NİTEL	KARMA
NİCEL ARAŞTIRMALAR (1)		
Gerçeklik	Araştırmacıdan bağımsızdır. Nesnel olarak gözlenip, ölçülür	
Nitel Araştırmalar: Değişkenler arasındaki ilişkiler kanıtlanmaya çalışılır.		

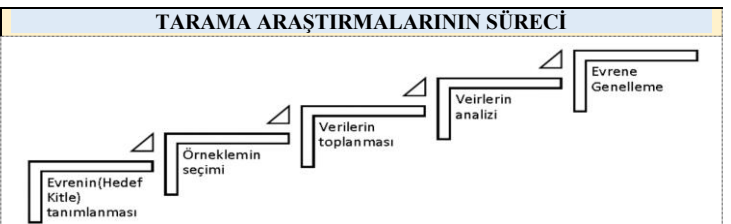
ARAŞTIRMA DESENİ
Araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır: - Sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacı vardır.

ARAŞTIRMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE
İç Geçerlik ve Dış Geçerliliğin etkilenme durumları incelenmelidir.

İç Geçerlik: Bağımlı değişken değişimlerinin → Bağımsız değişkenle açıklanabilirlik derecesi
Dış Geçerlik: Sonuçların deneklerin seçtiği büyük gruplara ve evrene genellenebilirlik derecesi

1) TARAMA ARAŞTIRMALARI (NİCEL ARAŞTIRMALAR)
Tarama araştırmaları: Bir konuya/olaya ilişkin var olan durumun fotoğrafi çekilerek betimleme yapılır. Diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalar İl MEM pandemi sonrası öğretmenlerinin dijital yeterliliklerini artırmaya yönelik bir hizmet içi eğitim planlaması ve faaliyetleri tarama araştırmasına örnektir.

TARAMA ARAŞTIRMALARI TÜRLERİ (DÖRT BAŞLIK)
<ol style="list-style-type: none"> 1) Anlık tarama araştırmaları (Mevcut duruma göre) 2) Zamana bağlı değişim (kesitsel, boylamsal) tarama araştırmaları 3) Boylamsal tarama araştırmaları (Farklı zamanlarda yinelenir) 4) Geçmişe dönük tarama araştırmaları (Geçmişteki kişilerin görüşlerine göre)

Tarama Araştırmalarında Dış ve İç Geçerliliği Etkileyen Durumlar:
Yapısal sorunlara bağlı cevaplama motivasyonunun düşmesiyle ilgilidir.
<ol style="list-style-type: none"> 1) Denk kaybı (anketi cevaplamama, eksik cevap) 2) Ortam ve şartların samimi görüş belirtmeye olanak tanınamaması 3) Veri toplayan kişinin tutumu 4) Cevaplanacak soru sayısının çok fazla olması

2) KORELASYONEL ARAŞTIRMALAR (NİCEL ARAŞTIRMALAR)
Korelasyonel araştırmada İki ya da fazla değişken arası ilişki "müdahalesiz" incelenir. "İdarecilerin liderlik özellikleri ile öğretmenlerin stres düzeyleri ilişkisi..." Değişkenlere müdahale edilmemesi nedeniyle Korelasyonel araştırmalar "Nedensel Karşılaştırma" araştırmalarına benzer. Ancak N.K. Bağımsız değişkenler → Neden-sonuç ilişkisi içinde belirlenir. Kor. araştırmalarda → Sadece değişkenlerin birlikte değişimleri incelenir.

Korelasyonel araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişki
- Korelasyon (+1 ile -1 aralığındaki) katsayısı ile gösterilir. Katsayının Pozitif: Bir değişkende artış varsa → Diğer değişkende de artış Katsayının Negatif: Bir değişkende artış varsa → Diğer değişkende de azalma Korelasyon katsayısının ± 1 olması → Mükemmel bir ilişki var. Korelasyon katsayısının ± 0 olması → İki değişken arasında ilişki yok!

Korelasyonel araştırmalar ikiye ayrılabilir:	
1) KEŞFEDİCİ Korelasyon Araş. Değişkenler arasında Karşılıklı İlişkiler belirlenir.	2) YORDAYICI korelasyon araştırmalar Bilinen değişkenden Bilinmeyen in değeri belirlenir.

3) NEDENSEL KARŞILAŞTIRMA ARAŞTIRMALARI (NİCEL AR.)
Nedensel karşılaştırma: Bir durumun nedenlerini Etkinin sonuçlarını belirler. Üç farklı sınıfa giren öğretmenin sınav sonunda bir sınıfın sonuçlarının Diğer iki sınıfa göre düşük olmasının nedenlerini araştırması örnektir.

Deneyel Araştırmalar X Nedensel Karşılaştırma
D.A → Bağımsız/bağımlı değişkenler planlanır ve sonuçlar gözlemlenir N.A → Durumun neden ortaya çıktığı nelerin etkili olduğu bulunmaya çalışılır.

Araştırma Deseninde birbiriyle karşılaştırılabilecek
En az iki grup varsa → "Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları" Sadece tek grup varsa → "Nedensel Araştırma" olarak adlandırılır.

Korelasyonel Araştırmalar X Nedensel Karşılaştırma BÜYÜKÖZTÜRK
K.A → İki değişkenin birlikte değişimleri belirlenebilir. Ama Hangi değişkenin etkilediği, hangisi neden hangisi sonuç belirlenemez! N.A → Hangi değişkenin diğerinin nedeni olduğu belirlenmeye çalışılır.

NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
1) DENEYSEL ARAŞTIRMALAR NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
Araştırmacı farklarının bağımlı değişken üzerindeki etkisini test eder.

Deneyel Araştırmaların Türleri
Deneyel Desenlerin Sınıflandırılması
1 Bağımsız değişken sayısına göre: a) Tek faktörlü d. b) Çok faktörlü d
2 Deneme koşullarına göre: a) Gruplar arası d. b) Gruplar içi d. c) Karışık d.
3 Denek sayısına göre: a) Tek denekli desenler b) Çok denekli desenler

Çok Denekli Desenler: FRAENKEL & WALLEN ve ROBSON		
1) Gerçek Deneyel Desenler	2) Yarı Deneyel Desenler	3) Zayıf Deneyel Desenler

Seçkisiz Atama:
Denekler deney ya da kontrol grubuna seçkisiz (yansız) bir şekilde atanır. → Grup büyüklükleri arttıkça denk grupların elde edilme olasılığı da yükselir.

1) GERÇEK DENEME DESENLERİ: ÇOK DENEKLİ DESENLER
Denekler denek havuzundan deneyel koşullara seçkisiz atanır. → Seçkisiz atama sadece Gerçek Deneme Desenlerinde var.

Gerçek Deneyel Desenler 3'e ayrılır:
1 Ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen
2 Son test kontrol gruplu seçkisiz desen
3 Eşleştirilmiş seçkisiz desenler

1) Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen Gerçek Deneyel Des.
Denek havuzundan seçkisiz atama ile iki grup oluşturulur. Gruplardan biri deney diğeri kontrol grubu olarak (seçkisiz) belirlenir.

2) Yarı Deneyel Desenler: Gerçek Deneyel Des.
Seçkisiz atamanın olmadığı desenlerdir. Hazır gruplar üzerinde grup eşleştirmeleri yapılır. Bu desenlerde iki farklı eşleştirme türü ile gruplar belirlenir: a) Eşleştirilmiş Desenler b) Zaman Serisi Desenleridir.

a) Eşleştirilmiş Desende
Yansız atama kullanılmaz!(Desende hazır iki grup belli değişkenlerle Eşleştirilir.
b) Zaman Serisi Desende
Hem işlem öncesinde hem de işlem sonrasında tekrarlı ölçümler yapılır.

3) Zayıf Deneyel Desenler: Gerçek Deneyel Des.
Denek temelinde seçkisiz atama YOK! Grup eşleştirme YOK! Desende iç geçerliliği tehdit eden faktörler Kontrol edilemez!

Zayıf deneyel desenler 3'e ayrılır: Gerçek Deneyel Des.
1 Tek grup ön test-son test deseni (Tek bir grup üzerinde yapılan çalışma)
2 Statik grup karşılaştırmalı desen (Hazır olan gruplar kullanılır.)
3 Statik grup ön test-son test deseni

2) TEK DENEKLİ ARAŞTIRMALAR NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
Tek ya da çok az denek bulgularının yorumlandığı yarı deneyel araştırmadır. Değişimlerin grafiklerle izlendiği bir zaman serisi çalışmasıdır.

Tek Denekli Araştırmanın Türleri NİCEL ARAŞTIRMALAR (2)
Araştırma değişkenine ve deneyel işlemin nasıl uygulanacağına göre değişir. A → Başlama düzeyi B → Deneyel işlem aşaması B deseni → Sadece deneyel işlemin uygulandığı araştırma desenini AB → Önce başlama düzeyi belirlenmiş sonra deneyel işlem uygulanmış ABA → Başlama düzeyi → Deneyel işlem → Durum tekrar belirleniyor

ABC B deseninde ise farklı iki müdahale vardır: C'de, B'den farklı bir deneyel işlem yapılır ve Bağımlı Değişken ölçülür. BAB deseninde öğrencinin başlama düzeyi bilinmemektedir! Direkt deneyel işleme başlanmakta
--

NİTEL ARAŞTIRMALAR (1)
Nitel yaklaşımda araştırmacılar Tümdengelim ve tümevarım yoluyla → Örüntü ve temalar kuran veri analizini kullanır. Geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara → Cevap bulmak için gereklidir. Nitel araştırmalar psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla ilgili → Nitel araştırma yöntemlerine göre daha derinlemesine bilgi sağlar. Nitel araştırmalar nicele göre daha bilimsel veya daha iyi denemez!

NİTEL ARAŞTIRMALARIN TÜRLERİ	
1) Durum çalışması	5) Anlatı araştırması
2) Eylem araştırması	6) Tarama araştırması
3) Fenomenoloji çalışmaları	7) Tarihi araştırma
4) Etnografi araştırması	8) Kuram oluşturma çalışmaları

1) DURUM ÇALIŞMASI: NİTEL ARAŞTIRMALAR
MCMİLLAN ve YİN'e göre (örnek olay çalışmaları/case studies): Kendi gerçekliğindeki içerikle içinde bulunulan içerik arasındaki sınırların → Kesin hatlarıyla belirgin olmadığı araştırma yöntemidir.

Durum Çalışma Türlerinin Sınıflandırılması: STAKE		
(1) İlgel durum çalışması	(2) Araçsal durum çalışması	(3) Ortak/çoklu durum çalışması

Durum Çalışmalarının Veri Analiz Yöntemleri: BÜYÜKÖZTÜRK	
1) Kategorik birleştirme	3) Modelleri çizme
2) Doğrudan yorumlama	4) Doğal genelleme

Durum Çalışmalarının Olumlu Yönleri:
Yaşamın bir kesiti ile ilgili doğrudan ve derinlemesine bilgi sağlar.....

Durum Çalışmalarının Olumsuz Yönleri:
Sonuçların genellenebilirliği düşüktür.

2) EYLEM ARAŞTIRMASI: NİTEL ARAŞTIRMALAR
Bilimsel araştırma yönteminden daha çok mesleki gelişim modelidir. COSTELLO ya göre Eylem araştırması: Kişilerin kendi mesleki eylemleri hakkında araştırıp değişim için → Sistematiik bir müdahale sürecidir.

Eylem araştırması yapan öğretmenler MİLLS'e göre: Sadece üretilen bilgiyi kullanmaz! Onlardan yararlanır. Karşılaştıkları problemlerle ilgili çözümleri kendileri geliştirir.

Eylem Araştırmaları ile Nicel Araştırmaların Karşılaştırılması	
Eylem Araştırmaları	Nicel Araştırmalar
Genellenebilir (Çok az)	Genellenebilir.
Üst düzeye eğitime gerek yok!	Belli bir eğitim düzeyi gerekir.
Araştırmacı bağlamın içinden biridir.	Araştırmacı bağlam içinden değildir!
Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilir/denetlenir.	Veri toplama aracı uzman(lar) tarafından geliştirilir/denetlenir.
Esnek olarak planlanır.	Tutucu bir şekilde planlanır.
Araştırmanın bulguları ve sonuçları bağlamın özelliklerine göre yorumlanır	Bulguları ve sonuçları evrensel özellikler göre yorumlanır.
Örneklem kasıtlıdır (amaçlı)	Örneklem seçkisizdir.
Araştırmacının bireysel deneyim ve görüşleri dikkate alınır.	Araştırmacının bireysel deneyim ve görüşleri dikkate alınmaz!

MODÜL -4 KISA KISA (4A)

Eylem Araştırmasının Aşamaları: <i>Döngüsel bir süreçtir</i> KURUBACAK			
1) Plan	2) Eylem	3) Veri toplama	4) Yanıtma

Eylem Araştırmalarında Veri Toplama Araçları:	
1) Görüşmeler (bireysel ve odak grup)	
2) Gözlemler a) Gizli gözlem b) Açık gözlem c) Katılımlı gözlem (tam veya kısmi)	
3) Belge (doküman) analizi	

Eylem Araştırmaları Çeşitleri:	
a) Uygulamalı Eylem Araştırmaları	b) Katılımlı Eylem Araştırmaları

NİTEL ARAŞTIRMALAR (1)

3) FENOMENOLOJİK ARAŞTIRMALAR: NİTEL ARAŞTIRMALAR	
Görüngübilim çalışmaları olarak da tanınmaktadır.	
Görüngü: Duyularla algılanabilen her şey, fenomendir. (TDK, 2022)	
Araştırmacılar fenomeni deneyimleyen kişilerden veri toplayarak "Neyin" "Nasıl" deneyimi etkilediğinin betimlemesini sunar. (Dokusal) (yapısal)	

FENOMENOLOJİNİN ÖNCÜLERİ:			
1) HUSSERL	2) HEIDEGGER	3) SARTRE	4) MERLEU-PONT

Fenomenoloji	MERLEAU-PONT ve BANNAN
Bireyin çevresindeki insanlarla Deneyimlerinin keşiştiğini ve insanların etkileşimlerini → Bir diğlinin çarklarına benzetir.	

Fenomenolojik Araştırmanın Türleri: KURUBACAK		
1) Bireysel	3) Diyaloglu	5) Deneysel
2) Ampirik	4) Hermenötik (yorumlayıcı)	6) Yorumlayıcı

Fenomenolojik Araştırmalarda Veri Elde Etme:	
1) Görüşmeler 2) Günlükler 3) Çizimler 4) Gözlemler.... ile elde ederiz.	

3) ETNOGRAFİ ARAŞTIRMALAR: NİTEL ARAŞTIRMALAR	
Etnografi: İnsanların dünyasını belgelendirir.	

Öğretmen betimlemeleri	
Sınıf etkinlikleri ile ilgili betimleme yazıtısı – Sunum, tartışma kayıtları, Öğretmenin ders planını ve öğrenci çalışmalarının örneklerini içerebilir.	

Etnografyacının İşi:	TAŞKIN
Yapılandırılmamış görüşmelerle hayatın özel bir yönünün belgelenmesidir. Toplumun üyeleri arasında iletişim nasıldır? Hangi anlamlar yaratılmaktadır?	

Etnografi Araştırmalarının Türleri: CRESWELL		
1) Dini Etnografi	4) Feminist Etnografi	7) Gerçekçi Etnografi
2) Yaşam Öyküsü	5) Etnografik Romanlar	8) Eleştirel Etnografi
3) Otoetnografi	6) Görsel Etnografi	

Bilişsel Etnografi:	
Daha yeni bir türdür. → Olay odaklı bir yöntemdir.	
- Otantik dünyada bilişsel etkinliklerin nasıl gerçekleştirildiğini araştırır.	

Bilişsel Etnografiyi Geleneksel Etnografiden Ayıran Özellikler:	
Geleneksel Etnografi	Bilişsel Etnografi
Bilgi açıklanır.	Bilginin nasıl inşa edildiği açıklanır.

Etnografik görüşmeler → Yapılandırılmamış görüşmelerdendir.	
Farklı olarak → Katılımcıların kendi cevaplarını vermeleri sağlanır.	
Görüşmeciyi kontrol etmekten önce konuşmaya yön verir.	

Etnografi Araştırmalarının Veri Türleri:		
1) Gözlemler	4) Mekânsal Haritalama	6) Mülakatlar
2) Testler ve Önlemler	5) Görsel-İşitsel Materyaller	7) Ağ Araştırması
3) Anketler		

Etnografi Araştırmaları: CRESWELL	
1) Gerçekçi Etnografik Araştırmalar	2) Eleştirel Etnografik Araştırmalar

5) ANLATI ARAŞTIRMALARI: NİTEL ARAŞTIRMALAR	
D. JEAN CLANDİNİN ve MİCHAEL CONNELLY → Eğitim alanında anlatı çalışmalarını ilk defa uygulayanlardandır.	

Anlatı Araştırmasının Özellikleri CRESWELL	
Hikâyeyi anlatanlar ile araştırmacı arasında bir iş birliği ortaya çıkar.	
Bireylerin kimlikleri ve kendilerini nasıl gördüklerini ele alınır.	

Anlatı Araştırmasının Türleri:		
1) Otobiyografi	3) Hayat hikâyesi	5) Sözlü tarihtir.
2) Biyografi	4) Kişisel hikâyeler	

Anlatı Araştırmasının Veri Toplama Teknikleri:		
1) Alan Notları	5) Yeniden Hikâyeleştirme	8) Otobiyografik Yazı
2) Günlük Kayıtları	6) Sözel Tarih	9) Biyografik Yazı
3) Görüşme	7) Mektup Yazma	10) Diğer Alıntı Veri Kaynak
4) Hikâye Anlatma		

MODÜL -4 KISA KISA (4B)

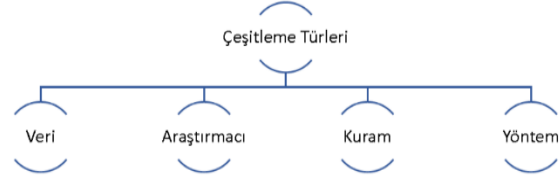
NİTEL ARAŞTIRMALARIN ÖZELLİKLERİ (ÖZET) BÜYÜKÖZTÜRK	
1) Doğal ortamda çalışılır.	
2) Yerlere doğrudan kaynağından ulaşılır.	
3) Detaylı betimlemeler ile bağlam ve olgular derinlemesine ele alınır.	
4) Olgu ve davranışların nasıl ve neden gerçekleştiğine odaklanılır.	
5) Elde edilen bilgiler sentezlenir ve ikna edici genellemelere gidilir.	
6) Katılımcının anlamasına ve anlamlandırmasına odaklanılır.	
7) Araştırma deseni , çalışmanın gerçekleştiği duruma göre gelişir ve değişir.	

KARMA ARAŞTIRMALAR

Araştırmacı(lar)ın, Nicel ve nitel yöntemlerin ve yaklaşımların karışımlarını araştırmada **kullanması** Seçilecek olan yöntem belirlenmektedir. Ancak araştırma deseni uygunsa her iki yöntem birden kullanılabilir. - Ama bu oldukça **zor bir süreçtir.** **EKİZ'in görüşü** "Önemli olan, konunun yaklaşımı belirlemesidir." Yaklaşımın komuyu belirlemesi değil! Hiçbir yaklaşım **tek başına yeterli olmayacağı** unutulmalıdır.

Karma Yöntem Araştırmalarının İki Temel Amacı: JOHNSON ve ONW.	
1) Çeşitleme ve tamamlayıcılık: Nicel ve nitel yöntemlerle sonuçları doğrulanmak veya geliştirmektir.	
2) Başlatma, geliştirme ve genişletme: Nic. ve Nit. Yönt. sonuçlardan yararlanarak yeni araştırma soruları türetmektir.	

Karma araştırmalarda çeşitleme oldukça önemlidir. **DENZİN'in ifade ettiği çeşitleme türleri** Şekil 4'te özetlenmiştir:

Şekil 4. Çeşitleme olarak da isimlendirilen **zenginleştirme türleri**

Karma Desen Türleri:			
1) Zenginleştirilmiş	2) Açıklayıcı	3) Keşfedici	4) Gömülü
Karma Desen Türleri: HANSON, CRESWELL, CLARK, CRESWELL			
1) Ardışık Açıklayıcı	2) Ardışık Keşfedici	3) Ardışık Dönüşümsel	

1) Ardışık Açıklayıcı Yaklaşımında:	
Nicel veri toplanır ve analiz edilir. Sonra da nitel veri ile bütünleştirme yapılır.	

2) Ardışık Keşfedici Yaklaşımında:	
Öncelikle nitel veri toplanır ve sonrasında nicel aşama yürütülür.	

3) Ardışık Dönüşümsel Yaklaşımında:	
Kuramsal bakış açısı ve bulgulara yönelik öngörü açıkça ifade edilir. Nicel veya nitel bakış açısının sırası veya vurgulanma derecesi önemli değildir!	

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİ

ETİK ifadesini 1830'lu yıllarda **CHARLES BABBAGE** tarafından yayınlanan "Bilimsel Araştırmalarda Sahtekârlık" isimli çalışmasında **ele alınmıştır.**

Charles Babbage bilgisayarın çalışma mantığını ortaya koyan kişidir. → "Fark Motoru" isimli **hesap makinesi** bilgisayarın atası kabul edilebilir. **CRESWELL araştırmacıların** özellikle ilk veri toplama sürecinde **etik kaygı** taşıdıklarını ama bunun tüm çalışmada olması gerektiğini vurgular. **Etik:** İyi davranış sergileme - Toplumsal olarak iyi ve kötünün ayrımını yapma Mesleki olarak benzer iyi davranış benimseme

Bilimsel araştırma etiğinin Sınıflandırılması:		
(1) Genel Bilimsel Araştırma E.	(5) Araştırmacı-Katılımcı Etiği	(8) Yayın Etiği

1) Genel Bilimsel Araştırma Etiği	
Araştırmannın taraması detaylı yapılmalı sağlam temellere oturtulmalı.	

ERSOY Temel Etik İlkelerini 5(beş) başlıkta sıralamaktadır:		
1) Kişiye saygı(özerklik)	3) Zarar vermeme	5) Bütünlük ve Dürüstlük.
2) Yararlılık	4) Adalet	

2) Araştırma-Katılımcı Etiği	
Bireye saygı ön planda tutulmalı seçim hakkının kendisinde olduğunu bilmeli Araştırmannın amacı, yapısı ve süresi açıklanmalı ve tanımlanmalı Aydınlatılmış onam formu doldurulmalı (Sözel veya yazılı onay alınmalıdır.)	

3) Yayın etiği	
TÜBİTAK'ın etik ihlallerine ilişkin listeleri vardır.	
(Bu listeyi 1) Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) ve 2) HAMUTOĞLU, YILDIZ ve AKGÜN de belirtmiştir.)	

MODÜL -4 KISA KISA (5A)

TÜBİTAK'ın etik ihlallerine ilişkin listeleri:

- 1) Olmayan verileri üretmek (uydurma)
- 2) Sonuçları, materyalleri değiştirmek (çarpıtma)
- 3) Başkasının ürünlerini atıf yapmadan kullanmak (aşırma)
- 4) Aynı çalışmaya başka başka yerlerde yayımlamak (dublikasyon)
- 5) Bütünü parça parça yayın hâline getirmek (dilimleme)
- 6) Araştırma desteğini belirtmemek
- 7) Yazarlarının isim sırasını değiştirmek
- 8) Yazar olmayan birini göstermek
- 9) Yayınlanmamış başka birine ait çalışmayı kendine mal etmek.

Araştırma etiğini garanti altına almak için başta vicdani sorumluluk
- Etik komisyonlardan - Araştırma yapılan kurumlardan
- Bireylerin kendilerinden - Reşit olmayanların velilerinden izin almak gerekir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Ölçme Düzeyi (Ölçek Türü): Birey ya da nesnelere ölçülen özelliklerine ilişkin elde edilen ölçme sonuçlarının matematiksel nitelikleridir.

Ölçme Düzeyi (Ölçek Türü) Çeşitleri:

1) Sınıflama	2) Sıralama	3) Aralık	4) Oran
--------------	-------------	-----------	---------

Verilerin toplanmasında kullanılan farklı araçlar:

1) Anket	3) Testler
2) Görüşme/gözlem formu	4) Derecelendirme ölçekleri

Veri Toplama Araçları: 1) Araştırmacı tarafından doldurulan araçlar

a- Derecelendirme ölçekleri	d- Çeteleme
b- Görüşme çizelgeleri	e- Performans kontrol listeleri
c- Gözlem formları	f- Zaman ve hareket kayıtları (loglar)

Veri Toplama Araçları: 2) Denekler tarafından doldurulan araçlar

a- Anketler	d- Kişilik envanterleri
b- Öz değerlendirme kontrol listeleri	e- Başarı/yetenek testleri
c- Tutum ölçekleri	f- Performans testleri

GEÇERLİK

Ölçülmek istenen özelliğin ölçülebilme derecesidir.

GEÇERLİK TÜRLERİ

1) Kapsam G.	2) Ölçüt G.	3) Yapı G.	4) Görünüş G.
--------------	-------------	------------	---------------

1) Kapsam Geçerliği:
Ölçülmek istenen içeriğe ya da aracın ölçme amacına uygunluğu.

2) Ölçüt Geçerliği:
Test puanlarının ölçüt puanları ile ilişkili olması
a) Ölçüt aynı veya yakın bir zamanda ölçülmüşse: Eş zaman/hâlihazır geçerliği
b) Sonra ölçülmüşse → Yordama geçerliği

3) Yapı Geçerliği:
Test puanları, testin ölçtüğünü varsaydığı kavramı/yapıyı ölçüyor mu?

4) Görünüş Geçerliği:
Teste ilişkin bir teknik değildir!
Bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçüyor görünmesi durumu.

Geçerliği Etkileyen Faktörler

1) Ölçme sonuçlarının güvenilirliği	3) Puanlayıcı yanlılığı
2) Ölçme yöntemi ve madde sayısı	4) Uygulama koşulları

GÜVENİRLİK

Aynı ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılıktır.
Elde edilen puanların hatadan ne kadar uzak olduğunun göstergesidir.

Güvenirlilik Katsayısının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler:

1) Kuder Richardson (KR-20)	3) Testi yarılama	5) Test Tekrar Test
2) Cronbach Alpha (α)	4) Eş Formlar	

1) Kuder Richardson (KR-20) Yöntemi:
Bir testte verilen cevaplar - 1 (doğru) ve 0 (yanlış) ile puanlandığında veya Evet/hayır gibi iki seçeneğe olması durumunda kullanılır.

2) Cronbach Alpha (α) Yöntemi:
Özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda ...

3) Testi yarılama (eş değer yarılar) Yöntemi:
Testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki ilişki
→ Korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenirlilik tahmini yapılmasıdır.

4) Eş Formlar Yöntemi:
Bir aracın iki farklı eş formu aynı gruba aynı zaman diliminde uygulanır.
Ölçüm puanları arasındaki ilişki katsayısı yüksekse güvenirlilik de yüksektir.

5) Test Tekrar Test Yöntemi
Aynı aracın aynı gruba belli aralıklarla uygulanmasıdır.
İki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır.
→ Bu işlemin amacı zamana bağlı değişmezliği göstermektir.

MODÜL -4 KISA KISA (5B)

Değerlendirmeciler Arası Tutarlılık:
Çok sayıda objenin belli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna ilişkin Çok sayıda bağımsız gözlemcinin verdiği puanların güvenilirliğini incelenir.

Ölçmenin Standart Hatası:
"Test puanlarının gerçek puanla olan sapma miktarını hesaplamada kullanılır.
Hesaplanan alt ve üst sınır gerçek puanın güven aralığını gösterir"

Güvenirliliği Etkileyen Faktörler

1) Ölçme Aracına İlişkin Faktörler:

1) Testin uzunluğu	3) Test uygulama yönergesi	5) Puanlamadaki nesnellik
2) Maddelerin ifadesi	4) Maddelerin homojenliği	

2) Testi Alan Birey ve Gruba Bağlı Faktörler:

1) Bireysel değişkenler	2) Normal dağılım gösteren heterojen grup
-------------------------	---

3) Uygulama Koşulları: Sınav koşullarının standart olması
4) Zaman: Sınav süresinin az veya çok olması

Madde analizi: Madde özelliklerini incelemeye yönelik analizleri tanımlar.
Madde gücülüğü: Başarı ve yetenek testlerinde doğru cevaplama oranıdır.
Madde ayırt ediciliği:
Her bir maddenin grupları birbirinden ne kadar ayırt ettiğini gösterir.
Bulunulan kültüre özgü ölçme aracının geliştirilmesi
→ Daha çok tercih edilen bir yöntemdir.

GÖZLEM VE GÖRÜŞME

GÖZLEM

Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin belli hedeflere odaklanılarak Çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecidir.

Yapılandırılmamış Gözlem: Gözlem öncesi gözlemciye bilgi toplama ve kaydetmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemidir.

Yapılandırılmış Gözlem: Gözlenecek şeyle ilgili daha iyi bir yapılanma, yönelim ve sistematik bir yaklaşım kullanılmaktadır.

Gözlemci Gözlem Sürecine Katılım Şekilleri:

- 1) Bir grup üyesi gibi etkili ve tam olarak katılır. Veya
- 2) Hiçbir etkisi olmaksızın katılır.

GÖRÜŞME

En az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir.

GÖRÜŞME TÜRLERİ

1) Yapılandırılmış G.	3) Yarı yapılandırılmış G.	5) Odak grup Görüşme
2) Yapılandırılmamış G.	4) Etnografik G.	

1) Yapılandırılmış Görüşme:
Araştırmacının belirli bir sırayla önceden hazırlanmış olduğu sorular vardır.

2) Yapılandırılmamış Görüşme:
Araştırmacıya maddeleri sormada büyük serbestlik sağlar.

3) Yarı Yapılandırılmış Görüşme
Hem sabit seçeneğe cevaplar hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilir.
Bu tür görüşme → Diğer iki yöntemin avantajlarını ve dezavantajlarını içerir.

4) Etnografik Görüşme:
Kültür ile ilgili görüşmeler...

5) Odak Grup Görüşmeleri:
Küçük bir grupla yapılandırılmamış görüşmedir.

BİLİMSEL RAPORUN BÖLÜMLERİ

Raporlaştırma sürecinde Sosyal bilimler alanında ağırlıklı olarak
→ Amerikan Psikoloji Derneği'nin hazırladığı yazım kuralları kullanılır.

Çalışmalarda Kullanılan Ana Başlıklar: BÜYÜKÖZTÜRK

1) Başlık:
Amacı → Çalışma hakkında okuyucuya bilgi vermektir. (Kısaltma olmaz!)

2) Yazar adı:
Her çalışmada yazar/yazarların adı ve yazarlara ilişkin kurum bilgisi yer alır.

3) Özet bölümü:
Kısa, ayrıntılı ve çok yönlü olmalıdır. Çalışma hakkında fikir vermelidir.
120 kelimeye geçmemeli ve özete en önemli olan bilgiyle başlanmalıdır.

4) Giriş bölümü:
- Çalışmanın problemi sunulur, tanıtılır ve yeni bir sayfadan başlatılmalıdır.
- Giriş kısmında araştırmaya ilişkin alt yapı oluşturulur. Ayrıntıya girilmez!

5) Ardından problem
Okuyucuların anlayabilmesi için yeterince açık ve anlaşılır verilmelidir.

6) Problemin çözümündeki yaklaşım:
Değişkenler tanımlanır ve araştırma amacı, hipotezleri ve/veya soruları verilir.

7) Yöntem bölümü:
Araştırmanın nasıl yürütüldüğüne ilişkin detaylar yer alır.

8) Bulgular bölümü:
Toplanan verilerin analizine ilişkin istatistiksel sonuçlar özetlenir.
9) Tartışma bölümü:
Özellikle çalışma soruları /hipotezleriyle ilgili değerlendirme ve yorumlar yapılır
10) Kaynaklar listesi:
Kullanılan kaynakların tamamı verilir. (Az ve öz olmalı)
11) Ekler bölümü:
Ekler → Bir materyal çalışmada gövde kısmında detaylı verilemiyorsa kullanılır.
12) Yazar notu:
Kuramsal bilgi ve finansal destek kaynağı + Çalışmaya destek veren meslektaşlar

KAYNAK GÖSTERİMİ

Raporlaştırmada kaynakların hem metin içinde gösterilmesi hem de Tam künyelerini gösterir bir kaynak listesi → Sunulması gerekir.
→ Bu araştırmacının en temel sorumluluğudur.

Sosyal Bilimler alanında **en sık kullanılan**

- "Amerikan Psikoloji Derneği" tarafından belirlenen **kaynak gösterimi** ile ilgili kurallara (APA6) yer verilmiştir.

GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK

Girişimcilik ifadesine ilk kez → **RICHARD CANTILLON** (1755) kullandı.

Girişimci toplumun istek ve ihtiyaçlarını **karşılama için** risk alan - Kaynakları bir araya getiren ve yeni bir ürün veya hizmet üreten **kişidir.**

Türk Dil Kurumuna (TDK) (2022) göre

Girişim: "Bir işi yapmak için harekete geçme"dir.

Girişimci: "Ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan"

Girişimcilik: "Girişimci olma durumu"

Eğitimci bakış açısıyla yaklaşıldığında (AKKAYA'a göre)

Öğretmenlerden yeni bir iş kurma beklentisinden daha çok öğretmenlerin

→ Bu becerileri sergilemeleri ilgili olduğu düşünülmektedir

Öğretmen Girişimciliğini üç başlıkta ele alabiliriz:

- 1) Girişimcilik Eğitimi ve Pedagojisi
- 2) Girişimde Bulunma, İş Geliştirme ve Kurma
- 3) Girişimci Yetkinlik ve Davranışlar

Öğretmenlerin girişimci davranışları: (AKKAYA'ya göre)

- 1) Fırsatları tanıma (risk alma)
- 2) İniyatif alma ve risk yönetimi
- 3) İnovasyon
- 4) Bir projeyi planlama ve yönetim yeteneği
- 5) Dış kaynak arayışı

Ülkemizde Girişimcilikle İlgili Şimdiye Kadar Neler Yapılmış? ÖNEL

- 1) MEB
- 2) Talim Terbiye Kurulu (TTK)
- 3) Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK)
- 4) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB)
- 5) TÜBİTAK → çalışmalar yapmıştır.

1) **Eylem Planı**'nda (2014-2018)

2) **MEB Stratejik Planı**'nda (2010-2014)

3) **Onuncu Kalkınma Planı**'nda yer almıştır.

KOSGEB tarafından

(Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)

GİSEP (Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı oluşturulmuş ve

- Bu eylem planı 01/07/2015 tarih ve 29403 sayılı **Resmî Gazete**'de

→ Yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

YENİLİKÇİLİK (İNOVASYON)

(**BOZKURT ÇETİNKAYA'ya göre**)

Yenilikçilik → **İnovasyon** olarak sıklıkla kullanılır.

(**ROGERS'a göre**)

Her icat → **Yenilik** içermeyebilir!

Her yenilik → **İnovasyon** içermeyebilir! ama

Her inovasyon → **Yenilik** içerir.

YENİLİK İLE İLGİLİ ÖNEMLİ DİĞER BAKIŞ AÇILARI

(**ROGERS'a göre**)

Yeniliğin kabulünde dört farklı insan bakış açısı vardır:

Yenilikçiler (innovators)

- 1) Çabuk benimseyenler (early adapters)
- 2) Erken çoğunluk (early majority)
- 3) Geç çoğunluk (late majority)
- 4) Yavaş ilerleyenler (laggards).

Yeniliğin kabul edilmesi için

- Karmaşıklık düzeyinin mevcut bilgi ve becerilerle **uyumlu olması**
- Benimsemeyen önce deneme imkânının olması ve
- Sonuçlarının başkalarınca gözlemlenebilir olması **beklenir.**

YENİLİKLERİN SINIFLANDIRILMASI

- 1) (OECD Oslo Manual - **ELÇİ**)
1. Ürün 2. Süreç 3. Hizmet 4. Pazarlama 5. Organizasyonel yenilik
- 2) Teknolojik olan ve **olmayan** yenilik (**UZKURT**)
- 3) Yüksek/orta/düşük düzeyde yenilik içeren yenilik (**GARCÍA** ve **ROGER**)
- 4) Radikal, artımsal ve yapısal yenilik (**UZKURT**)
- 5) Ürün, süreç, mesleki yöntem olarak yenilik (**WAGNER** ve **HANSEN**)

YENİLİKLERİN SINIFLANDIRILMASI

- 1) Sürekli/kademeli yeniliğe → Otomobil endüstrisi
- 2) Dinamik sürekli yeniliğe → Elektrikli arabalar
- 3) Süreksiz radikal yeniliğe → Faks makineleri ve Google örnek verilebilir.

YENİLİKLER**WALTERS**

Bir okulda **inovasyonun varlığı** şu başlıklarda **aranmaktadır:**

- Okul müdürünün desteği
- Sinerji
- Yenilikçiliğin ödüllendirilmesi
- Örgütsel merak
- Gerekli yatırımların yapılması
- Veli desteği.
- Özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile iş birliği

ÖZMUSUL'a göre Öğretmenlere yönelik

Yenilikçilik/inovasyon eğitiminde yararlanılabilecek materyaller:

- 1) **Elektronik ürünler:** Web sitesi – Bloglar - Forumlar- Elektronik ağlar
- Filmler - Animasyon - Simülasyonlar- Uzaktan eğitime özgü materyaller
- 2) **Eğitim-Öğretim Dokümanları:** Kitapçık - Afiş- Ders ve kılavuz kitapları
- SWOT analizleri - Proje çalışmaları - Bilimsel, Sanatsal, Toplumsal, Kültürel ve Edebî Çalışmalar (Senaryo, tiyatro, hikâye...)

PROJE YÖNETİMİ (1)**PROJE NEDİR?**

Planlama: Bir **ülke** ya da **bölgeye** ait tüketim, yatırım, tasarruf, ihracat, ithalat ve benzeri **temel ve sosyal büyüklüklerdeki değişiklikleri** belirli öncelikler gözeticilerle önceden belirlenen akılcı hedefler doğrultusunda **belirli bir sürede** etkilemek, yönlendirmek, kontrol etmek ve uzun dönemli karar alma sürecini düzenlemek için **harcanan bilinçli çabadır.**

Program: Ortak hedefe yönelik sonuçların elde edilmesi amacıyla

- **Bir grup projenin düzenli olarak yürütülmesidir.**

PROJE: **Özgün bir ürün, hizmet için yürütülen geçici bir girişimdir.**

PROJENİN ÖZELLİKLERİ

- 1) **Geçici** → **Tanımlanmış bir başlangıç ve bitişi vardır.**
- 2) **Girişim (Çaba)** → **İnsan gücüne, kaynağa ve ekipmana ihtiyaç vardır.**
- 3) **Özgün ürün, hizmet** → **Elde edilen değer sadece bir kere yaratılır.**
- 4) **Yeni ya da ek üretim kapasiteleri yaratır.**
- 5) **Rutin yapılan işlerden farklı olması gerekir.**

Genel Olarak Projeler Şu Gruplara Ayrılabilir:

- 1) Büyüklüklerine göre
- 2) Yürütücülerine göre (özel, kamu)
- 3) Amaçlarına (kâr amacı güden- gütmeyen sosyal amaçlı alt yapı projeleri)
- 4) Faydaları ölçülebilmesine göre
- 5) Üretime yaptıkları katkı biçimlerine göre

PROJE YÖNETİMİ**Proje Yönetiminin Faydaları:****KARAHAN**

- 1) **Amaç ve hedeflere** ne zaman ve nasıl ulaşılacağını **önceden gösterir.**
- 2) Sürekli raporlama **ihtiyacı** minimuma iner.
- 3) **Zaman** önceden belirlenir.
- 4) **Maliyet** önceden belirlenir.
- 5) **Gerekli kaynaklar** ortaya çıkar.
- 6) Kontrol sisteminin kurulmasını sağlar.
- 7) **Görevlerin** organizasyon şemasını **gösterir.**
- 8) **Ekip üyelerinin** proje süreci konusunda gelişmesini sağlar.

PROJE YÖNETİCİSİ GÖREV VE SORUMLULUKLARI: KARAHAN

Proje Yöneticisi: **Bir projeyi yönetmek üzere görevlendirilen kişidir.**
Projeyi → En yüksek üretkenlik → En düşük belirsizlik → En düşük risk ile yürütmekten sorumlu kişidir.

- **Proje ekibini kurmak** ve proje sürecinde ekibi **yönlendirmek**
- **Ekibin** hangi niteliklere sahip kişilerden oluşacağını belirlemek
- **Ekip üyelerine** görevlerini ve sorumluluklarını bildirmek ve kontrol ...

Proje Yönetimi Sürecindeki Bilgi Sahaları**A) Temel Bilgi Sahalar**

- 1) Kapsam Yönetimi
- 2) Zaman Yönetimi
- 3) Maliyet Yönetimi
- 4) Risk Yönetimi
- 5) Entegrasyon Yönetimi
- 6) İletişim Yönetimi

B) Destekleyici Bilgi Sahaları

- 1) İnsan Kaynakları Yönetimi
- 2) Kalite Yönetimi
- 3) Tedarik Yönetimi

PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ

Proje yaşam döngüsü (Proje yönetimi süreci) **beş** aşamadan oluşur:

- 1) Başlangıç
- 2) Planlama
- 3) Uygulama
- 4) Kontrol
- 5) Kapanış

1) BAŞLANGIÇ:	KARAHAN
PROJE YAŞAM DÖNGÜSÜ: Yapılan tüm işler ... Başlangıç: Proje fikrinin ortaya atılır- Derlenir- Değerlendirilir	
2) PLANLAMA:	
Proje Yaşam döngüsünün ikinci aşamasıdır. Bu aşamada projeye ilişkin her tür planlama ayrıntılarıyla yapılır.	
PROJENİN KISITLAMALARI:	
1) Zaman: Bir ürün ya da hizmet için yönetilmesi gereken en önemli kısıtlama ...	
2) Maliyet: Neredeyse tüm projeler için bir kısıtlamadır.	
3) Kapsam: İki yönlü değerlendirilmelidir:	
1) Ürün kapsamı: Ürünün tasarlanan kalitesini, özellik ve işlevlerini açıklar.	
2) Proje kapsamı: Bir ürün ya da hizmetin tasarlanan ürün kapsamıyla → Teslim edilmesi için gereken çalışmayı açıklar.	
Proje üçgeni: Kısıtlamaları dengeleme sürecini gösterir. Çünkü → Üçgenin bir kenarındaki değişiklik en az bir diğer kenarı etkiler.	

Proje Yönetimi Sürecindeki Temel Faktörler:		
1) Kapsam	2) Zaman	3) Bütçe

3) UYGULAMA
Bu aşamada proje planının uygulanmasına odaklanılır.

4) KONTROL:
Bu aşamada proje kapsamındaki ilerleme → Değişik izleme ve ölçüm yöntemleri ile düzenli olarak denetlenir.

5) KAPANIŞ:
Sözleşme ve idari kapsamdaki tüm işlemlerin sonuçlanmasını ifade eder. İdari kapanış ile sonuç ve başarılarının raporlaştırıldığı sunuşlar yapılır. Deneyim dokümanite edilir ve tüm kaynaklar serbest bırakılır. Hizmet devredilir.

Birçok Çevrim İçi Proje Yönetim Aracı Vardır:		
1) ClickUp	5) nTask Manager	8) Freedcamp
2) Wrike	6) Zoho Projects	9) ActiveCollab
3) monday.com	7) MeisterTask	10) MsProject
4) Kissflow Project		

TÜBİTAK DESTEKLERİ
TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) ARBİS (Araştırmacı Bilgi Sistemi)

TÜBİTAK Projelerine başvurmadan önce Proje yürütücüsü, araştırmacı ve danışmanların öz geçmişleri ARBİS bilgileri doğrultusunda Sistem tarafından otomatik olarak oluşturulur.
--

ARBİS : Türkiye'nin güncel araştırmacı veri tabanını oluşturmak amacıyla TÜBİTAK tarafından tasarlanan ve geliştirilen web tabanlı bir uygulamadır.
--

TÜBİTAK'ın Öğretmenler için desteklerine erişmek için Bu listedeki 4007 Bilim Şenlikleri Destekleme Programı için sadece katılımcı olabilirsiniz.

Öğretmenlerimizin Başvurabileceği Programlar: 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları 4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Destekleme Programı 4008 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları
--

Öğrenci Araştırma Proje Yarışmaları: 2204-B Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması 2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması 2204-C Lise Öğrencileri Kutup Araştırma Projeleri Yarışması 2204-D Lise Öğrencileri İklim Değişikliği Araştırma Projeleri Yarışması

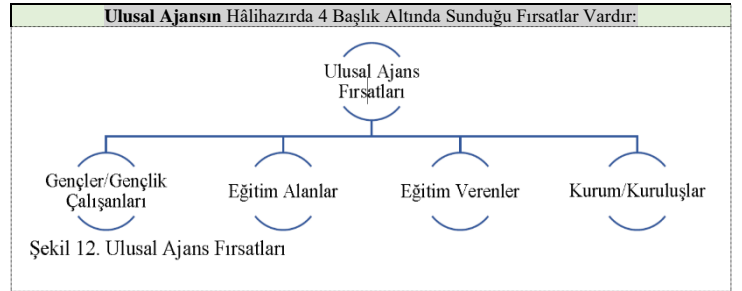
TÜBİTAK'ın Öğrenci Katılmalarını Sağlamayı Kolaylaştıran Hizmetleri: Bu etkinliklere nasıl katılacağımız ve aşamaları 2237-A Bilimsel Eğitim Etkinlikleri Desteği altında sunulmaktadır.
--

Kamu kurumlarında çalışan araştırmacılar için → TÜBİTAK'ın Ulusal Destek Programlarına bakılabilir. Bunun için TÜBİTAK ana sayfasından Akademik sekmesine tıklayabilirsiniz. → Bu destekler arasından 1001,1003, 3005 tercih edilebilir.
--

TÜBİTAK destekleri dışında KOSGEB 'in "Girişimcilik" eğitimlerinden ve AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri 'nden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle meslek liseleri için Alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek bulunabilir.
--

AVRUPA BİRLİĞİ DESTEKLERİ
AB (Avrupa Birliği) UA (Türkiye Ulusal Ajansı)
Türkiye, AB topluluk programlarından → 1999 yılından beri yararlanmaktadır.

UA (Türkiye Ulusal Ajansı): 2002'den beri Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi altında görev yapmakta 2003'te tüzel kişilikle AB Bakanlığının İlgili kuruluşu hâline dönüşmüştür. 2018'de Dışişleri Bakanlığının bağlı kuruluşu olan → Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur. Türkiye Ulusal Ajansı (UA) - Eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki AB programlarını yürüterek - Kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlarımızın yararlanmasını sağlamayı amaçlar. - https://www.ua.gov.tr/ adresinden ulaşılabilir.

UA Fırsatları
UA Fırsatları için https://www.ua.gov.tr/anasayfa/sayfasi ziyaret edilebilir. Hibe: Geliştirdiğiniz projelere finansman sağlamak için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarının sağladığı geri ödemesi olmayan desteklere fon , bir diğer adıyla hibe denir.

1) Gençler/Gençlik Çalışanları için Fırsatlar:
Bu hibe programının amacı eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında Bilgi alışverişi ve yenilikçi politika geliştirme ve uygulaması için imkân sağlar . Gençlik Diyalogları: Politika yapımcılarla gençleri bir araya getirir. Öğretmen ve öğrencilere ve gençlere ve hatta gençlik çalışanlarına → Bir başka ülkede eğitim ve öğrenim imkânı sunar. Gençlere(18-30 yaş) ülkelerinde gönüllü faaliyetlerinde yer almalarını sağlar. Bu fırsatın olanakları: -Staj hareketliliği -Ulusal faaliyetler -Öğrenme hareketliliği -Merkezi gençlik başvuruları -Gönüllülük -Kısa süreli eğitim

Staj hareketliliği: Yükseköğretim veya mesleki eğitim görenler için sunulan bir fırsattır. Öğrenme Hareketliliği (https://www.ua.gov.tr/programlar/gruplar/gencler-genclik-calisanlari-icin/ogrenme-hareketliliği/) adresinde "Yükseköğretim ve Gençlik Alanında Sanal Değişimler" "Programla İlişkili Olmayan Üçüncü Ülkelerde Yükseköğretim Öğrenci Öğrenim Hareketliliği" gibi farklı destek türleri vardır.
--

Bu desteklerden biri: KA122-SCH Kısa ve Uzun Dönemli Öğrenci Hareketlilikleri (Okul Eğitimi) - Okul öğrencilerine AB Üyesi ülkelerdeki okullarda → Ortak akran çalışmaları yapma/öğrenim alma fırsattır.
--

Ana Eylem 1 altında yer alır. Öğretmen, öğrenciler, ilçe millî eğitim müdürlükleri, vb. ne yöneliktir. Ortaklıklar başlığı altında detaylara ulaşılabilir.

2) Eğitim Alanları İçin Fırsatlar:
Amacı: Öğrencilere, öğretmenlere, gençlere ve gençlik çalışanlarına Bir başka ülkede eğitim ve öğrenim görme imkânıyla yenilikçi politika geliştirme

3) Eğitim Verenleri İçin Fırsatlar:
Okul eğitimi, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi ve yükseköğretim personelinin -Yurt dışında öğretmenlik ve öğretmenlik ile mesleki becerilerini geliştirmelerinde

4) Akreditasyon Desteği:
AB Projeleri için akreditasyon daha sonra yapılacak olan projeler için → Kurumunuzun tanınırlığını sağlamak üzere belgelendirilmesidir.

5) Ortaklıklar Desteği:
Kurumsal başvurudur. Bu tür projeler 12 ay ile 36 ay arasında olabilir. Bu başlık altında okul eğitimi alanında iş birliği ortaklıkları olan → "Erasmus+ Ülke Merkezi Başvuru KA220-SCH" de vardır. "ASSOCIATED PARTNER" ise Projenin yaygınlaştırma ve sürdürülebilirlik gibi faaliyetlerine destek için "İlgili ortaklar" veya sessiz ortak olarak yer alır ancak hibe almazlar!

Ulusal Ajans ortak veya ev sahibi kurum bulmak için → School Education Gateway ve eTwinning 'i araçlarını önermektedir. Ama → İki platform da European School Education Platform 'a (ESEP) taşınmıştır. - Bundan sonra ortak bulmak için bu yeni platform ESEP kullanılabilir.

ESEP'e katılmak için EU Login kullanıcı ve şifresi kullanılabilir. → Ortak bulmak, ortak ağıımızı geliştirmek için bu platformdan yararlanılabilir.

Okul eğitimi alanında iş birliği programı olan KA220-SCH dışında
Erasmus+ Ülke Merkezli başvuruları:
 Okul eğitiminde küçük ölçekli ortaklıklar KA210-SCH
 Mesleki eğitim küçük ölçekli ortaklıklar KA210-VET ve
 Mesleki eğitim işbirliği ortaklıkları KA220-VET
 → Bu başvurular Öğretmenlerimize yöneliktir.

Bir detay olarak ülke seçiminden bahsedilebilir.
<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/eligible-countries>
 adresinden incelenebileceği gibi üç farklı tür ülke vardır:

- 1) Avrupa Birliği üyesi ülkeler
- 2) Bizim ülkemizin de yer aldığı 6 ülkeden oluşur
- 3) Programla ilişkisi olmayan üçüncü ülkelerdir. (14 farklı bölgeye bölündü)

FİKRİ VE SİNAİ HAKLAR

1) FİKRİ VE SİNAİ HAKLAR

Fikri mülkiyet: Telif hakları veya fikri haklar olarak da bilinir.
 - Edebiyat, sanat, müzik, mimari vb. gibi eserler üzerinden Sahip olunabilir.

“Fikri Mülkiyet Hakları” (2019) 'a göre
 - Fikri mülkiyet, kişiye/kuruluşa ait fikir ürünüdür.
 - Bu kişi/kuruluş bu fikir ürününi dileği zaman bir şarta bağlı kalmaksızın paylaşmayı/kullanıma açmayı belirli biçimlerde kontrol etmeyi tercih edebilir.

Sınai Mülkiyet YALÇINER 'ye göre

Sanayide ve tarımdaki
 Buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların
 İlk uygulayıcıları adına tescil edilmesini sağlar.

Fikri ve sınai mülkiyet haklarını
 “Bir işletmenin tüm özgün tasarımları ve gizli ya da açık bilgileri ile ilgili sahip olduğu, çeşitli mahiyetteki hakları olarak” da tanımlamak mümkündür.

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI (3 başlıkta sınıflandırılabilir)

- 1) Fikri Haklar
- 2) Sınai Haklar
- 3) Diğer Haklar

Fikri Mülkiyet Hakları

Fikri Haklar	Sınai Haklar	Diğer Haklar
<ul style="list-style-type: none"> • İlim ve Edebiyat Eserleri • Müzik Eserleri • Güzel Sanatlar Eserleri • Sinema Eserleri • Harita ve Krokilere • Teknik Çizimler • Veri Tabanları 	<ul style="list-style-type: none"> • Marka • Patent/Faydalı Model • Tasarım • Endüstriyel Tasarım • Coğrafi İşaret • Know-How • Entegre Devre Topografyaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Ticaret Unvanları • Bitki Islahatçı Hakları • Tescilsiz Haklar • Ticari Sırlar • İnternet Alan Adları

Fikri ve sınai mülkiyet hakları:
 Tüm özgün tasarımların ve
 Bilgilerin (açık, örtük) kullanım, dağıtım, yayım ve satış gibi haklardır.

Fikri hakların içerisinde Telif hakları (copyrights) vardır: (4 kategori)

- 1) İlim ve edebiyat eserleri
- 2) Müzik eserleri
- 3) Güzel sanat eserleri
- 4) Sinema eserleri

Fikri ve sınai hakların her ikisi de sürelidir. ESİNOĞLU

Her ikisinin ihlali durumunda hukuki işlem hakkı doğar.
 Her ikisinin de alınma, satılma devredilme hakları vardır.
 - İzinsiz çoğaltılması her iki hak için de suç unsurudur.
 - Hakka tecavüz, haksız rekabet kabul edilmektedir.
 → Hapis ve maddi ve manevi tazminat ödeme ile karşı karşıya kalınabilir.

İki Hakkın Farklılıkları: (ESİNOĞLU)

- 1) Fikri haklarda tescil edilmesine gerek yok!
 Sınai haklarda tescil için başvuru yapılması gerekir.
 Türkiye için Ankara 'da “Türk Patent ve Marka Kurumu”
 Yurt dışı için “PCT” (Patent Cooperation Treaty)
 “EPC” (The European Patent Convention) gibi kuruluşlara ...
- 2) Fikri hakların eser olma niteliği, estetik kaygısı var.
 Sınai hakların sanayide kullanılabilir olma zorunluluğu vardır.
- 3) Fikri haklar için Meslek birliklerinin itiraz etme hak ve imkânları vardır.
 (SESAM [Sinema Eserleri Birliği]
 MESAM [Müzik Eseri Sanatçıları Birliği] gibi)
 → Sınai haklar için bu durum geçerli değildir!

Patent: Sınai haklar içerisinde yer alır. SARAN
 Bir problemin teknik çözümü anlamına gelen buluş için teknik bir belgedir.

Buluş için yeni bir ürün, alet/cehaz, yöntem ve süreç/ yeni olabileceği gibi
 Hâlihazırda bu bilinenlerin teknolojik ilerlemesi de olabilir.

TÜRK PATENT, 2022
 Elle tutulur, gözle görülür niteliği olmayan herhangi bir şey → Buluş olmaz!
 (Keşifler, bilimsel teoriler, matematiksel yöntemler, bilgisayar programları...)

Ülkemizden alınan patent ülkemiz için geçerlidir.
 Başka ülkelerden ayrıca patent başvurusu yapılabilir.

Türk Patent Veri Tabanı:

- <https://portal.turkpatent.gov.tr/anonim/arastirma/patent/detayli> ve
- Google Patents 'e başvurulabilir.

Patent başvuruları → e-devlet üzerinden

→ Türk Patent ve Marka Kurumuna yapılmaktadır.

Bir Okul İçin Patent Başvurusunda Bulunuluyorsa

Okul yöneticisinin başvuru yapmak isteyen okul çalışanına

- 1) Yetki devri belgesini onaylayarak yüklemesi gerekir.
 Sisteme yüklenecek diğer belgeler
- 2) Tarifname 3) İstem 4) Özet

- 1) Tarifnamede: Buluşun konusu ne, ne hedefleniyor, ...
- 2) İstemde ise buluşa dair gerekirse bir görsel konup detaylı olarak sunulur.
- 3) Özetle bu bilgiler özetlenir.

RÜÇHAN HAKKI

Başka bir ülkeden edinilen patente sahip olmanın belgesidir.
 Bu belgeye sahip olmak → Ülkemizden patent almayı kolaylaştırır.

Patent için → Belli bir ücret ödenecektir.

- Meblağ yüksekse TÜBİTAK desteklerinden yararlanılabilir.

PATENTİN DÖRT ÖZELLİĞİ VARDIR: ESİNOĞLU

- 1) Yenilik
- 2) Buluş Basamağı
- 3) Sanayiye Uygulanabilirlik
- 4) Koruma Süresi

Patentin Buluş basamağı veya Bir zorunluluk yoksa

Faydalı model olarak değerlendirilebilir ve Faydalı model belgesi alınabilir.

Faydalı model → 10 yıl koruma hakkı sağlar.

İncelemesiz patent → 7 yıl koruma sağlar.

Fikri haklar → Üreten kişinin yaşamı üzerine 70 yıl olarak belirlenmiştir.
 → Kimi ülkelerde bu süre 50'dir.

TASARIM:

DELİGÖZ

Bir ürün, süreç vb. ile ilgili olarak buluşla ilgili veya buluş olmadan
 - Sanayide kullanılabilir olmanın yanı sıra
 - Ürünün görüntüsünün, tümünün veya bir kısmının
 → Süsleme, çizgi, şekil, renk, doku gibi özelliklerinin değiştirilmesi
 → Tasarım (Türk Patent, 2022) başlığı altında değerlendirilir.

TELİF HAKLARI:

Fikir emeği üzerindeki hukuki haklardır ve Tescile gerek yoktur!

- Eser üretilince kendiliğinden doğar. (Soyuttur.)
- Ülkellik ilkesi geçerlidir. - Kişinin yaşamı +70 yılı kapsar

2) YARATICI ORTAKLIK (CREATIVE COMMONS)

CREATİVE COMMONS veya Yaratıcı Ortaklık ABD'de
 Dijital eserlere ilişkin telif hakkı yasasının
 Çok uzun soluklu olmasına karşın açılan davanın kaybedilmesi sonucunda
 → Bu uzun sürelere tepki olarak kurulmuştur.
 - Kâr amacı gütmeyen bir örgüttür.

CC (Creative Commons) lisansları Creative Commons Türkiye, 2022
 “Tüm hakları saklıdır.” Anlayışından “Bazı hakları saklıdır.” bir kaymadır.

Telif hakkı → Eserin doğması ile beraber ortaya çıkan bir haktır.

CC → Bu hakka itiraz etmez! Ancak

- Kullanılması, değiştirilmesi, karıştırılması veya
- Ticari olarak kullanılmasının hakkındaki kararı → Eserin yaratıcısına bırakır.

CC lisansları

- Bir eserin kullanım koşullarının telif sahibince
- İnsan ve makine tarafından okunabilecek şekilde belirtilmesine aracı olurken
- Kullanıcının telif sahibi ile iletişime geçmeksizin
 → Eserin kullanım koşullarını öğrenmesine olanak sağlar.

AÇIK LİSANSLAR TOPLULUĞU:

Eserlerin internet ortamındaki kullanım koşullarının
 Eser sahibi tarafından belirlenmesini sağlayan açık lisanslar topluluğudur.

CC 2020'de Ortaya Konan Stratejiler:

- 1) Savunuculuk (Açık ekosistemi)
- 2) İnovasyon (Açık alt yapı)
- 3) Kapasite Geliştirme (Açık bilgi ve kültürel miras) olarak sıralanmıştır.

CC İLE LİSANSLAMA İÇİN

Lisanslama türüne karar vermek ve Web sitesinde paylaşmak yeterli olacaktır.
 Bunun için web sitesinin kodları arasına kod bloğunu eklemek yeterlidir.

EĞİTİMDE KAPSAYICILIK

KAPSAYICI EĞİTİM

Gelişimsel yetersizliği olanlar + Tipik gelişim gösterenler → Aynı ortamda

1990'lı yıllar → Sadece özel gereksinimli çocuklar

2000'li yıllar → Bu anlayışa tepki olarak tüm öğrenciler

Ülkemizde kapsayıcı eğitimin = Kaynaştırma ve/veya Bütünleştirme

Kapsayıcılık öncelikle düşüncemizde geliştirmemiz gereken bir anlayıştır:
BEP'li / Entegre / MR'li / Normal çocuk → Kategorize ifadeleridir.

Ayrıştırıcı değil → "Tüm öğrencilerin öğretmeni olmak"tır.

KAPSAYICI EĞİTİMİN YARARLARI

- Kapsayıcı eğitim, tüm öğrencileri destekler
- Akran etkileşim ortamına katkı sağlar
- Ayrıştırılmış ortamlara göre → İletişim, sosyal ve akademik becerileri yüksektir.
- Aileler (Tüm çocukların) → Kapsayıcı eğitime yönelik olumlu tutum sergiler.

Kaynaştırma/Bütünleştirme	Kapsayıcı Eğitim
Özel gereksinimli çocuklar odakta ...	Tüm çocuklar odakta ...
Çocuklar eğitime hazır olmalı	Ortam çocuğa göre düzenlenir.
Yarı veya tam zamanlı	Çocuğun gelişimine göre düzenlenir
"Bireysel farklılıklar" ön plandadır	"Çeşitlilik" esastır.
Ayrıştırılan çocukları bütünleştirme	Tüm çocukların okula aidiyeti ...

KAPSAYICI EĞİTİMİN TEMEL KAVRAMLARI

- 1) ÇEŞİTLİLİK: Yaş, etnik köken, ırk, cinsiyet... → Olağan "dır Çeşitlilikler.
- 2) KATILIM: Tüm çocuklar aynı eğitim ortamında + Gereksinim ve ilgiler
- 3) AİDİYET: Tüm çocukların kendilerini o eğitim ortamına ait hissetmesidir.
- 4) ADALET: Tüm öğrencilere adil bir şekilde yararlanma fırsatını verir.
- 5) HAK: Tüm çocuklar ücretsiz ve zorunlu eğitime erişimi + Ayrımcılık yok

KAPSAYICI EĞİTİMİN GEREKÇELERİ UNESCO

- 1) EĞİTİMSEL G. : Tüm çocuklar → Birlikte eğitim alabilir
- 2) SOSYAL G. : Birlikte eğitimle farklılıklara karşı tutumları değiştirebilir
- 3) EKONOMİK G. : Kapsayıcı eğitim → Daha az maliyetli olduğu düşünülür.

KAPSAYICI ANLAYIŞIN YANSIMALARI VE DİL

Çocuklar aslında çok kabullenicidir ve Zihinlerinde ayrıştırıcı semalar yoktur!
- Çocuklar bu dilsel ifadeleri ve tutumları yetişkinlerden öğrenir.

KAPSAYICI DİL VE İLETİŞİM

Otistik çocuk/öğrenci yerine → Otizm spektrum bozukluğu olan çocuk/öğrenci
Normal çocuk/öğrenci yerine → Tipik gelişim gösteren çocuk/öğrenci
MR'li çocuk/öğrenci yerine → Zihin yetersizliği olan çocuk/öğrenci
Engele göre kategorize etmeden → İsmi kullanmak daha uygundur

KALİTENİN ALT UNSURLARI:

- 1) ERİŞİM: Eğitimi etkileyen fiziksel ve yapısal engelleri kaldırmak
- 2) KATILIM: Çocukların aidiyet ve katılma hislerini teşvik etmek
- 3) DESTEK: Aile, öğretmen, uzman ve yöneticilerin gerekli destekleridir.

KAPSAYICI EĞİTİMİN ULUSLARARASI DÖRT TEMEL SÜRECİ:

1. İNSAN HAKLARI TEMELLİ SÜREÇ (1948 ve Sonrası)

- 1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
- 1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1960 UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme
- 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- 1971 BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi
- 1975 BM Engelli Hakları Bildirgesi
- 1981 UNESCO Sundberg Bildirgesi
- 1982 BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı
- 1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

2. ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARA YÖNELİK SÜREÇ (1990 →)

1990'lı yıllarda Kapsayıcı Eğitim Anlayışı ile ilgili önemli gelişmeler var:

- a) Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı (1990) süreç başlar

HERKES İÇİN EĞİTİM DÜNYA KONFERANSI

- Dünya Bankası tarafından en önemli küresel eğitim girişimidir.
- b) 1993'te BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği ve Standart Kurallar belgesi
- c) 1994'te UNESCO Salamanca Konferansı / Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi → "Kapsayıcı eğitim" ilk kez gündeme gelmiştir.
- d) 1996'da BM Engellilik Strateji Belgesi

3. DEZAVANTAJLI GRUPLARA YÖNELİK SÜREÇ (2000 ve Sonrası)

Kapsayıcı eğitim konusunda süreç:
İnsan hakları → Özel gereksinimliler → 2000'lerde dezavantajlı gruplar

- a) 2000'de UNESCO Dünya Eğitim Forumu Dakar Çerçevesi'nde (Dakar)
- b) 2000'de Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği
- c) 2003'de BM Engellilik İçin Fırsat Eşitliği
- d) 2004-2010 Avrupa Komisyonu Engellilik Eylem Planı

4. EĞİTİM SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ (2005 ve Sonrası)

- 2005 UNESCO Kapsayıcılık Rehberi
- 2006 BM Engelli Hakları Sözleşmesi ***
- 2006-2015 Avrupa Konseyi Engellilik Eylem Planı
- 2008 UNESCO Kapsayıcılığa Yönelik Politika Rehberi
- 2010-2020 AB Engellilik Stratejisi; UNESCO Herkes İçin Eğitim İzleme Rap.
- 2012 UNESCO Eğitimde Dışlanma
- 2015 UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi
- 2017 UNESCO Eğitimde Kapsayıcılık ve Eşitliği Sağlama
- 2019-2030 Her Çocuk Öğrenebilir: UNICEF Eğitim Stratejisi
- 2020 UNESCO Salamanca Bildirgesi'nden 25 Yıl Sonra Eğitimde Kapsayıcı.
- 2021-2030 AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi

2005 yılı sonrasındaki önemli gelişmeler:

- BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve
- UNESCO tarafından yayımlanan rehberler ve eylem çerçeveleri

BM ENGELLİ HAKLARI SÖZLEŞMESİ 2006 → 2008

- 1) Kapsayıcılıkta Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun ilk örneğidir.
- 2) 24. maddesi: Kapsayıcılık yasal ilk uluslararası insan hakları belgesidir.

KAPSAYICI EĞİTİME YÖNELİK ULUSAL DÜZENLEMELER

Kapsayıcı eğitim Ülkemizde 1980'lerde → Yasal zeminde ele alınmaya başlandı
2021'de 1982 Anayasası'nın 10. maddesinde → "Eşitlik" ilkesi
42. maddesi: Tüm bireylerin eğitim hakkı yasal güvence altına alınmıştır.

ANAYASAMIZDA KAPSAYICI EĞİTİM İLE İLGİLİ MADDELER

- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961)
- 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973)
- 573 Sayılı KHK (1997) (Özel eğitim...)
- 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (2005)
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013)
- 6883 Karar Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)

"2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası" (1983)
→ Özel gereksinimli çocuklara yönelik ülkemizdeki ilk ve en kapsamlı yasadır.
Ancak → Yürürlükten kaldırdı. (573 Sayılı (KHK) (1997) ile ...)

573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) (1997) ile
→ Ülkemizin de taraf olduğu Salamanca Bildirgesi'nden üç yıl sonra çıkarıldı.
→ DEDE "Kapsayıcı eğitim" ifadesiyle çevirdi ama → "kaynaştırma" oldu.

KAPSAYICI EĞİTİM

2000'lere kadar "entegrasyon" ve "normalleştirme" ifadeleri
2000'li yıllardan itibaren → "Kaynaştırma" ifadesi ile kavramsallaştı.
2010'lu yıllardan itibaren "Kapsayıcı eğitim" ifadesinin karşılığı olarak
→ Kaynaştırma veya (Kaynaştırma + Bütünleştirme) Kavram kargaşası oluştu.

KAPSAYICI EĞİTİM

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda
→ Mülteci ve refakatsiz bireyler için koruma kanunlarıdır.
→ Özel ihtiyaç sahibi birey olarak tanımlanmıştır.

KAPSAYICI EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ

- 1) ERİŞİM: Sınıfın her noktasının Fiziksel engellerden arındırılmasıdır.
- 2) KATILIM: Hem fiziksel katılım hem de etkinliklerle meşgul olmalarıdır.
- 3) DESTEK: Kapsayıcı eğitimi destekleyen veri sistemleri ile iş birliğini kapsar.

KAPSAYICI OKULLAR

Tüm çocukların yetersizliklerine bakılmaksızın aynı ortamda eğitim alır.
Öğretmen özel gereksinimli çocuğa → "Farklı" değil "çeşitlilik" olarak bakar.
Kapsayıcı bir okulda tüm farklılıklar → Bir zenginlik olarak görülür.

KAPSAYICI SINIF EKOLOJİSİ

Sınıf ortamının düzenlenmesi ve yararlı hâle getirilmesinde
→ Fiziksel ve sosyal ekolojik özelliklerin bir arada ele alınması önemlidir.
Fiziksel ekolojik → Materyaller/araçlar, etkinlik ortamı, görseller ve çizelgeler
Sosyal ekolojik → Akran etkileşimi (+yetişkin-çocuk), sosyal ilişkiler, aidiyet ...

KAPSAYICI OKUL İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR:

- 1) LİDERLİK: Okul yöneticileri + Merkez ve taşrada idari karar vericiler
Kapsayıcılık bağlamında Liderler:
- Okula vizyon belirler- destek bulur- Personele liderlik ve onlarla iş birliği ...
- Öğretmenleri cesaretlendirir ve destekler
- Aileleri ve yerel toplumu okulun kapsayıcılık konusunda bilgilendirir ve eğitir

2) BİREYSEL FARKLILIKLAR

-Kapsayıcı okulda bireysel farklılıklar ve öğrencilerin katılımı önemlidir.
(Paydaşlar: Öğretmenler, öğrenciler, idari personel ve aileler ...)

KAPSAYICI BİR OKULDA

Demokratik sınıf ortamlarına sahiptir.
- Öğrenciler fikirlerini paylaşabilir. Sınıf kurallarını ortaklaşa belirlerler.

3) OKUL KÜLTÜRÜ

Güvenli, olumlu ve sağlam bir okul kültürü kapsayıcı okul için önemlidir
→ Aile, öğretmen ve öğrencilerin okullarını ifade etmek için "BİZ" demesidir.

4) FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM

1960'lardaki bireyselleştirilmiş eğitimden farklıdır:

Bireyselleştirilmiş Öğretim	Farklaştırılmış Öğretim
Öğrenme kendi yetenekleri ile	Öğretmen, birden fazla etkinlik sunar
Bireysel çalışma vardır	Tüm sınıf, büyük veya küçük grup -Bireysel

KAPSAYICI EĞİTİMİN ETKİLİLİĞİ İÇİN BİLEŞENLER:

1) Bir sistem olarak okul	4) Demokratik öğrenme ortamı
2) Etkili/adamış liderlik	5) Destekleyici okul kültürü ve
3) Uzman profesyoneller	6) Tutumlar

5) İLKELER

Kapsayıcı eğitim ilkelerine göre yönetilen okullarda

- Her öğrenciye erişim izni verilir. (Özelliklerine bakılmaz!)
- Yaşam kalitesi her alanda artırılır. (Sadece öğrenme düzeyinde değil!)
- Öğretmenlerin rehberlik ve destek rolü vardır. (Sadece bilgi aktarmaz!)
- Bireysel farklılıklar gelişime destek noktasıdır. (Dezavantaj değil!)
- Öğrencilerde eleştirel düşünme teşvik edilir.
- Öğrenci performansı yetenekleri veya genel ilerlemelerine göre değerlendirir

ÖĞRENME İÇİN EVRESEL TASARIM İLKELERİ

Ne öğretilecek? Nasıl öğretilecek? konusunda çeşitli yollar kullanılır.

Öğrenme için evrensel tasarım ilkelerine göre düzenlenen bir ortamda
→ Öğretmene çoklu sunum yolları ve çoklu meşgul olma yolları sağlar.
→ Çoklu ifade etme yöntemleri kullanır (Tüm öğrencilerin erişimi artırılır)

1) ÇOKLU SUNUM: Yazılı ve görsel çeşitli yollar kullanma (videolar, sunumlar)

2) ÇOKLU İFADE ETME: Kendilerini ifade etmeleri(Sözlü, yazılı, resmederek...)

3) ÇOKLU MEŞGUL OLMA: Grup çalışmaları, oyunlaştırmalar ...

ÖĞRENME İÇİN ÇEVRESEL DÜZENLEMELER

Öğrenme ortamı çevresel düzenlemelerle → Öğrenci erişilebilirliği desteklenir.

Öğrenme ortamı (çevresi) = Fiziksel çevre + Sosyal çevre + Geçici çevre

- Fiziksel çevreye yönelik düzenlemeler
→ Görsel ipuçları - ısı, ışık ve ses ayarlanması - kural hatırlatıcılar
- Sosyal çevreye yönelik düzenlemeler
→ Küçük grup çalışmaları / Akran eşleşmesi / Oturma düzeni farklılaştırma
- Geçici çevreye yönelik düzenlemeler
→ Öğrencilerin geçici olarak buldukları yemekhane, lavabo gibi yerlerdir.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA KATILIMI SAĞLAMA

Okul ortamında aktif bir üye haline gelmesi ve akranları ile bir arada olmasıdır.

KAPSAYICI EĞİTİM ÖĞRENME SÜRECİNİ FARKLILAŞTIRMA

Desteğe gereksinimi olan öğrenciler için → Yetişkin ya da akran desteği sunulur.

YETİŞKİN DESTEĞİ

- Çocukların katılım ve öğrenmesini desteklemek için yapılan müdahaledir.
- Geri bildirim oldukça önemlidir.
- Geri bildirim: Öğrencilere kendi davranışları hakkında sunulan bilgidir.

GERİ BİLDİRİM ÇEŞİTLERİ

1) Düzeltici Geri Bildirim: Öğrencinin yapması istenilen görevle ilgilidir.
- Çocuğun davranışının yanlış olduğunu bilmesini sağlar ve alternatif sunar.
(Mavi kaleme siyah diyen öğrenciyi: "Siyah değil!" Mavi demek)

2) Betimleyici Geri Bildirim: "Olumlu" olarak ifade edilen geri bildirim.
Çocukların davranışlarını betimleyerek onlara sunulan geri bildirimdir.
(“Ayşe ile oyuncaklarını çok güzel paylaştın. Can çok mutlu oldu”,

3) Çaba Geri Bildirimi: Öğrenme sürecindeki çabalarına yöneliktir.
(Fırça ile boyama yapan bir çocuğa “Çok çabalyorsun, bitirmek üzeresin.”)

ÖĞRENME ÜRÜNLERİNİN FARKLILAŞTIRILMASI

Öğrenme ürünleri: Öğrencilerin ne öğrendiğini → Nasıl gösterebileceğidir.

ÖĞRENME İÇERİKLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Öğrencilerin performanslarına ve konulara göre içerik düzenlenmelidir...

Öğrencilere ne öğretileceğine karar verilirken

- Öğrenme gereksinimlerine - Hazır bulmuşluklarına
- Değerlendirme sonuçlarına - Müfredat kazanımlarına bakılmaldır.

GELENEKSEL SINIF	Ö. UYARLANMIŞ SINIF
Öğretim öğretmen merkezli	Öğretim öğrenci merkezli
Büyük grup etkinliği	Farklı gruplar (Büyük-küçük-akran...)
Grup sabit ve öğretmen yönlendirir	Öğrenci gereksinim ve ilgilerine göre
Orta seviye öğrencilere göre eğitim	Tüm öğrencilerin özelliğine göre eğitim
Öğretim tek tiptir (ders anlatım)	Öğretim birden fazla yolla sağlanır
Tek kaynaklı öğretim vardır.	Çeşitli materyaller kullanılır...
Tüm öğrencilere aynı ödev verilir	Öğretmen birkaç ödev seçeneği sunar
Bu farklılıkları TANERİ → TOMLİNSON'dan uyarlamıştır.	

ÖĞRENME İÇERİĞİNİN UYARLANMASI

Öğrenme içeriği: Öğrencilere ne öğretileceğini ifade eder.
Uyarlanan sınıflarda → Öğrenme içeriği öğrencilere göre farklılaştırılır.

ÖĞRENME İÇERİĞİNİ UYARLAMA YÖNTEMLERİ-1

- Boyut/miktar: Öğrencinin öğrenmesi beklenen öge sayısı değiştirilir.
- Zorluk: Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre zorluk seviyesini çeşitlendirilir.
- Alternatif hedefler: Aynı materyaller ve içerik ile ders amacı çeşitlendirilir.
- Öğrencilerin ilgileri: İlgileri dikkate alınarak motivasyonlarının artırılır.

Öğrencilerin ilgilerini dikkate alarak içeriği düzenleme:

"Araştırıyorum" stratejisi kişisel ilgi alanlarına göre araştırmaya teşvik eder.
"Sorularım var!" s. ilgilendikleri soruları sorma/cevaplama/paylaşmaya teşvik
"Bir ders tasarlıyorum!" s. derste ne üzerinde çalışacaklarına karar vermeleri...

ÖĞRENME İÇERİĞİNİ UYARLAMA YÖNTEMLERİ -2

- Destekleme Stratejisi: Öğrenci desteği aşama aşama kaldırılır.
- Öğrenme sözleşmesi: Öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşma
- Mini Dersler: Öğretmen farklı yöntemler mini dersler yapabilir:
 - Öğrencilerinin bir kısmına yeniden öğretebilir.
 - Bir grup öğrenciyi öğretmek için başka bir yol bulabilir veya
 - Anlayışlarını ve becerilerini genişletmek için başka bir grupla çalışabilir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Düzenlemeler

"Birlikte öğrenen çocuklar, birlikte yaşamayı da öğrenirler."

-Birbirine sorarak, birbirinden öğrenerek gelişirler ve değişirler.

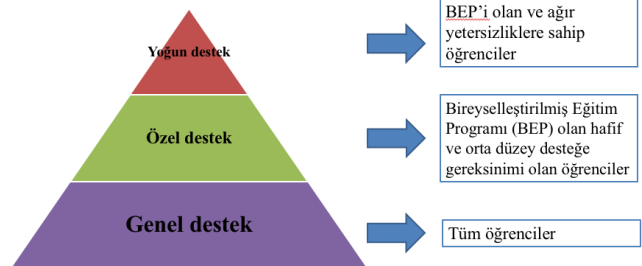
Sürece ilişkin yapılan uyarlamalarda öğretmen Nelere Odaklanır?

- Girdi → Nasıl öğretim sunacağı
Destek düzeyi → Öğrenciyi ne kadar ve ne tür destek sağlayacağı
Tepki → Öğrenciden ne tür tepkiler bekleyeceği
Süre → Öğretim için ne kadar süreye gereksinim duyacağı
Katılım → Öğrencilerin etkinliklere katılımı ilgili beklentilerinin neler olacağı

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA

Tüm çocukların çeşitli öğrenme ve gelişim bakımından desteğe ihtiyacı olabilir.
Tüm öğrencilerin öğrenebilir.

Öğrenciler "Etiketlerinden" ziyade performanslarına göre "desteklenmelidir"
→ Zihnimiz de bu destek piramidindeki gibi çalışmaktadır:

Şekil 4. Destek piramidi

UYARLAMALARIN ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kapsayıcı eğitim ortamlarında sadece uyarlamalara yer vermekten ziyade

- Yapılan bu düzenlemelerin etkisini değerlendirmek de çok önemlidir.

Tüm kademelerde, tüm derlerde ve tüm öğrenciler için uyarlama yapılabilir.
- İlgili, hazır bulmuşluk ve öğrenme gereksinimlerine göre değişiklikler yapılır.

Kapsayıcı Ortamlarda Öğrenme Ürünlerine İlişkin Düzenlemeler

Öğrenme ürünleri → Öğrencilerin ne öğrendiğini nasıl gösterebileceğidir.

Bu ürünler yazılı, kısa sınav, sunum ve projeler ile değerlendirilir.

Çoğu dersin öğrenildiğini gösteren en iyi örnek
→ Öğrenci tarafından oluşturulan bir üründür.

KAPSAYICI DEĞERLENDİRME

Çeşitli öğrenme ve gelişim özelliklerine sahip öğrencilerin
→ Öğretmenlerinin anlamlarını sağlayan faaliyetleri içerir.

MEB Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde
→ Ölçme ve değerlendirmeye ilişkin temel esaslar yer almaktadır.

KAPSAYICI EĞİTİM VE PAYDAŞLAR

Eğitimin etkili, verimli ve kapsayıcı bir işlevinin olabilmesi için
- Eğitimin paydaşları iş birliği yapmalıdır.

1) PAYDAŞ OLARAK ÖĞRETMENLER

Alberta Öğretmenler Birliğine (2000) göre öğretmenlerin sorumlulukları verilir
Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) → Öğretmenlerde aranan nitelikler ve yeterlikler
Bakanlıkça kurulan komisyon → Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

Öğretmen yeterlikleri üç yeterlik alanından oluşur (MEB, 2017)

Mesleki Bilgi	Mesleki Beceri	Tutum ve Değerler
---------------	----------------	-------------------

Tutum ve Değerler → İletişim ve İş Birliği yeterliğidir.

2) PAYDAŞ OLARAK AİLELER

Aile-okul ilişkisi ya da ebeveyn katılımı kavramlar (Çocuklarıyla çalışma)

Okul Tarafından Öğrenci Velilerine Yönelik Yapılabilecek Etkinlik Türleri:

Ebeveyn Eğitimi	Ebeveyn Katılımı	Okul-Aile İş Birliği
-----------------	------------------	----------------------

3) PAYDAŞ OLARAK OKUL YÖNETİCİLERİ

Okul yöneticileri kapsayıcı eğitim ortamında tüm paydaşlara liderlik eder.

Okul gibi kurumların doğasında iletişim sorunları vardır:

- Zayıf dinleme ve dil becerileri - Güvenilirlik ve güven eksikliği
- İletişim gözetimi - Erişilemezlik - Elitizm - Yetersiz etki
- Aşırı bilgi yüklenmesi ve - Gayri resmî kanalların aşırı kullanımı
Bu tür iletişimlerde geri bildirim alınabilmesi önemlidir.

OKULLARDAKİ ETKİLEŞİMİ ARTIRMAK İÇİN

Okul yönetimince → Ritüeller, seremoniler ve gelenekler gibi rutin etkinlikler

Bu ritüeller Ne zaman Yapılır?

Okulların açıldığı ilk günlere / okulun kapanması sürecinde / öğretim yılı içinde

RİTÜELLER

Derin anlam içeren süreçler ya da günlük rutinlerdir.

a) Okulların açıldığı ilk günlere özgü önerilen bazı "karşılama ritüelleri":

- 1) **Oryantasyon:** Yeni gelen öğretmenlere ve öğrencilere okul tanıtılır.
- 2) **Hoş geldin mektupları:** Yeni öğrencilere idare veya öğretmen yazar.
- 3) **Hoş geldin etkinlikleri:** Öğrenci ve veliler için karşılama masası, yaka kartı...
- 4) **Tanışma yemeği (Sene başı okul kahvaltısı)**
- 5) **Sabah anonsları:** İdare ders öncesi müzikler ve önemli bilgiler sunma
- 6) **Müfredat gecesi:** Veliler dersten ve beklentilerden haberdar edilir.
- 7) **Veli-öğrenci-öğretmen katılımıyla sene başı pikniği**
- 8) **Okul web sitesinin ve sosyal medya hesaplarının etkin kullanılması**

b) Okul yönetimince "kapanış veya sonlandırma ritüelleri":

- 1) **Bayrak törenleri (pazartesi ve cuma günleri)**
- 2) **Mezuniyet törenleri: Kep atma ritüeli ...**
- 3) **Yılsonu çay partisi/kahvaltısı/Pikniği/kermesi/sergileri veda gecesi**
- 4) **Devir teslim töreni: Bayrağın 4. sınıflar tarafından 3. sınıflara teslimi**
- 5) **Veli-öğrenci-öğretmen katılımıyla sene sonu pikniği**
- 6) **Okuma bayramı: 1. sınıflar için düzenlenir; ailelere portfolyo sunumu**
- 7) **Okulda kapanış yemeği; kuru fasulye/pilav günü**
- 8) **Yılbaşı partisi: Okul tarafından öğretmenlere ve öğrencilere düzenlenir.**

4) PAYDAŞ OLARAK SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK)

Sivil toplum kuruluşları

Sosyal kulüpler, meslek örgütleri, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri vb.
→ "Kâr amacı gütmeyen" "Gönüllüdür" "Üçüncü ya da bağımsız sektör"dür.

Türkiye'de STK olarak faaliyet gösterir:

Vakıf, dernek, sendika, siyasi oluşum, kooperatif, dinî kurum ve kuruluş, platform, inisiyatif, lonca, spor kulübü, birlik, baro, oda, ekonomik oluşum gibi

Ülkemizde STK'nin eğitimle ilgili çalışmalarında etkisi vardır.

Bunun en belirgin örneği Millî Eğitim Şûra'larında
→ Sivil toplum kuruluşlarının da görüşlerine yer verilmesidir.

STK'ler en fazla yardım amaçlı çalışmaların olduğu görülmektedir.

Türkiye'de eğitim alanında faaliyetler yürüten bazı vakıf ve dernekler:

- 1) Millî Eğitim Vakfı (MEV) → Maddî manevî Yeni kaynaklar sağlamak
- 2) Türk Eğitim Vakfı (TEV) → Yetenekli fakat maddî olanaksız çocuk/genç
- 3) Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) → Okul dışı eğitim desteği (İlköğr.)
- 4) Türk Eğitim Derneği (TED) → Atatürk kurdu. Türk çocuklarına ...
- 5) Başka Bir Okul Mümkün Derneği (BBOM) → Alternatif okul modeli geliştirme
- 6) Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar (Koruncuk) Vakfı → Çocuk köyleri

AİLE-OKUL İŞ BİRLİĞİ KAPSAMINDA İLKELER:

1) İletişim ve Etkin Katılım:

- Anket yapılabilir. / "Hoş geldiniz" ifadeleri / Okul kuralları, el kitabı ...

2) Evde ve Okulda Öğrenmeyi Birleştirme:

- Sınıf etkinliklerine aile katılımı / "ev ödevi rehberi" ebeveynler ile birlikte ...

3) Topluluk ve Kimlik Oluşturma:

Yerel diğer kuruluşların Okula danışmanlık yapması ...

4) Ailenin Rolünü Tanıma:

- Aile-okul arasındaki iş birliği için okul düzenlemeleri gerçekleştirilebilir.

5) Ortak Karar Verme Süreçleri Oluşturma:

- Karar verme gruplarına öğrenciler (ebeveynlerle birlikte) dâhil edilebilir.

6) Okulun Dışında da İş Birliği Yapma:

- Mezun öğrenciler davet edilebilir. / Ebeveynler için kısa eğitim kursları ...

OKUL-AİLE İŞ BİRLİĞİNİ DEĞERLENDİRME

Okul-Aile İş Birliğinin Önündeki Engeller:

- 1) **Eğitici/Öğretmen Kaynaklı:** Ebeveyn katılımına yönelik olumsuz ön yargı
- 2) **Aile Kaynaklı:** Eğitimi okula bırakarak pasif bir rol benimseme
- 3) **İş Birliği Eksikliği:** Sadece sorunlar ortaya çıktığında iletişim kurulması

ÜLKEMİZDE KAPSAYICI EĞİTİMİN GÖRÜNÜMÜ

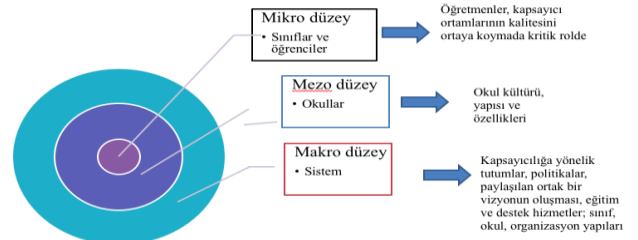
TÜRKİYEDE' Kİ DEZAVANTAJLI GRUPLAR:

- 1) **Erişim sınırlıkları** (mülteciler, coğrafi dağılım)
- 2) **Dil bariyeri** (mülteci ve göçmenler, anadili farklı çocuklar)
- 3) **Düzye çeşitliliği** (hazır bulunmuşluk, okul öncesi eğitimde okullaşma)
- 4) **Öğrenme kayıpları** (mevsimlik tarım işçiliği, mücbir sebepler)
- 5) **Sosyal duygusal gelişim sınırlıkları** (mülteciler-dönemsel farklılıklar)
- 6) **Fizikî sınırlıklar** (özel eğitim gereksinimi olan bireyler)

MÜLTECİ EĞİTİMİNDEKİ SORUNLAR

- 1) **Psikososyal** (travmalar)
- 2) **Uyum** (farklı kültür)
- 3) **Dil ve iletişim** (farklı dil)
- 4) **Sistemsel** (farklı eğitim sistemi)
- 5) **Ailevi** (kayıplar, yoksulluk...)

Bu sorunların çözümünde mikro, orta ve makro düzeylerde tedbirlerin alınmalı

Şekil 6. Kapsayıcı eğitimin kalite paydaşları

Eğitim Alanında Yapılan Uygulamalar Üç Farklı Yaklaşımın İzlerini Taşır:

Çok Kültürlü Eğitim	Kültürler Arası E.	Kültürel Değerlere Duyarlı E.
---------------------	--------------------	-------------------------------

KAPSAYICI EĞİTİMDE BİLGİ, BECERİ, TUTUM VE DEĞERLER

- 1) **Öğrenimi Çeşitlendirme**
- 2) **Motivasyon**
- 3) **Kültür**
- 4) **Mültecilik**
- 5) **İletişim/Sosyal Uyum**

KAPSAYICI EĞİTİM VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik bazı kavramlar vardır:

- **Ön yargı** - **Doğrudan, dolaylı ya da pozitif ayrımcılık** - **Damgalanma**
- **Kalıpyargular (stereotipler)** - **Ötekileştirme** - **Sosyal dışlanma**

1) ÖN YARGI: Bir şeyi yeterince bilmeden varılmış **kam**

(Suriyeli bir göçmenin "tehlikeli" olabileceğini varsaymak ön yargıdır.)

2) AYRIMCILIK (DIŞLAMA): Kapsayıcılığın karşı terimidir.

Doğrudan ayrımcılık: Açık bir biçimde eşit olmayan bir muamele görmedir.
(Açıkça alay etmekten nefret söylemine kadar geniş bir yelpaze...)

Dolaylı ayrımcılık: **Fark edilmesi güç - genelde imalar veya dolaylı ifadeler...**

("Yok sayma" bu tür ayrımcılığın en belirgin biçimlerindedir.)

Pozitif ayrımcılık: Ayrımcılığa uğrayan grupları kayırmadır.

- **Pozitif ayrımcılık → Eşitlik ilkesini bozamaz!**

AYRIMCILIĞIN NEDENLERİ VE TÜRLERİ

Etnik köken ayrımcılığı

Sosyo-ekonomik düzey

Dinî inanç ayrımcılığı

Engellilik veya özel gereksinimler

Cinsiyet ayrımcılığı

3) DAMGALAMA: Bir kişiyi diğerlerinden ayıran «işaret»tir.

"Cüzzam" ilk damgalanan hastalıklardan birisidir.

4) KALIP YARGI:

- Farklı sosyal sınıf ya da grupların ilişkin → Kayınsız ve genellemeci **inançlar**
(Belli bir grubun "her" durumunda kanaatlerimizin olması...)

ÖN YARGI → "tanılama ve nitelendirme" KALIP YARGI → "sınıflama" içerir.

5) ÖTEKİLEŞTİRME: Bir azınlık grubun «diğer» olarak görülmesidir.

(Haberde suça karışan birisinin **etnik kimliği** üzerine yapılan bir vurgu)

6) SOSYAL DIŞLANMA:

Toplumun çoğunluğunun sahip olduğu avantajlardan mahrum olmak

KAPSAYICI ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ (Uluslararası Düzenlemeler)

Nitelikli kapsayıcı eğitimin boyutları birçok uluslararası ve ulusal belgede

→ "Erişim", "katılım" ve "destek" olarak ele alınmakta ve

- 1) UNESCO'nun **Küresel Eğitim Raporu'nda**
- 2) "**Özel Gereksinimler ve Kapsayıcı Eğitim Avrupa Ajansı**"
- 3) "**Çocukların Eğitimi Derneği**"

KAPSAYICI ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ (Ulusal Düzenlemeler)

1) İlk olarak MEB 2017'de

2) ÖMGY (Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri) içerisinde

1) Mesleki bilgi 2) Mesleki beceri 3) Tutum ve değerler → **Üç yeterlik alanı**

3) TYYÇ (Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi) (2011)

4) MEB 2010-2014 Stratejik Planı'nda

5) MEB 2015-2019 Stratejik Planı'nda

6) MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde

KAPSAYICI EĞİTİM YETERLİK ALANLARI

BİLGİ	BECERİ	TUTUM
--------------	---------------	--------------

ÖMGY içerisinde Üç yeterlik alanında da aynı maddeler vardı.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA ÖĞRETMEN

Öğretmenlerin → Yansıtıcı düşünme merkezli bir anlayış geliştirmesi önemlidir.

Yansıtıcı düşünme merkezli anlayış:

- Temelinde öğretmenin kendisine şu soruyu sorması yatmaktadır:

“Tüm öğrencilerimin eğitimsel gereksinimleri için ben ne yapıyorum?”

→ Bu bir öz değerlendirme sürecidir:

1) Özdeğerlendirme rubriklerinin kullanımı

- Öğretmenlerimizin kendi çalışmalarını kaydettikleri

→ Günlükler ve kayıt çizelgelerini oluşturmaları → Yardımcı olabilir.

2) Öğretmenlerimizin birbirlerini değerlendirmeleri

ÖĞRETMEN ÖZ DEĞERLENDİRME RUBRİKLERİ

Rubrikler: Öz değerlendirme aracı olarak kullanılabilirler.

Sınıf içi uygulamaları farklı açılardan değerlendirmede kullanışlı araçlardır.

Öğretmenlerin sınıf içerisinde aldıkları önlemleri ve nedenlerini hatırlamaları

Öğretmenler → Haftalık değişimleri grafiklendirerek kayıt altına almak isterlerse

- Zayıf, orta ve iyi karşılığı olan 1, 2 ve 3 değerleri üzerinden grafik oluşturur

1) SEVGİLİ GÜNLÜK:

Öğretmen günlükleri keyifli bir öz düzenleme aracıdır.

- Öğretmen günlükleri sınıfta kapsayıcı bir öğrenme ortamı oluşturmak için

→ Karşılaşılan problemlere dönük strateji kayıtlarıdır.

Günlükler: Öğretmenlerin sınıfta öğrenme süreçleriyle ilgili

→ Sorular sorup hipotezler geliştirmelerine

- Zayıf ve güçlü yönlerini görmelerine

- Kullandıkları stratejilere ne düzeyde ulaştıklarını görmelerine imkân tanır.

Günlükler: Bir konu ya da durum hakkındaki duygu ve düşüncelerin kayıt yeridir.

Sadece olup bitenin yazıldığı bir kayıt aracına dönüşmemeli

- “Oluş biten” den ziyade “Oluş bitene” sizin nasıl tepki verdiğiniz yazılmalı.

Tutulan günlükler mutlaka daha önceden alınan notlarla

→ Karşılaştırmalı olarak okunmalıdır. (Bu iyi bir dönüt sağlayacaktır.)

→ Daha sonra tutulan günlük portfolyo dosyasına konulmalıdır.

1) BENİM EŞŞİZ SINIFIM:

Görsel araçlar etkili bir öz düzenleme aracı olarak kullanılabilir.

Posterler, grafikler, diyagram şemaları ve fotoğraflar

→ Çoğu zaman yazıdan daha kalıcı olmaktadır.

Gerekli durumlarda fotoğraf çekmek önemlidir:

- Sınıfın fiziki düzenini

- Etkinlikler sırasında çocuklarla etkileşim anlarını

- Çocukların birbirleri ile etkileşime girdikleri anları fotoğraflayabiliriz

Gerekli durumlarda fotoğraflamak arada kat edilen yolu görmede

→ Görsel bir ipucu sağlamak amacıyla bu yöntem kullanılabilir.

Sonrasında birkaç yorum cümlesi kendi gelişiminize dair ipucu sağlayacaktır.

-Daha sonra bu fotoğraflar ya çıktı olarak ya da dijital bir araca yüklenerek

→ Portfolyo dosyanızın içine konulmalıdır.

1) SEVGİLİ MESLEKTAŞIM:

İhtiyaca göre sınıfa davet ettiğimiz meslektaşımızın

- Önceden geliştirilmiş kayıt formuna notlar olarak bizi izlemesi

- Bu notları bizimle paylaşması ve yapıcı bir dönüt için önemlidir.

Dışarıdan birisinin gözüyle değerlendirilmek meslektaşlardan alınan destektir.

KAPSAYICI EĞİTİMİN KALİTESİ

Eğitimde kalitenin tanımı farklı gruplara göre değişir.

- Aynı zamanda kapsayıcı eğitimin kalitesi

→ Farklı düzeylerde farklı paydaşlarla ele alınabilmektedir. (Şekil 6'ya bak)

Kapsayıcı eğitimin kalitesi sınıfta bulunan

- Öğretmen-çocuk oranı

- Grup büyüklüğü

- Öğretmenin eğitim durumu gibi değişkenleri içeren yapısal kalite

- Öğretmen-çocuk etkileşimi

- Eğitim programının uygulanması gibi durumlarla ilgilidir.

Şekil 10. Kapsayıcı eğitimin kalitesi

YAPISAL KALİTE → Daha çok düzenlenebilir özellikleri içerir.

SÜREÇ KALİTESİ → Çevresel özellikleri içerir.

Yapısal kalitenin ölçülmesi → Daha kolaydır ve

→ Gözlemlerle bilgi alınabilmektedir.

Süreç kalitesi → Belli bir zaman diliminde farklı ortamlarda

→ Ayrıntılı, uzun süreli ve kapsamlı gözlemler gerektirmektedir

GENEL KALİTE ise

- Süreç kalitesi ve yapısal kalite ile birlikte kalitenin pek çok boyutunu kapsar.

→ Bütüncül olarak ele alır.

Yapısal kalite- Süreç kalitesi ve genel kalite özellikleri daha çok

→ Araştırmacılar ve profesyonellerin kaliteye bakış açılarını yansıtmaktadır.

KALİTELİ KAPSAYICI EĞİTİMİN BİLEŞENLERİ

Kapsayıcı eğitimin kalitesi

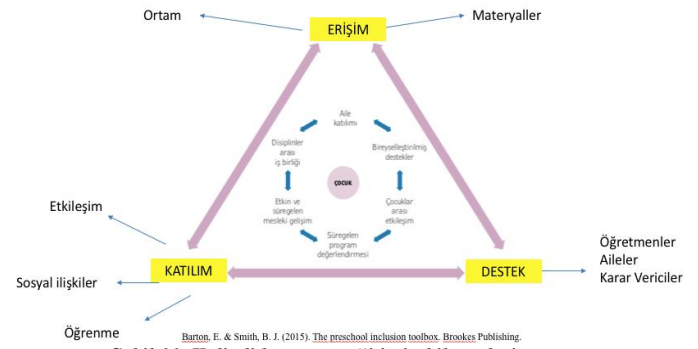
→ Sunulan hizmetlerin niteliği hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

Kapsayıcı eğitim:

- Erişimin artırılmasında

- Katılımın sağlanmasında ve

- Öğrenme-öğretme süreçlerinin desteklenmesinde etkilidir.

Şekil 11. Kaliteli kapsayıcı eğitimin bileşenleri

1) ERİŞİM:

- Fiziksel engelleri kaldırır.

- Çocuklara çok çeşitli etkinlikler ve ortam sunulur.

- Gelişimlerini ve öğrenmelerini desteklemek için gerekli uyarlamalar yapılır.

2) KATILIM:

Çocuklarda aidiyet hissi oluşturarak oyun ve öğrenme etkinlikleriyle

→ Meşgul olmalarını sağlamaktır.

3) DESTEK:

Yüksek kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamaları için

→ Sistemlerin alt yapısını oluşturmaya yöneliktir.

Öğretmenler – aileler ve karar vericiler bu desteği sağlar

Kapsayıcı eğitimden beklenen yararların sağlanması ancak

→ Kalitesinin geliştirilmesi ile mümkündür.

KALİTE DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK KULLANILAN ÖLÇEKLER:

1) ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale)

2) PACE-R (Preschool Assessment of the Classroom Environment-Revised)

3) QUIEM (The Quality Inclusive Experiences Measure)

4) SECIQR (The Special Link Early Childhood Inclusion Quality Rating Scale)

5) ICP (Inclusive Classroom Profile)

Bu ölçeklerden ilki dışındakiler

Kapsayıcı erken çocukluk eğitim ortamlarının

→ Kalitesinin değerlendirilmesinde kullanılır

Kapsayıcı eğitimden beklenen yararların sağlanması ancak

→ Kalitesinin geliştirilmesi ile mümkündür.

Kalitenin gelişmesinde en kritik faktör öğretmenlerdir.

- Kapsayıcı uygulamaların geliştirilmesi iş birliği ve ekip çalışması ile birlikte

→ Sistematik destek süreçlerini içerir.

ÇEVRE EĞİTİMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

ATMOSFER, HAVA, İKLİM VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLİŞKİSİ

Atmosfer (hava küre) → Yerküreyi sarar.

- Yerkürenin yaşanabilir bir gezegen olmasını sağlayan çeşitli gazlardan oluşur.

TROPOSFER: (Ortalama kalınlığı 11 km)

- Atmosferdeki **hava olayları** (Bulut, yağış ve fırtına ...) En alt tabaka.

- **Temel gazlar** (azot (N), oksijen (O₂), argon (Ar))

- **Sera gazları**/Su buharı (H₂O), karbondioksit (CO₂) ve metan (CH₄)

Atmosfer → Yeryüzünden ısı enerjisi ve nem alır ve

- Kazandıgı bu enerji ve nemi dolaşım ve okyanus akıntılarıyla yeniden dağıtır.

Sonuçta ısı enerjisinin bir bölümü ve nemin çoğunluğu yeryüzüne döner.

Atmosfer

- Canlıları radyasyon enerjisinden (Güneş'in şiddetli kısa dalga boylu ışınımı) ve -Bazı zararlı ışınım türlerinden (Morötesi - ultraviyole B ışınımı) de korur.

Yerküre - atmosfer - uzay arasındaki sürekli karşılıklı enerji değişimi vardır.

HAVA:

Herhangi bir yerde ve zamandaki atmosfer koşullarının

→ Herhangi bir andaki kısa süreli durumudur.

Türkiye Akdeniz iklimi bölgesindedir.

Akdeniz İklim Bölgesi:

Hem nemli ılıman ve soğuk kuşağın

Hem de subtropikal ve tropikal kuşağın özelliklerini taşır...

Kışın → ılıman/soğuk kuşağa özgü alçak basınç

Yazın → Sıcak kuşağa özgü; sıcak, kurak ve sakın hava koşulları egemendir.

Baharda → Her iki büyük iklim kuşağına özgü hava koşulları etkilidir.

İKLİM:

- Yeryüzünün herhangi bir yerinde uzun yıllar boyunca gözlenen

- Tüm hava koşullarının ortalama özellikleridir.

İklim Değişikliği: Uzun süreli ve yavaş gelişen değişikliklerdir.

İklim değişikliği → Doğal iç süreçler ve dış zorlama etmenleri ile oluşabilir

TÜRKİYE İKLİMİ VE KURAK BÖLGELER

ARİDİTE:

Yeryüzünün herhangi bir yerinde

→ Sürekli yağış ve nem açığı koşulları ya da hidroklimatolojik kuraktır.

→ Coğrafi ve/veya klimatolojik kurak olma durumudur.

KURAKLIK:

Yeryüzündeki çeşitli sistemlerce kullanılan doğal su varlığının

- Ortalamanın altında uzun süreli gerçekleşmesi sonucunda

→ Su açığı ve yetersizliğidir.

KURAKLIK:

Türkiye'de gerçek çöllerin yer aldığı gerçek kurak (arid) araziler yoktur!

Farklı şiddetlerde çölleşmeye açık ya da çölleşmeden etkilenebilirliği olan

→ Yarıkurak, kurakça-yarınemli ve nemlice-yarınemli bölge ve yöreler vardır.

Türkiye'nin Bugünkü Su İklimi ve Su Potansiyeli

Aridite İndisi'ne göre: Türkiye'de çölleşmeye eğilimli

- Yarıkurak ve kurakça-yarınemli araziler yaklaşık %30'unu kaplar.

- Nemlice-yarınemli kuraklık sınıfı ile birlikte bu oran %60'a ulaşır.

Türkiye'nin Su iklimindeki değişkenlik de dikkat çekici derecede yüksektir.

TÜİK, 2020; Kalkınma Bakanlığı, 2014; DSİ, 2020 verilerine göre:

Yıllık ortalama kişi başı su oranı dünya ortalamasının %18'ine karşılık gelir.

→ Türkiye su zenginliği bir ülke değildir! (Öyleymiş gibi yaşayan bir ülkedir)

İklim → Canlı türlerinin ve çeşitliliğinin en önemli etkenlerindedir.

İklimde Meydana Gelen Değişikliklerin Temel Sebepleri:

1- Milankoviç döngüleri

2- Güneş'ten gelen enerji miktarındaki değişimler

3- Okyanusal ve atmosferik süreçler

4- Vulkanik püskürmeler ve atmosferdeki birikimleri

5- İnsan kaynaklı sera gazlarının (CO₂, CH₄, N₂O, vb.) artışı

Sanayi Devrimi ile birlikte → Sera gazı birikiminde hızlı artış oldu.

→ Buna bağlı olarak küresel ısınma ve olumsuz sonuçları görülür.

Devletlere iklim değişikliği konusunda (1988'de Birleşmiş Milletler himayesinde)

- **Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO)** ve

- **Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)** ortaklığında

→ **Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)** kurulmuştur.

Sanayi Devrimi'nden bu yana atmosferde biriken CO₂ ve diğer sera gazları

→ Gezegemizin yüzey sıcaklığı ortalama 1.2°C artmıştır.

IPCC raporları ve çeşitli araştırmalara göre

- Gezegemizin yüzey sıcaklığının yüzyıl sonuna kadar

→ En fazla 2°C artış göstermesinin kabul edilebilir olduğu bildirilmiştir.

"Kırmızı alarm" olarak değerlendirilen

IPCC "İklim Değişikliği 2021: Fiziksel Bilim Temeli Raporu"na göre:

- **İnsanlık 1.5°C'lik geri dönüşüm eşik noktasına tehlikeli yakınlıktadır.**

- **Isınmanın engellenmesinde mevcut çabalar yetersiz kalmaktadır.**

Küresel iklim değişikliği → Dünyanın geleceği için tehdittir.

- Fossil yakıtlar sınırlandırılmı

- Yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşüm teşvik edilmelidir.

KUTUPLAR → Dünyanın geri kalanından iki - üç kat daha hızlı ısınmaktadır.

İklim değişikliğine karşı en savunmasız bölgelerdir. (Hızla erimektedir.)

(**Kutuplardaki ısınma dünyanın dünyanın diğer bölgelerinden yedi kat daha fazladır.**)

Antarktika'da ve Kuzey Kutbu'nda 2022'de aynı zamanlarda

→ **Rekor sıcaklıklar** (Zat mevsimlerde iki kutbun aynı anda erimektedir)

Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) (BM'ye bağlı olarak çalışır)

- Her yıl iklim değişikliği değerlendirmesi yapmaktadır.

Okyanuslar → Doğal karbon yutağıdır ve

→ Atmosferdeki karbondioksit gazının bir kısmını emer.

Dünya genelinde sel, kasırga, kuraklık ve orman yangını gibi

→ Hava olaylarına bağlı afetlerin sayısı ve şiddetinde rekor artış görülür.

UNCCD (BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi)

UNCCD "Sayılarla Kuraklık 2022 Raporu"

→ İklim değişikliği ile şiddetlenen kuraklıkların etkisini bildirmektedir.

İKLİM SİSTEMİNİN BİLEŞENLERİ - Fiziksel İklim Sistemi

Küresel iklim (Beş bileşeni vardır):

1) Atmosfer (Hava Küre) 3) Krayosfer (Buz Küre) 5) Biyosfer (Yaşam Küre)

2) Hidrosfer (Su Küre) 4) Litosfer (Taş Küre)

Tüm atmosfer hareketlerinin enerji kaynağı Güneş'tir.

- Güneş'ten gelen kısa dalga boylu enerji (GKDB Güneş ışınımı)

- Atmosferi geçerek yeryüzüne ulaşır.

Önce yüzey ısınır → Sonra üzerindeki hava yüzeyden başlayarak ısınır.

Yeryüzü → Atmosfer için ana ısı kaynağıdır.

Isınma: Günün ve yılın zamanına -yüzeyin şekline ve özelliklerine bağlıdır.

Güneş'ten gelen enerji eşitsiz bir şekilde dağılır

- Yatay hava hareketlerini (Rüzgârı) ve

- Dikine hava hareketlerini (konveksiyon) oluşturur. (Bulutlar ile yağışlar ...)

Güneş enerjisi → İklim sistemini yönetir.

Fiziksel İklim Sisteminin Bileşenleri

İklim sistemindeki içsel interaktif bileşenler:

Atmosferi, okyanusları, karayı, kar örtüsünü, karasal buzulu ve hidrolojiyi içerir.

→ Bu ana bileşenler atmosferik süreçleri kuvvetli bir biçimde etkiler.

İnsan etkinlikleri

Azot ve oksijen gibi gazların ve sera gazlarının birikimlerini doğrudan etkiler.

İklim sistemine göre "dış" bileşenler:

- Güneş'i ve enerjisini - Yerkürenin yörüngesini

- Yerkürenin eksen çevresindeki dönüşünü - Kara ve deniz dağılımını ... içerir.

Bu bileşenler → Doğal nedenler ile değişebilen "ortalama" iklimi belirler.

GÜNEŞ RADYASYONU VE KÜRESEL ENERJİ DENGESİ

Güneş ve Yer Işınımı

Yerküre ile atmosfer sistemi arasındaki enerji transferi ile

- İklim sisteminin sıcaklık, basınç, rüzgâr, yağış, bulut ve nem öğeleri oluşur.

- Güneş, yerküre ve atmosfer → Birlikte muazzam bir ısı motorunu oluşturur.

Yerküreyi İlgilendiren Elektromanyetik Işınım:

1) Güneş'ten yerküreye ulaşan GKDB Güneş ışınımı (GKDB → Kısa dalga)

2) Yeryüzünden salınan GUDB karasal ya da yer ışınımı (GUDB → Uzun dalga)

Yerkürenin Hareketleri ve Yerküre-Güneş İlişkileri

Yerkürenin 1) Rotasyon 2) Revolusyon 3) Presesyon (üç hareketi vardır)

1) **ROTASYON:** Yerkürenin kendi çevresindeki dönüşüdür.

2) **REVOLUSYON:** Yerkürenin Güneş'in çevresindeki dönüşüdür.

3) **PRESESYON (Yalpalama):** Rotasyon sırasında başını sallayarak dönmesidir.

Yerkürenin Enerji Bütçesi

Güneş'ten gelen enerji ile yeryüzünden ve atmosferden uzaya salınan ve kaçan

→ Enerji tutarı dengede olmalıdır.

DOĞAL İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:

LEVHA HAREKETLERİ VE MİLANKOVIÇ DÖNGÜLERİ

Levha Tektoniği Nedir?

Mantonun üst bölümü → Litosfere göre daha sıcak ve daha akışkandır.

→ Astenosfer olarak adlandırılır.

Geniş ve katı levha parçaları bu sınırlar boyunca uzaklaşır (**diverjans**)

yaklaşır (**konverjans**) ya da yanal olarak hareket eder (**transform levha sınırı**)

Levha tektoniğinden önce bilim insanları birçok doğa olayını açıklayamıyordu:

Okyanusal ve kıtasal levhalar → Yılda birkaç mm ya da cm hızla sürüklenir.

→ Sonuçta rüzgârlar ve okyanus akıntıları yavaş ama geniş ölçekli değiştirir.

Levha Tektoniği, İklim ve İklim Değişikliği İlişkisi

Levha tektoniği → Doğal Dünya 'daki üç ana iklim zorlama etmeninden biridir.

- 1) Levha tektoniği
- 2) Yerküre ile güneş arasındaki astronomik ilişkiler (Orbital zorlama)
- 3) Güneş enerjisinin şiddetindeki değişiklikler

İklim zorlaması → Herhangi bir düzenin iklimi değiştirmeye zorlamasıdır.
→ Bu bir pozitif insan kaynaklı ısınmsal zorlamadır.

İNSAN KAYNAKLI İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:**KUVVETLENEN SERA ETKİSİ VE KÜRESEL ISINMA****Isınmsal Zorlama Nedir?**

"Normal koşullarda" yer/atmosfer sistemine giren GKDB Güneş enerjisi ile → Geri salınan GUDB yer ışımasını dengeler.

Yer/atmosfer sisteminin enerji dengesindeki herhangi bir değişikliğe I.Z. denir.

İklim değişikliğine neden olan başlıca olumsuz insan etkinlikleri ve eylemleri:

- 1) Hızla artan insan kaynaklı çeşitli salımlar (sera gazları-Ozon deliciler)
- 2) Arazi kullanımı ve değişikliği ve
- 3) Ormansızlaşma gibi sürekli ve geniş ölçekli değişiklikler ve bozulmalardır.

Atmosferdeki Değişken Gazlar ve Aerosoller**AEROSOLLER:**

- Havada asılı durabilen ve atmosfer dolaşımıyla sınırlar ötesi yer değiştirebilen
- Çeşitli sıvı ya da katı küçük parçacıklardır. (Sülfat aerosolü)

DOĞAL SERA ETKİSİ:

Yerkürenin sıcaklık dengesinin kuruluşundaki en önemli süreç olan

Doğal sera etkisinin oluşumu

- Atmosferin GKDB Güneş ışımasını geçirme
- Buna karşılık GUDB yer ışımasını tutma eğiliminde olmasına bağlıdır.

KUVVETLENEN SERA ETKİSİ:

- Çeşitli insan etkinlikleri ile atmosfere salınan sera gazları birikimi artar
- Yerküre 'nin GUDB ışımasını yoluyla soğuma etkinliğini zayıflatarak
- Onu daha fazla ısıtması ile pozitif ısınmsal zorlamanın oluşmasıdır.

İNSAN KAYNAKLI İKLİM DEĞİŞİKLİKLERİ:**Ormansızlaşma ve Fosil Yakıt ile İklim Değişikliği**

Karbon: Kara ve atmosfer arasında

→ Her zaman doğal olarak ve insan eylemleri yoluyla karşılıklı değişmektedir.

Ormansızlaşma gibi olumsuzluklar nedeniyle

- Kara CO₂ kaybeder → "Aktif" karbon karadan atmosfere aktarılır.

Kara karbonu kalıcı olarak kilitli değildir.

- İnsan eylemlerinden (Ormandan çeşitli amaçlarla arazi açılması)

- Doğal olumsuzluk ya da tehlikelerden (Orman yangınları ve böcek saldırıları)

BMİDÇS (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)

BMİDÇS Paris Antlaşması 'nın küresel ısınma hedeflerini tutturmak ve

- Giderek şiddetlenen insan kaynaklı iklim değişikliğini azaltmak ister.

Kısaca, karbonu karada depolamak dâhil

→ Fosil yakıt salımlarını etkili bir biçimde azaltmanın yerini hiçbir şey tutamaz!

Hiçbir mücadele

- Güneş ve rüzgâr gibi yenilenebilir enerjilerin birincil enerji kaynağı yapma

- İklim ve çevre dostu sürdürülebilir tarım ve döngüsel ekonomi gibi

→ Etkili iklim değişikliği mücadele politikalarının yerini tutmayacaktır!

Ormansızlaşma ve İklim Değişikliği

Ormanlarda karbon depolayarak fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanan

- Sera etkisini ve küresel ısınmayı dengelemek etkili yol değildir!

Bunun için fosil yakıtlardan kaynaklanan küresel sera gazı salım düzeylerini

→ Hızlı bir şekilde azaltmalıdır.

AŞIRI HAVA VE İKLİM OLAYLARI:

Sera gazlarının atmosferdeki birikimlerinin en önemli sonucu

-Yerkürenin enerji dengesi üzerinde ek pozitif ısınmsal zorlama oluşturarak

→ Dünya ikliminin daha sıcak ve daha değişken olmasına sebep olmaktadır.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)

İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporu 'nu yayınladı.

İKLİM DİPLOMASİSİ**İKLİM DİPLOMASİSİ (İklim Değişikliği Diplomasisi):**

İklim değişikliği ulusal sınırların dışına taşmış küresel bir konudur.

Bu yüzden devletler iklim değişikliği konularında lider konumdadır.

-Ama yine de diğer aktörler de bu sürecin gerekli olan önemli paydaşlardır.

"Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi" (BMİDÇS)

Sera gazı salımlarını belirlenen bir yıla kadar istenen oranda azaltma girişimidir.

→ Girişimlerin en önemlisidir.

Türkiye yaklaşık 10 yıl süren zor ve yoğun diplomatik uğraşılardan sonra

→ BMİDÇS 'ye Ek II 'den çıktı ve 2004 yılında bir Ek I ülkesi olarak taraf oldu.

BMİDÇS KYOTO PROTOKOLÜ (KP)

İnsan kaynaklı sera gazı salımlarını 2000 sonrasında azaltma çalışması.

→ 1990 düzeylerinin en az % 5 altına indirmek ...

BMİDÇS PARİS ANTLAŞMASI VE SONRASI

Paris Antlaşması Ana İlkeleri ve Hedefleri (2016 'da yürürlüğe girdi.)

Paris Antlaşması 'nın ana amacı:

- Küresel sıcaklık artışını 2°C 'nin altına çekmek (1.5°C 'de sınırlandırmaktır.)

Glasgow Konferansı 'nın Ana Sonuçları ve Glasgow İklim Paketi (2021)

→ Olması gereken ilerleme sağlanamadı! (Birçok konuda başarısız olduğu!)

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)

IPCC 'nin açıkladığı raporlar:

- Sera gazları / Sıcaklık artışının +1.5°C ile sınırlanması - Karbon salımları

Ulaştırma sektörü insan kaynaklı sera gazı salımlarının azaltımında önemlidir.

- Ulaştırmada emisyon azaltımı için elektrikle çalışan araçlar kullanılmalıdır.

Enerji ve emisyon yoğunluğu yüksek olan karayolu ve havayolu ulaşımı yerine

→ Demir yolu ile ulaşımın teşvik edilmesi etkilidir.

Binalarda emisyon azaltımı için

- Enerji verimliliğinin yaygınlaştırılması

- Alan ve bölge ısıtma sistemlerinde daha verimli teknolojilerin kullanılması

- Aydınlatma ve elektrikli ev aletlerinde Az enerji ile yüksek verimli araçlar...

- Binaların özellikleri

- Sanayide geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı

→ Emisyonların azaltılmasında önemlidir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN ETKİLENEBİLİRLİK VE UYUM

SOSYAL COĞRAFYA: Ekonomi, nüfus, enerji, sanayi, enerji coğrafyası...içerir.

FİZİKİ COĞRAFYA: -Atmosfer, hava ve iklimi, hidrolojiyi ve su kaynaklarını ...

Birçok gelişmekte olan ülke ve kırsal devletler

→ İklim değişikliğinden daha fazla etkilenmektedir.

Maladaptasyon:

İklimle ilgili olumsuz sonuçların riskinde artışa yol açabilecek "yanlış uyum"

Ekosistemlerin ve İnsanların Etkilenebilirliği:

- İnsan ve ekosistem etkilenebilirliği birbirine bağlıdır.

Biyçeşitliliğin ve Ekosistemlerin Korunması:

Küresel ölçekte biyoçeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin korunması

- Dünyanın kara, tatlı su ve okyanus alanlarının

→ Yaklaşık % 30 ila % 50 'sinin etkin ve adil bir şekilde korunmasına bağlıdır.

Biyçeşitliliğin iklim değişikliğine karşı dirençliliğini oluşturmak ve

→ Ekosistem bütünlüğünü desteklemek insana ve doğaya birçok yararı vardır:

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ENERJİ VERİMLİLİĞİ

Atmosferdeki sera gazı salımlarının %77 'si

→ Petrol, kömür, doğal gaz gibi fosil yakıtların yanmasıyla oluşur.

Bunun sonucunda yeryüzünün ortalama yüzey sıcaklığı

→ Sanayi öncesi döneme oranla yaklaşık 1.2°C artmıştır.

ENERJİ VERİMLİLİĞİ POLİTİKALARI

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)

WWF -Türkiye tarafından yayımlanan

"İklim Çözümleri 2050: Türkiye Vizyonu" adlı rapor

Verimlilik için yapılan yatırımlar kendi kendini karşılamaktadır.

IEA (Uluslararası Enerji Ajansı)

IEA 'nın Haziran 2022 raporu → Enerji verimliliğinin hayati rolünü anlatır.

Enerji verimliliğini artırmak → Sera gazlarını azaltmalarıyla mümkündür.

Eurostat (Avrupa Birliği İstatistik Ofisi) 'nin verilerine göre

Türkiye Enerjiye dışa bağımlılıkta → 36 Avrupa ülkesi içinde 9. Sradadır.

→ Kullandığı enerjinin %71 'ini ithal etmektedir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE KENTLER

KENTLER → Yeniliklerin, nüfusun ve medeniyetin merkezidir.

Günümüzde dünya enerji tüketiminin % 60 ila % 80 'i kentlerdedir.

- İklim değişikliğinin başlıca sorumlusu olan karbondioksit salımlarının

→ % 75 'i kentlerde gerçekleştirilen etkinliklerden kaynaklanır.

IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli)

IPCC iklim değişikliğinin nedeninin → İnsan faaliyetleri olduğunu

- Bu faaliyetlerin özellikle kentlerde yoğunlaştığını belirtir.

İklim değişikliğinin neden olduğu bir diğer tehdit

→ Aniden başlayan ve hızla yayılarak kontrolden çıkan yangınlardır.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE YEŞİL ÇATILAR**YEŞİL ÇATI NEDİR?**

→ Çatılardan, hatta duvarlarından yararlanmaya çalışılır.

Yeşil Çatıların Başlıca Çevresel İşlev ve Yararları

1. Kentin Havasını Soğuturlar
2. Enerji ve Sağlık Bakım Maliyetlerini Azaltırlar
3. Kentsel Selleri Önlerler
4. Suyu Süzerler
5. Gıda Güvenliğini Geliştirirler
6. Sosyal Uyum

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE TARIMA ETKİSİ

Öngörülen İklim Değişikliğinin Etkileri:

- İklim değişikliğinin tarımsal ürün ve karasal gıda üretimi üzerindeki
- Olumsuz etkileri olumlu etkilerinden daha açık ve yaygındır.
- Pozitif etkiler → Bazı yüksek enlem bölgelerinde belirgindir.

Tüm bu etkiler bazı gelişmekte olan tropikal ülkelerde

- Besin ve gıda güvenliği üzerinde olumsuz etkileri devam edecektir.
- Bazı bölgelerdeyse daha uygun koşullar ortaya çıkabilecektir.

CO₂ gübrelemesi: Sanayi Devrimi'nden beri atmosferdeki birikimi hızla artmakta olan fazla CO₂'nin neden olduğu fotosentez oranındaki artıştır.

Atmosferdeki artan CO₂ birikimi (CO₂ gübrelemesi)

- Bazı herbisülilerin etkisinde azalmaya neden olabilecektir.
- (Herbisit: Yabani ya da yabancı ot ilaçları, kimyasalları)

C3 ve C4 Bitkilerinin CO₂ Gübrelemesine Farklı Yanıtları

Farklı bitki türlerinin farklı karbon asimilasyonu (özümleme) vardır.

Günümüzde tüm karasal bitkilerin

- Yaklaşık % 95'ini içeren çoğu fotosentetik (fototrof) organizma
- Calvin Döngüsü adı verilen biyokimyasal bir yolla karbonu sabitler.

Calvin Döngüsü → Genellikle fotosentezin bir parçasıdır.

- Organizmaların → Havadaki CO₂'den enerji ve yiyecek oluşturduğu süreçtir.

Calvin döngüsünün ilk adımı

- 3 karbon atomu içeren kararlı bir ara bileşik üretimini içerir.
- Buğday, pirinç, pamuk, soya fasulyesi, şeker pancarı ve patatesler vb. bitkilere
- C3 bitkileri denir.

Bazı bitkiler de

- Mısır, şeker kamışı gibi 4 karbonlu bileşik üreterek fotosentetik işleme başlar.
- Aslında mısır ve şeker kamışı → Birer ot türüdür.
- Bu tip bitkilere C4 bitkileri denir.

C4 bitkileri CO₂ artışlarına C3 bitkilerine göre daha az tepki verir.

En yüksek gübreleme yanıtları yumru lu ürünlerde gözlenir.

- (Havuç, patates, turp, şeker pancarı, pancar, tatlı patates, soğan ve zencefil)
- Bunlar yer altındaki organlarında
- Fazla karbonhidrat depolama açısından önemli kapasiteye sahiptir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve İklim Değişikliği

Sürdürülebilir Kalkınma

- İnsan ile doğa arasında denge kurarak (Doğal kaynakları tüketmeden)
- Gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına imkân verecek şekilde
- Bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlamadır.

Çevre sorunlarına konusunda iş birliğine yönelik ilk kapsamlı düzenlemeler

- 1970'li yıllarda uluslararası boyuta ulaşmaya başlamıştır.
- 1972'de Stockholm'de gerçekleştirilen BM İnsan Çevresi Konferansı'nda
- Sosyo ekonomik yapıları ve gelişme düzeyleri farklı olan
- Birçok ülke "çevre" konusunda ilk defa bir araya geldiler.

1983'de Birleşmiş Milletler (BM) tarafından

- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez

- 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nca hazırlanan
- Brundtland (Ortak Geleceğimiz) Raporu'nda tanımlanmıştır.

1992 Rio Konferansı'nda Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak üzere

- Küresel bir ortaklık kurmak için
- Kapsamlı bir eylem planı olan GÜNDEM 21'i kabul etmiştir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında (BM SKA)

- Gezegeenin ve tüm canlıların sağlıklı bir şekilde
- Varlıklarını sürdürebilecekleri bir sistemin oluşturulması vardır.

Sürdürülebilir kalkınma → Sosyoekonomik gelişmeyi sağlarken İnsan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı hedefler.

- Türkiye'de iklim eylemi Paris Anlaşması'nın onaylanması ve
- 2053 net sıfır hedefinin belirlenmesi ile önemli bir ivme kazanmıştır.

Dünya UNESCO liderliğinde

"Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim (SKE)" bakış açısı ile güncellenmektedir.

HAVA, SU, TOPRAK KİRLİLİĞİ VE ÇEVRE KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ

Çevre kirliliğinin birçok çeşidi vardır.

- En çok bilinen kirlilik çeşitleri: Hava kirliliği, su kirliliği ve toprak kirliliğidir.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları → Hava, su ve toprak kirliliği ile ilgilidir.

Türkiye'de kirliliğin kontrolüne ilişkin mevzuata örnek:

- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğini Önleme Yönetmeliği verilebilir.

Ankara Gölbaşı'nda

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Sürekli İzleme Merkezi ...

Çevre üzerindeki olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için

- "Kullanan öder" veya "Kirlüten öder" ... anlayışı
- Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Amacı ile "Sıfır atık" çalışmaları yapılabilir

ATIK YÖNETİMİ VE SIFIR ATIK

Dünya madde açısından kapalı bir sistemdir. (Kaynaklar sınırlıdır.)

- Kaynaklar tükenmişinde yenisini bulmak mümkün değildir.

Dünyanın sınırlı kaynaklarına artan talepler ve sürdürülebilir bir hayat için

- Sıfır atık yaklaşımına şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Atık yönetimi ile ilgilidir.

JOHAN ROCKSTRÖM (2009) öncülüğünde bir grup bilim insanı "Gezegeenin Sınırları: İnsanlık İçin Güvenli Alanı Araştırmak" isimli makaleyle - Gezegeenimizde yaşamın sürmesi için 9 kritik eşik belirlemiştir:

- 1) Biyolojik Çeşitlilik (AŞILDI)
- 2) İklim Değişikliği (AŞILDI)
- 3) Yeni Kimyasallar
- 4) Ozonun İncelmesi
- 5) Atmosferik Aerosol Yükselmesi
- 6) Denizlerin Asitlenmesi
- 7) Biyojeokimyasal Döngüler (AŞILDI)
- 8) Tatlı Su Kullanımı
- 9) Arazi Kullanımı (AŞILDI)

Eşiklerden 5'i henüz hâlâ güvenli sınırlar içindedir. (4'ünde ise eşik aşılmıştır)

- Sıfır Atık aşılın eşiklerin geriye döndürülmesi veya en azından durdurulmasına
- Doğrudan katkı sağlayabilecek eylemlerden biridir.

Plastik atıklar (Katı atık) → Kontrolsüz bir artış içindedir.

Deniz kirliliğinin %80'i karasal kirleticilerden oluşmaktadır.

Doğada → Bir canlının atığı diğer bir canlının besinidir.

- Atık kavramı modern yaşamın ürettiği bir kavramdır. Doğada geçerli değildir.

Modern yaşamda kurgulanan sistem **doğrusal ekonomiye** dayanır.

- Sürdürülebilir değildir.

Doğrusal ekonomide

- Ham madde
- Doğadan temin edilir.
- Malzeme üretilir, kullanılır.
- Atık olarak doğaya atılır.

Atık üretmeden yaşayabilmek için

- Doğrusal ekonomi anlayışını → Döngüsel bir yapıya kavuşturmak gerekir.

Döngüsel ekonomi → Hammadde temininden itibaren

- Üretim, kullanım, dönüşüm ve yeniden dönüşümü esas alır.

Türkiye'de 2017'den beri Sıfır Atık politikası yürütülmektedir.

İlk sıfır atık uygulaması

- Cumhurbaşkanlığı Külliyesi ile
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nda başlamıştır.

Ardından kamu kurumları başta olmak üzere limanlar, havaalanları, otogarlar, tren garları, eğitim kurumları, alışveriş merkezleri ... gibi kalabalıkların yoğun olduğu noktalarda adım adım proje yaygınlaştırılmıştır.

2017'den 2022 yılı Ocak ayına kadar

- Toplam 24.2 milyon ton geri kazanılabilir atık ekonomiye kazandırılmıştır.

Sıfır Atık Projesi kapsamında devam eden "Sıfır Atık Mavi" çalışması ile

- Deniz ve kıyıların korunması da ulusal bir öncelik haline getirilmiştir.
- Sıfır Atık Projesi Denizlerin, akarsuların, göllerin korunması için
- Türkiye'nin deniz koruma seferberliğidir.

SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM

İLETİŞİMİN ÖNEMİ VE İLETİŞİM BECERİLERİ

İletişim Kavramı:

- Katılanların bilgi ya da sembol üreterek birbirlerine ilettikleri iletileri
- Anlamaya ve yorumlamaya çalıştıkları bir süreçtir.

İletişim Kavramı Neleri İçerir?

- a) İknayı b) Etiklemeyi c) Duygu ve düşüncelerin aktarılma sürecini
- d) Ortak algılamayı e) Paylaşmayı

İletişimin Farklı Tanımlarının Ortak Özellikleri:

- 1) Kişiler arası iletişimde en az iki kişi vardır.
- 2) İletişim tek yönlü değil, karşılıklıdır.
- 3) İletişim hem psikolojik hem de sosyal/kültürel bir olgu ve süreçtir.

İLETİŞİMİN ÖGELERİ VE SÜREÇLERİ

- İletişimin Ögeleri: 1) Kaynak 2) Hedef 3) Mesaj-İleti 4) Kanal
- (Bu ögeler etkileşimsel iletişim modeli ile açıklanmaktadır.)

- 1) **Kaynak:** İletişimde mesajı gönderendir.
- 2) **Hedef:** Mesajı alır, anlamlandırır ve kaynağa farklı bir mesaj gönderir.
- 3) **Mesaj-İleti:** İletişim sürecinde hedefe iletmek istenen her şeydir.
- 4) **Kanal:** İletişimde kişiler mesajlarını farklı yollarla iletirler. (Sözlü, beden dili...)

İletişim Süreçleri:

- 1) Kodlama 2) Kod Açma ve Yorumlama 3) Geri Bildirim 4) Gürültü

- 1) **Kodlama:** Mesajın içeriğinin kod sembolere dönüştürülmesidir. (Dil en çok...)
- 2) **Kod açma ve yorumlama:** Gelen mesajın içeriğinin alınıp çözümlenmesidir.
- 3) **Geri bildirim:** Mesajların doğru algılanıp algılanmadığını test etmektir. (Söz, jest ve mimik gibi bir beden hareketi ...)
- 4) **Gürültü:** Mesajın hedef tarafından tam ve doğru alınmasını etkileyen şeydir. (Mesafe, ortamdaki ses ya da her türlü fiziksel engel ...)

İLETİŞİMİN İŞLEVLERİ

İletişim hem bireysel hem toplumsal hem de kültürel işlevleri olan bir süreçtir.

1) İletişimin Bireysel İşlevi:

- İnsan sosyal bir varlıktır. → İletişim kurma ihtiyacı vardır.
- En önemli ihtiyaçları arasında → Var olma ve kendini ifade edebilme vardır.
- İnsanın diğer bir temel ihtiyacı paylaşmadır. (Karşılıklılaşma sağlığı problemi)

2) İletişimin Toplumsal İşlevleri:

- Sosyalleşme, bilgi sağlama, bilginin aktarılması ve paylaşılması ...
- Kültür iletişimin toplumsal işlevleri arasında sayılabilir.

İLETİŞİMİN SINIFLANDIRILMASI

İletişim hem bireysel hem toplumsal hem de kültürel işlevleri olan bir süreçtir.

Olumlu İletişim → İletişimin niteliğini artırır. (İma - işneleyici söz barındırmaz!)

Okulda ve sınıflarda → Olumlu ve çift yönlü iletişim istenir.

Okullarda tek yönlü iletişim olduğunda

- Yöneticisinin kurduğu iletişim aşağıdan yukarı olacaktır.
- Öğretmen öğrencilerle iletişimi aşağıdan yukarı olacaktır.
- Öğretmen sürekli aktif, öğrenci pasif olur. (Sınıf yönetiminde sorunlar ...)

İletişim, kullanılan koda göre de sınıflandırılmıştır:

- Sözlü iletişimde** → Kullanılan kelimeler, ses tonu ile beden dili önemlidir.
- Sosyal etkileşimde** → Sözsüz iletişim sözel iletişime oranla çok daha etkilidir.

İletişimde etkinlik açısından yapılan karşılaştırmalarda:

- Sözsüz kodlar % 55 oranla en etkin araçsallığı ortaya koyarken
- Sözel kodların etkililik oranı % 7
- Ses tonunun % 38 oranında etkili olduğu bilinmektedir.

Yazılı iletişim → Mektuplar, raporlar, özetler, makaleler, basın bildirimleri ...

- Gönderici ve alıcının mesajları tekrar okunabilir ve
- Belgelerin saklanabilir olması sebebi ile hatalar en aza indirilebilir.

YAZILI VE SÖZLÜ İLETİŞİM ARASINDAKİ FARKLAR

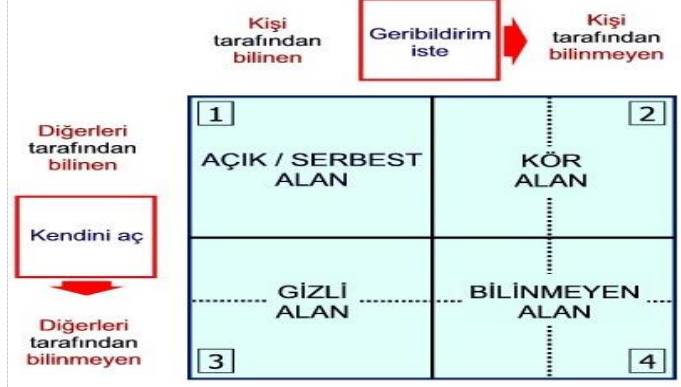
- 1) Yazılı iletişimde sesin, tavır, jest ve mimiklerin sağlayacağı etkiler yoktur!
- 2) Yazılı iletişimde yanlış kullanılan bir sözcük hemen dikkat çeker!
- 3) Yazılı iletişimde biçimsel kurallara (yazım-noktalama) uymak gerekir.
- 4) Yazılı iletişimde planlama → Sözlü iletişime oranla daha çok önem taşır.
- 5) Sözlü iletişimde yanlış anlama/anlatımlar yazılı iletişimde daha azdır.

Kişinin kendisiyle olan iletişimi → Başkaları ile kurduğu iletişimi etkiler.

JOHARİ PENCERESİ MODELİ (JOSEPH LUFT-HARRINGTON INGHAM)

İnsanın sosyal ilişkilerinde

- Kendisi ile ilgili kendisinin bilmediği alanları da vardır. (Kendilerini tanıma)
- Başkaları tarafından da nasıl görüldükleri tanımlanabilir hâle gelmiştir.

Açık alan: Kişi kendi de başkaları da bilir. (Korku, beklenti rahatça söylenir.)

Kör alan: Kişi bilmez! → Başkaları bilir. (Başkalarının edindiği izlenimler ...)

Gizli alan: Kişi bilir → Başkaları bilmez! (Kişi bazı şeyleri bilinçli gizler)

Bilinmeyen alan: Kişi de başkaları da bilmez! (Alan büyüklüğü kişiye göre ...)

Eğitim ile iletişim arasındaki ilişki

→ Eğitim bir etkileşimdir. → Etkileşimin aracı ise iletişimdir.

Bu sebeple okulda iletişim süreci

→ Hem eğitsel faaliyetler için hem de yönetsel faaliyetler için temel gerekliliktir.

Okul ortamlarında

"Formal" ve "informal" iki tip iletişim türü kullanılır.

a) **Formal iletişim:** İletişim (kademeli) aşağı ve yukarı yönlü hiyerarşiktir.

b) **Informal iletişim:** Okullarda daha sık görülür. (Kişi ve grup tutumuna göre...)

- Okula dair düzensiz yaklaşımları olan bir iletişim türüdür.

Kişiler arası iletişim → Çift yönlü bir iletişimdir.

Grup içi iletişim → Çift yönlü

Kitle iletişimi → Tek yönlü (Toplumda çeşitli konularda haber ve bilgi sağlar...)

İnternetin üzerinden → Sosyal medyada kurulan iletişim de önemli kazandı.

Pandemi süresince iletişim → Daha çok çevrimiçi iletişime dönüşmüştür.

Telefonda ya da sosyal medya araçları ile kurulan iletişimde

→ İletişimin bazı ögeleri yer almadığından kazalar yaşanabilmektedir.

İletişim → Teknoloji ve internetin kullanımıyla dönüşüme uğramıştır.

İLETİŞİMİN BECERESİ

- 1) Kendine ve diğerlerine saygı duyma 2) Empati 3) Etkin dinleme
- 4) Somutlaştırma 5) Ben dilini kullanma 6) İçten ve samimi olma

1) SAYGI DUYSUN: İletişimin temelinde olan bir değerdir.

Saygı → İnsanlara yalnızca insan oldukları için değer vermektir.

→ Özellikle sınıfta ve okulda kapsayıcı bir dili kullanmayı da içerir.

2) EMPATİ: Karşılaştığımız tepkiyi kişiselleştirmekten bizi korur.

Genel mantığı: Kırılma duygumuzu gösterebiliriz. "Hayır" reddedilme değildir!

Empati Becerisi Nasıl Kazanılır?

ERSOY ve KÖŞGER'e göre

Çocuklar:

3 yaşından itibaren → "Diğer" in farkına varır.

6 yaşından itibaren → Kendisini karşıdaki kişinin yerine koyabilir.

10-12 yaşlarında → Tanımadığı kişilere de empati duyabilir.

Ailelere ve öğretmenlere empati konusunda çok önemli roller düşmektedir.

Empatiyi için → Oyun ve drama yöntemlerinin kullanımı da etkilidir.

(Rol değişimi - Duygu ve ihtiyaçların dile getirilmesi → Empatiyi geliştirebilir.)

3) ETKİN DİNLEME: Her türlü öğrenme sürecinde ve sosyal çevrede görülür.

- Bazen farkında olarak bazen olmayarak kullanılan bir dil becerisidir.

- Beynin her iki tarafının kullanılmasını gerektiren bir faaliyetidir.

Sol beyinle → İçerik ve olguları

Sağ beyinle → Duyguları, beden dilini, ses tonunu ve bütünü dinleriz.

Dinleme → Konuşmanın algılanma boyutunu oluşturmaktadır.

Dinleme → Bilinenin aksine doğuştan gelen bir beceri alanı değildir!

- Dil ve anlatım derslerinde - Program çerçevesinde - Sistemik şekilde gelişir.

Dinleme Alanları

→ İşlem, etkileşim ve sözlü anlama olmak üzere üç boyutta incelenir:

1. **İŞLEM BOYUTU:** Hem fiziksel hem de zihinsel çeşitli işlemler yapılır.

→ Bu işlemler a) İşitme b) Anlama c) Zihinde yapılandırma

2. **ETKİLEŞİM BOYUTU:** Konuşmacı ile dinleyici arasındaki iletişimdir.

a) **Fiziksel etkileşim:** (Sesi, ses tonu, konuşma hızı, kelimeler, beden dili ...)

b) **Zihinsel etkileşim:** (Dinleyicinin konuşmacının düşüncelerini)

Öğrenmesi, anlaması, kendi bilgileriyle karşılaştırması)

3. **SÖZLÜ ANLAMA BOYUTU:** Anlama hem süreçsel hem de etkileşimseldir.

a) **Etkileşimsel süreçte** dinleyicinin özellikleri, aktarılanlar ve ortam etkilidir.

b) **Süreçsel anlama** Dinlemede bilgi alma , zihinde işleme ve anlamlandırma

ÖĞRETMENLER İÇİN DİJİTAL YETKİNLİKLER

Dijital yetkinlik → Değerlendirmeyi ve karar verebilmeyi de kapsar.

BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri)

Dijital yeterlik: BİT'in eleştirel ve yaratıcı kullanımınıdır.

→ Farklı okuryazarlıkları içeren bir yeterlidir. (Bilgi, iletişim, medya ...)

→ Öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerdendir.

→ Statik bir çalışma alanı değildir! Güncel olmalıdır! (BT'deki hızlı gelişmeler)

DİJİTAL BECERİLER VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

İnternet teknolojileri → Çalışma, öğrenme ve eğlenme yöntemlerimizi değiştirdi.

→ Yeni teknolojilerle kendini yenileyerek gerçekleşmektedir.

BT (Bilişim Teknolojileri)

BT → Toplum içinde yaygınlaşmaya başladı. (Yapılan işlerin çeşitliliği arttı.)

DİJİTAL OKURYAZARLIK

BT'nin toplum içinde bilinçli kullanılması için → Gerekli bilgi ve becerilerdir.

DİJİTAL BECERİ:

- Bir sorunu çözmek için → BT becerisini kullanma ve uygulama yeteneğidir.

DİJİTAL ÇAĞ VE İLGİLİ TANIMLAR**Dijital Dönüşüm:**

→ Bilgi, bilişim ve ağ teknolojileriyle → İyileştirme ve geliştirme sürecidir.

→ Süreçleri dijital ortama taşıma ve daha verimli işleme...

→ Geleneksel yöntemlerde daha verimli sonuçlar için ortaya çıkmıştır.

→ Yaratıcılığı ve inovasyonu(yenilik) merkeze alır.

(E-devlet servisleri en öne çıkan dijital dönüşüm araçlarıdır.)

Öğretmenlik mesleği → Bu dönüşümün bir parçasıdır.

Dijitalleştirme: Var olan içeriklerin dijital ortama aktarımıdır.

Dijitalleşme: Hizmetleri çevrim içi ortamlarda ve uzaktan gerçekleştirme.

ISTE (Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu)

ISTE → Dijital vatandaşlığa dikkat çekmiştir.

2008'de öğretmenler için **Ulusal Eğitim Teknolojisi Standartlarını** güncelledi.

Dijital Vatandaşlık:

Teknolojide hızlı gelişmeler → Vatandaşlık boyutları dijital ortamlara taşındı.

E-Devlet: BİT ve özellikle internetin bir araç olarak kullanılmasıdır.

OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)

OECD → e-Devlet Projesi bağlamında "e-devlet"i üç grupta tanımlar:

1)İnternet tabanlı 2)Devlette BİT kullanımı 3)Kamu yönetimi BİT'lerle dönüşüm

E-devlet ile → Yeni liderlik biçimleri, tartışma ve karar verme stratejileri oluştu.

Bilişim Hukuku, Etik ve Telif Hakları

İnternet ve açık erişim ile → Bilgiye erişim ve bilginin yayılması hızlanmıştır.

Bilgi toplumu: Temel üretim faktörü bilgidir. (İşlemlerde BİT'i baz alır.)

Bilişim Etiği: Bilgi toplumunun uyması gereken kurallardır.

→ Amaç: Azami fayda ve asgari zarar Amaçlıdır.

Telif Hakları: Kişinin emeği olan ürünler üzerinde hukukî haklarıdır.

→ Belirli bir süre için yasaya tanınan manevi ve ekonomik haklardır.

→ Fikirleri değil, fikirleri ifade etme biçimini koruma altına alır.

Telif haklarının Amacı: 1) Kişisel amaç 2) Toplumsal amaç

1)Kişisel Amaç: Eser sahibini ödüllendirmek ve eser yönünden teşvik etmektir.

2)Toplumsal Amaç: Özgün eserleri toplumun yararlanmasına sunmaktır.

Telif HAKKI YASALARI:

Eser sahiplerinin ve kullanıcıların haklarını düzenler.

Bilişim Hukuku → Etik ve telif haklarıyla birlikte doğmuş bir kavramdır.

BT kullanımının artması ve riskli kullanımıyla → Bilişim suçları oluştu.

Bilişim suçu: Gayri kanuni, gayri ahlaki veya yetki dışı her türlü davranıştır.

Kişisel Veriler ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Kişisel veri: Gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir. (Vatandaşlık no, ad, e-posta)

Kişisel verilerin korunması: Özel hayatın gizliliği ile doğrudan bağlantılıdır.

Kişilerin özel hayatının gizliliği için verilerin → Hukuken korunması gereklidir.

KVKK (6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu)

KVKK → 2016'da Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Dijital Yeterliklerin Oluşum Süreci ve Değerler

Teknolojik ilerleme ve dijital dönüşüme → "Dördüncü Sanayi Devrimi" denir.

2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)

Küresel rekabette güç -Sürdürülebilir ekonomik kalkınma - Toplumsal refah

2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde

Türkiye'nin "Millî Teknoloji Güçlü Sanayi" vizyonunun yol haritasıdır.

→ Bu belgede 5 ana bileşenden oluşan stratejik bir yapı esas alınmıştır:

1) "Yüksek Teknoloji ve İnovasyon"

2) "Dijital Dönüşüm ve Sanayi Hamlesi"

3) "Girişimcilik"

4) "Beşerî Sermaye"

5) "Altyapı"

Eğitim-öğretim süreci ve bunun önemli paydaşı olan **öğretmenler**

→ Bu dijital dönüşümün bir parçasıdır.

TEDMEM → Türkiye'de Öğretmen Dijital Yeterlikleri Raporu (2021) - "Öğretmen dijital yeterlikleri" kavramını inceledi. (Özellikle pandemi dönemi)

AB (Avrupa Birliği) Dijital Eğitim Eylem Planı (2021-2027)

Öğretmenlerin dijital yeterliklerine dair en güncel politika belgelerindedir.

Dijital Eğitim Eylem Planı → 2021-2027 yılları için öngörülmüştür.

→ Bu plan ilk Dijital Eğitim Eylem Planı (2018- 2020) üzerine kurulmuştur.

STEM: Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik

→ 4 disiplini bütünleştiren bir öğrenme, uygulama ve geliştirme yaklaşımıdır.

Bu eylem planlarında dijital yeterlikler ve beceriler üzerinde durulmuştur.

→ Her eylem planının ana kahramanı → Öğretmenlerdir.

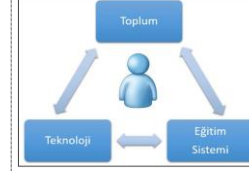
İnsan ihtiyaçları sınırsızken bu ihtiyaçları giderecek kaynaklar sınırlıdır.

→ Dolayısıyla insan ihtiyaçlarının verimli şekilde giderilmesi gerekir.

Bu durum yeni ihtiyaçları ortaya çıkarır.

Etkili ve verimli çözüm → Yine yeni teknolojiler ile mümkündür.

Bu durum tüm elemanların birbirini pozitif beslediği → Bir döngüdür. (Şekil 2)

Şekil 2. Teknoloji, toplum ve eğitim ilişkisi

Makro seviyede bu durum toplumların ekonomi anlamında 3 çağa ayrılması ile ifade edilir:

1) Tarım toplumu 2) Sanayi top. 3) Bilgi toplumu

→ İhtiyaç ve çözüm döngüsü sürekli işler...

→ Benzer ilişki Sanayi Devrimi süreçlerinde de görülmektedir.

Yeterliklerin Belirlenme Süreci (İhtiyaç analizi)

"İhtiyaç analizi" → Veri toplama ve analizi süreci olarak gerçekleştirilir.

Meslek Yeterliklerinin Belirlenmesinde 4 basamaklı bir süreç izlenir:

Ön bilgi / Anket / Eğitim programları / uygulama -değerlendirme ve iyileştirme

→ Bu süreçler döngüsel olarak işleyen süreçlerdir. (Pozitif besleme ile)

Yeterlikler İçin Temel Değerler

Teknolojik yeterliklerin çalışılması için temel değerler üç farklı açıdan incelenir:

1. AÇI: "21. Yüzyıl Becerileri Listesi" [FRYER(1997)]

2. AÇI: "Gelecek İçin 5 Zihin" eseri [GARDNER (2007)]

3. AÇI: UNESCO tarafından öğretmen yeterliklerini geliştiren değerlerdir.

→ Bu değerler de FRYER ve GARDNER'in değerler ile paraleldir.

Yeterlikler oluşturulurken temel alınan bu değerler

- Bireylerin formal eğitim ortamlarında → Bilgilerini güncellemek yerine

→ Yaşam boyu öğrenmeyi garanti altına alan yaklaşımları önermektedir.

Her üç değer grubunun (Yeterliklerin belirlenmesinde ortak değerleri)

1) Problem çözmeye uzmanlık bilgisini ve diğer bilgileri sentezleyen

2) Problem çözmeye başkalarının da kullanabileceği yöntemler geliştirebilen

3) Sürekli öğrenmeyi ve tecrübeden ders çıkarmayı sistematik hâle getirebilen

4) Farklılıklara saygı duyan

5) Hayatında etik ve insani değerleri ön planda tutan bireylerin yetiştirilmesi

Dijital Yeterlikler Çerçevesi

Bilişim teknolojileri okuryazarlığına → Hangi bilgi ve beceriler dâhil edilmeli?

- Güncel bilişim teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak

→ Amaçları gerçekleştirecek beceriler bu listeye dâhil edilmektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalar:

1) JISC (Birleşik Bilişim Sistemleri Komitesi)

2) DigCompEdu (Eğitmcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi) ve

3) UNESCO → Öğretmen Yeterlikleri Çerçevesidir.

- Bu çerçeveler

→ Dijital teknolojiler kullanılarak yapılacak görevleri tarif eder ancak

→ Hangi teknolojileri kullanarak bu görevlerin gerçekleştirileceği vermez!

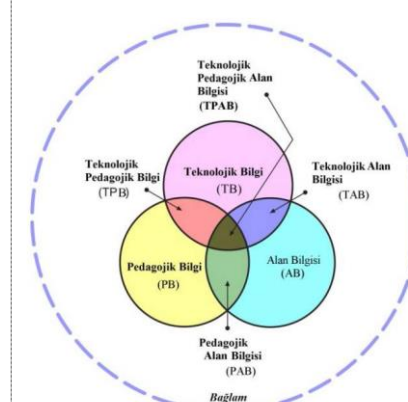
ÇÜNKÜ (Bunun nedenlerinden biri ve en önemlisi)

Teknoloji sürekli gelişiyor → Yazılımlar ve alt yapı sürekli değişmek zorundadır.

JISC → "Dijital Yeterlikler Çerçevesi"

-Eğitmcilerin ve öğrencilerin sahip olması gereken dijital yetkinlikleri

→ 6 alanda ve 15 yetkinlik başlığında açıklamaktadır.

Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Çerçevesi**Etkili Öğretim İçin Gerekli Olan Bileşenler:**

1) Öğrenci psikolojisi bilgisi

2) Alanında yeterlilik

3) Teknoloji bilgisi ve takibi

Şekil 4. Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) çerçevesi ve bileşenleri

Öğretmen eğitiminde çeşitli yaklaşımlar ve çerçeveler benimsenmeye başlanmıştır:

1) "Pedagojik Alan Bilgisi (PAB)" modeli [SHULMAN (1986)]

Öğretmenin edineceği bilgileri

a) Alan bilgisi b) Pedagojik bilgi c) Pedagojik alan bilgisi biçiminde ele alır.

2) "Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB)" modeli doğdu.

- Bu modelde teknolojiyle iyi öğretimin merkezinde üç temel bileşen vardır:

1) Alan 2) Pedagoji 3) Teknoloji ve arasındaki ilişkiler ve etkileşimler.

3) "Geniş tabanlı öğretmen dijital çerçeve" [FALLOON (2020)]

→ TPAB ile uyumlu hâle getirilmiştir.

4) DigCompEdu "Eğitimcilerin Dijital Yeterlikleri İçin Avrupa Çerçevesi"

- AB Birleşik Araştırma Merkezi tarafından ortaya konuldu.

DigCompEdu çerçevesi eğitimcilerin →Eğitim-öğretim faaliyetlerini Gerçekleştirmesi için sahip olmaları gereken 6 alanda 22 yeterliği tanımlar.

DigCompEdu çerçevesinde iki nokta dikkat çekmektedir:

1) Yeterliklerin seviyelendirilmesi 2) Yeterlikler arasında ilişki kurulması

Öğretmen Yeterliklerinin Seviyelendirilmesi :

BT bilgi ve beceri seviyesinde eğitime ihtiyacı olan **Öğretmenlerin** belirlenmesidir.

→ Elbette ki yukarıdaki dijital yeterliklerde tüm öğretmenler aynı olamaz!

Dolayısıyla DigCompEdu

→ Öğretmenler için dijital yeterlikleri 6 seviyede değerlendirmiştir:

A1 → YENİ GELEN

B1 → BİRLEŞTİRİCİ

C1 → LİDER

A2 → KEŞFEDİCİ

B2 → UZMAN

C2 → ÖNCÜ

A1 → Dijital teknolojilerin öğretimi, mesleki uygulamaları ...nın farkındadırlar.

A2 → Dijital teknolojileri deneme ve keşfetme aşamasındadır.

B1 → Dijital teknolojileri mesleki uygulamalarına entegre ederler.

B2 → Dijital teknolojilerde öneriler verecek derecede uzmanlaşmak.

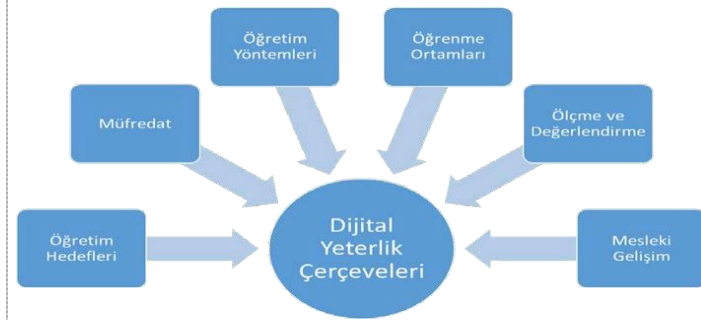
C1 → Dijital kullanımları konusunda tutarlı ve geniş bir yaklaşıma sahiptirler.

C2 → Güncel dijital teknolojilerin ve yeterliğinin sorgulamalarını yapabile

Öğretmenlerin çoğunluğu için B1 ve B2 seviyesi tavsiye edilir.

5) UNESCO "Öğretmen Dijital Yeterlikleri Çerçevesi"

Matriste öğretmen yeterlikleri (6 alanda ve 3 farklı seviyede 18 yeterlik)

Şekil 8. Öğretmenler için dijital yeterlikler çerçevesinin ortak bileşenleri

DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARI

Dijital Yeterliklerin Güncellenmesi

Dijital teknolojiler ve gerekli yeterlikler → Zamanla gelişir.

BIT donanımlarının kapasiteleri sürekli artmaktadır.

Soru: Bu yeterliklerin yıllara göre neden önemi artmaktadır?

BIT konusunda iki anahtar değişimi anlamak gereklidir.

Bunlar: a) Donanım kapasitesindeki artış hızı b) Veri hacmindeki artış hızı

İnternette yer alan verinin %90 'ı geçtiğimiz 2 Yılda Oluştur!

→ 2010 'dan 2020 'ye veri artarımı 50 kat büyümüştür!

Gelişmiş internet servislerinin ve internete bağlı sensörlerden akan verinin

→Güvenli şekilde işlenmesi ve kullanılması yeni dijital yeterlikler gerektirir.

→Eğitimde teknoloji kullanımı ve öğretmenlik mesleği de bununla alakalıdır.

Teknoloji Destekli Öğrenme

Geleneksel öğretim → Eğitim sistemlerinde yüzyıllardır kullanılmaktadır.

Geleneksel öğretim → Öğretmeni eğitimin merkezine koyar.

-Aktif olan ve içeriğe karar veren öğretmendir. (Öğrenciler sınıfta pasiftir.)

Mobil Öğrenme (m-öğrenme):

Formal (biçimsel), informal(doğal) ve non-formal(yaygın) öğrenme etkinliklerinin

- Teknoloji desteğiyle bütünleştirilebileceği fırsatlar dönemi yaşanmaktadır.

→ Bunların içinde en öne çıkan yöntemlerden biri mobil öğrenmedir.

Mobil öğrenme öğrencilerin mobil teknolojileri ve interneti kullanarak

- Her yerde ve her zaman öğrenme materyalleri üreten bir öğrenme modelidir.

Öğrenmede %75 'lik bir oranla → Informal öğrenme ortamları öne çıkmaktadır.

Informal öğrenme: Konuşma, gözlem, deneme yanılmalarla olur.

Mobil öğrenme özellikleri → Informal öğrenme ile daha iyi konumlanabilir:

Mobil öğrenme ilk bakışta → Örgün öğrenmeye ters gelebilir. Ama

Hem mobil bilgisayarlar hem de cep telefonları ve

→ Aynı işlevlerden yararlanan diğer cihazlar mobil öğrenmede kullanılabilir.

Uzaktan Eğitim:

Öğreten ve öğrenenin fiziksel olarak aynı yerlerde bulunduğu öğretim yöntemidir.

- Özellikle Covid-19 salgınıyla birlikte daha geniş bir uygulama alanı buldu.

- Uzaktan eğitim de formal öğrenme ortamlarında kullanılmaya başlamıştır.

Uzaktan eğitim farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilmektedir:

1) Eş zamanlı uzaktan eğitim 2) Eş zamansız uzaktan eğitim

1) Eş zamanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı:

Öğrenci ve öğretmen bir video konferansında, sanal bir sınıftadır. (çevrim içi)

2) Eş zamansız Uzaktan Eğitim Yaklaşımı:

- Daha önceden hazırlanmış video kayıtlarının izlenmesi (Çoklu ortam ...)

→ En önemli avantajı, içeriklere erişim farklı zamanlarda gerçekleşebilir.

Öğrencilerin ders içeriğine zihinsel katılımının düşük olması

Uzaktan eğitim için → Önemli bir risktir.

Bu nedenle → Çevrim içi uygun öğretim yöntemleri de kullanılmalıdır.

Karma (Hibrit) Öğrenme:

-Yüz yüze ve çevrim içi öğrenme ortam ve yöntemleri → Bir arada kullanılır.

(Web destekli öğrenme, katışık öğrenme, tersyüz edilmiş öğrenme ...)

→ Bu yöntemler karma öğrenme şemsiye terimi altında birleşmektedir.

Gelişen Teknolojiler - Mevcut ve Yakın Gelecekteki Teknolojik Eğilimler

Gelişen teknolojiler yeni bir endüstri veya

→ Mevcut olanı dönüştürme potansiyeline sahip bilim temelli yeniliklerdir.

Dijital dönüşüm → Öğretmenleri gelişen teknolojilerle tanıştırmaktadır.

Mevcut Olan ve Yakın Gelecekte Göreceğimiz Bazı Teknolojiler:

Mobil ve Bulut Teknolojileri: Verilerin her yerden ve her cihazdan erişim...

Yapay Zekâ: Bilgisayarların insan öğrenme ve zekânının benzeşimini yapması.

Otonom Araçlar ve Taşıma Sistemleri: Tüm bilişim teknolojilerinin bir arada...

Nesnelerin İnterneti: Akıllı evler ve şehirler ...

İleri İmalat Teknolojileri: 3D yazıcılarla tasarım ve imalat veya otonom imalat

İş Zekâsı: Toplanan veriden karar vericilere yardımcı olması için oluşturulan

→ Doğru ve güvenilir veri görselleştirme teknikleridir.

Dijital yetkinlikleri kazandırmak için okul düzeyinde gereksinimler

Altyapı Gereksinimleri → Sürdürülebilir teknoloji yapıları kurulmalıdır.

Okullarda bilişim altyapısı üç bileşenle ele alınabilir:

1) Aygıtlar 2) Ağ ve bağlantılar 3) Yazılımlar ve Servisler

Üç bileşenin sürekli Yönetilme, güncellenme ve hazır bulundurulması gereklidir.

Aygıtları iki gruba ayırılır:

1) Öğrenci, öğretmen ve idarecilerin kullandığı son kullanıcı aygıtlardır.

(Taşınabilir veya masaüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tablet ...)

2) Sunucular, yazıcılar, tarayıcılar, güvenlik kameraları gibi destek cihazları

Teknik Destek

-Teknoloji kullanımında → Teknoloji desteğinin yetersizdir.

Yapılan hizmet içi ve diğer eğitimlerle

-Öğretmenler ve öğrencilerin donanım ve yazılım sorunları giderebilir.

Ancak olası tüm sorunların giderilmesi kullanıcılardan beklenemez.

→ Bu nedenle okullarda teknik servis bulundurulması önem taşımaktadır.

Öğretim Yönetim Sistemleri

Teknoloji destekli eğitimde öğretim yönetim sistemi çok önemlidir.

(Google Classroom gibi İçerik sunumu, ders yönetimi, sınav ve test oluşturma,

ödev verebilme ve takibi, notlandırma ve içerik paylaşımı yapabile...

E-OKUL → MEB okullarında en yaygın kullanılan öğretim yönetim sistemidir.

Eğitim Bilişim Ağı (EBA)

e-okul sisteminde içerik paylaşım sınırlılığını → EBA belirli ölçüde giderdi.

EBA canlı ders uygulamasıyla video konferans yazılımı kullanarak

→ Eş zamanlı ders vermeye de uygundur. (Hâlen en büyük içerik paylaşımı)

YEGİTEK (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü)

EBA → MEB 'e bağlı YEGİTEK tarafında yönetilir.

ÖZET

Dijital yetkinlik

→ Öğretmenlerin sahip olması ve ustalaşması gereken temel yeterliklerdendir.

"Temel Yetkinliklere İlişkin Avrupa Tavsiyesi"ne göre

Dijital yetkinlik → AB tarafından hayat boyu öğrenme için

→ 8 temel yeterlikten biri olarak kabul edilmiştir.

- BIT'in sürekli yenilenmesi

- Bilginin katlanarak artması

- Dijital medyanın kullanılması ve benzeri görülmemiş şekilde tüketilmesi

- Uzaktan eğitim destekli eğitim platformlarına olan talep

→ Bu gerekliliklerin başlıca sebeplerindendir.

Öğretmenler eğitimin dönüştürülmesi ve iyileştirilmesi sürecinde

→Teknolojinin eğitime entegrasyonunu sağlayacak noktada kilit konumdadır.

→ Sınıfta BIT'in benimsenmesi ve uygulanmasında çok önemli bir rol oynar.

Öğretmen dijital yetkinliklerini belirlemede temel alınan "21. yüzyıl becerileri"

- Birleşmiş Milletler Eğitim Değerleri

- Millî Teknoloji Stratejisi ve

- MEB vizyonu yeterlikleri oluşturacak çerçevelerin temellerini oluşturmaktadır.

Öğretmenler için geliştirilen dijital yeterlik çerçeveleri

- Güncel teknolojinin eğitim-öğretim ile ilgili alanlarda

→Nasıl uygulanacağı konusunda rehberlik eder. Ancak

→Hangi teknolojilerin kullanılması gerektiğini belirgin bir şekilde ifade etmez!

GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ
MASLOW → İnsanın temel ihtiyaçlar hiyerarşisinin ikinci basamağını → “Güvenlik” olarak belirleriz.
Bu kurama göre: insanın kendisini gerçekleştirebilmesi için -Beden, iş, kaynak, sağlık, mülkiyet vb. konularda güven içinde olması gerekir.
GÜVENLİ OKUL NEDİR?
Sağlıklı nesiller inşa edebilmek için dikkat edilmesi gereken hususların başında → “OKUL GÜVENLİĞİ” gelmektedir.
Güvenin olmadığı ve korkunun hâkim olduğu okullarda → Nitelikli öğrenmeden söz edilemez! (Odaklanma/motivasyon sorunu)
Güvenli okulda
- Okul paydaşlarının kendilerini emniyette hissetmeli.
- Öğrenci, öğretmen ve diğer personel özgür ve güvenli hissetmeli. (Fiziksel, sosyal, psikolojik ve çevresel yönden)
Sonuç:
Güvenli okul ortamı inşa etme ve bu ortamları sürdürülebilir hâle getirmeye yönelik - Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer paydaşların → Bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekir.

SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET
-Öfke duygusu kontrol edilmediği takdirde davranışsal şiddete dönüşebilir.
Bireyler söz, duygusal ve fiziki şiddet gösterebilir.
→ Bu şiddet davranışları diğer insanlara zarar verici davranışlardır.
→ “Zorbalık” da insanlara zarar verici şiddet davranışlarından biridir.

ZORBALIK: Yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların
- Kendilerinden küçük/güçsüz çocukları
→ Sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.
Öğrencilerin okulda zorbalık davranışları
→Bireysel, akran grubu, okul ortamı, aile ve çevresel özelliklerle ilgili olabilir.

BAĞIMLILIK VE TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI
Bağımlılık Nedir?
Herhangi bir maddenin zarar veren sonuçlarına rağmen →Sürekli ve aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkan bir rahatsızlıktır. →

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri:
1. Zorbalık bilinçli ve isteyerek yapılır. (Söz veya eylemle)
Kurban fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacı güder.
2. Bir kereye mahsus değildir! (Tekrarlanıyor olması gerekir.)
3. Zorbalık eylemlerini bireysel veya gruba yapabilecekleri gibi
Kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler.
4. Kurban kendini koruyamayacak fiziksel veya zihinsel nitelikte olmalıdır.
5. Zorbalık genellikle bu eylemler sonunda kendilerine çıkar sağlar.
6. Zorbalık kurbanın acı çekmesinden, küçük düşmesinden zevk alır.
7. Zorbalık ve kurbanlar ile sergilenen zorbalık davranışlar dikkate alınmalıdır.

Siber Zorbalık:
BİT (özellikle internet) → Bilgiye ulaşma, saklama ve paylaşmada önemlidir.
Teknoloji ve internetin olumsuzluklarından biri de “Siber zorbalık”tır.
Siber zorbalık: Günümüzde özellikle çocuklar ve gençler arasında sıkça görülür
- Geleneksel zorbalık kavramından farklı olarak
Bireylerin internet ve elektronik medya ile saldırgan davranışlarda bulunmasıdır.

Geleneksel Zorbalık ve Siber Zorbalık:
Geleneksel zorbalıkta özellikle çocuklar diğerleri tarafından tanınır.
→ Bu da kaygıyı artırdığından çocuklar genellikle siber zorbalığı tercih eder.
Hatta normal hayatında zorbalık davranışları göstermemiş olanlar bile
- Tanınmadığı ya da bulunamayacağını düşündüğü için
→ Sosyal medyada zorbalık davranışları sergileyebilmektedir.
Ayrıca genellikle geleneksel zorbalık yapan bireyler ve çocuklar
→ Siber zorbalığı da sıklıkla tercih etmektedir.

Çocukların siber zorbalığı tercih etmesinin nedenleri:
→ Daha fazla izleyiciye ulaşmıştır.
→ Yazılı kelimelerin etkisi daha büyüktür. (Söz daha çabuk unutulur)
→ Siber zorbalık her zaman her yerde uygulanabilir.

Siber Zorbalık Nedenleri:
Bunlar genellikle
- İntikam alma /cezalandırma arzusu
- Popüler olma arzusu
- Aile içinde yaşanan sorunlar
- Düşük öz güven ya da
- Gerçek dünyada elde edilemeyen başarıyı sanal dünyada yakalama arzusu
- Siber zorbalık yaptığı kişi ile ilgili kaskanlıklar ...

Siber Mağduriyet:
Günümüzde daha fazla ergen ve çocuk siber zorbalığı maruz kalmaktadır.
Siber mağduriyet:
- Kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren
- Saldırgan tutumlara maruz kalması ve
- Bunun da kişide mağduriyet oluşturması durumudur.
Siber mağduriyete maruz kalan ergen ve çocuklar
- Birçok akademik, duygusal, ilişkisel ve sosyal problemlerle karşılaşmakta ve
- Artan stres onlarda depresyon, kaygı, intihar vb. sonuçları tetiklemektedir.

Siber Zorbalığın Önlenmesi:
Ülkemizde ve dünyada siber zorbalığı önlemeye yönelik → Çeşitli müdahale programları uzun yıllardır uygulanmaktadır.
Ülkemizdeki çalışmalar:
- Grup rehberliği şeklinde ve dijital teknolojilerin yer almadığı → Önleyici programlardır.
Siber Zorbalığın Önlenmesinde Neler yapılabilir?
1. Çocukların şifre kullanması / Kimseyle paylaşmaması
2. Çocuğun sosyal medya hesaplarında gizlilik ayarlarını uygulama.
3. Siber zorbalara karşı çocuğunuzun asla karşılık vermemesi...
4.Siber zorbalık yapanların ilgili makamlara bildirilmesi...
5. Çocuklarla rahat bir iletişim iklimi oluşturma...
6. Siber zorbalığın ne olduğunu çocuklara anlatma...
7. Çocukların çevrim içi aktivitelerini (oyun vb.) gözlemleme...
8. Uygulamalar ve çevrim içi platformlar hakkında bilgi sahibi olma ve bildirme
9. Öğrenci, öğretmen ve ailelere yönelik zorbalık ve siber zorbalık seminerleri...
10. Okul ve aile arasındaki iş birliği ve iletişimi artırma...
11. Rehber öğretmenler zorbalığı ve siber zorbalığı önlemeye ve azaltmaya yönelik grup çalışmaları yapılabilir.

Bağımlı bireyler
→ Belirli bir maddeye karşı aşırı ve yoğun ilgi gösterirler.
→ Bu tutum kişinin yaşamı boyunca sürebilir.
→ Zararlarını bilmelerine rağmen o maddeleri kullanmaya devam ederler.
→ Zamanla maddeye karşı tolerans geliştirirler ve daha çok kullanmak isterler.
→ Bırakma konusunda daha çok sıkıntı yaşarlar.

Bağımlılık: Biyolojik, sosyal ve davranışsal boyutları vardır.
→ Yeniden tekrar eden bir rahatsızlıktır.

Bağımlılık: 1) Fiziksel Bağımlılık 2) Ruhsal Bağımlılık
--

1) Fiziksel Bağımlılık:
- Maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir iştir.
- Madde alınmadığı zaman fizyolojik uyum bozulur. (Fiziksel belirtiler çıkar.)
2) Ruhsal Bağımlılık:
- Kişinin duygusal ya da kişilik yapısı gereği
→Gereksinimlerini tatmin etme ya da giderme amacıyla o maddeye düşkünlük.
→ Madde bırakıldığında bazı ruhsal şikâyetler görülür.

DSM-V (Psikolojik Tanı Kriterleri Kitabı)
DSM-V'ye göre bağımlılık kavramının 3 temel özelliği vardır:
1) Maddeye ulaşmak için engellenemez arzu ve istek
2) Tolerans adı verilen kullanımın giderek artması
3) Yoksunluk.
Bağımlılıkların ortak özelliklerinden biri de
-Madde ya da davranışa yönelik davranışları kontrol edememe ve
→ Olumsuz etkilerine rağmen maddeyi/davranışı kullanmaya devam etmedir.

AMATEM
(Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezleri)
Madde bağımlısı kişiler
-Hastaneler bünyesinde kurulan AMATEM'den → Destek alınmalıdır.

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI
Teknoloji Bağımlılığı:
Teknoloji ve internetin bilinçsiz-kontrolsüz kullanımı ile ortaya çıkan
→ Davranışsal bağımlılıklardır.

İnternet Bağımlılığı Kriterleri
İnternetin çok kullanımı → Psikolojik, davranışsal ve duygusal problemler...

Bireyler
1) Kuramadıkları değerli hissettirecek ilişkileri → İnternet ortamında bulabilir.
2) Sosyal kaygılı çekinen bir genç → İnternet sayesinde kendini ifade edebilir.
3) Değer görmeyen →İnternet/oyun ile saygınlık ve güç ihtiyacını karşılayabilir.

İnternet Bağımlılığı Nedenleri Nelerdir?
Sosyalleşme gereksinimi önemli bir neden olarak görülür:
1)Kişilerin gerçek kimliğini saklayarak olduğundan farklı bir şekilde göstermesi
2)Tanınmamanın verdiği rahatlıkla düşüncelerini açıkça paylaşabilmeleri
3)Yüz yüze iletişim yerine internet iletişimini daha kolay bulmaları

İnternet Bağımlılığı Belirtileri
Temelde, süreç açısından üç temel belirtinin olduğunu görüyoruz:
İnternet bağımlılığının belirtileri neler?
1) Davranışsal Belirtiler 2) Fiziksel ve Zihinsel Belirtiler 3) Sosyal Belirtiler

Davranışsal belirtiler neler?
- İnternette geçen sürenin giderek artması (Amaçlandığından daha uzun ...)
- Kullanımla ilgili yalan söyleme - Aşırı zihinsel uğraş
- İnterneti diğer problemlerden kaçış için kullanma
- İnterneti yaşanan problemlere rağmen kullanmada ısrar etme.

Fiziksel ve Zihinsel Belirtiler neler?
1) İnternet kullanımının azaltılmasıyla birlikte anksiyete (kaygı bozukluğu)
2) İnternetle ilgili obsesif düşünceler ve hayallerde artış
3) Kurtulmak için isteğin olmaması
4)Durgunluk, uykusuzluk, panik atak ve kızgınlık hâllerindeki artış
5)Kan basıncı ve kalp dolaşım sistemi bozuklukları, stres, konsantrasyon eksikliği
6) Baş, mide ve kas ağrıları ile görme zayıflıkları

Sosyal Belirtiler neler?

- 1) Önemli sosyal faaliyetlerinin internet yüzünden bırakılması
- 2) Azalan üretkenlikle birlikte yüksek gerilim ve rekabet ortamı oluşması.

İNTERNET BAĞIMLILIĞININ SONUÇLARI

Bu kişilerde **bedensel, sosyal ve psikolojik sonuçlar ortaya çıkmaktadır:**

Bedensel sonuçlar:

- Beslenme sıkıntıları ciddi şekilde zayıflama (Çok azı aşırı kiloludur)
- Sırt ağrıları, baş ağrıları, göz şikâyetleri + Vücut hijyeni de ihmal edilir.

Sosyal Sonuçlar: Gerçek dünyaya ait ilişkiler – hobileri azalır. (Yalnızlaşır...)

Psikolojik sonuçlar:

- Kendine güvenmeme → Şüphe etme → Giderek korkaklık ... → Depresyon...
- Ayrıca değersizlik ve çaresizlik duyguları da bu kişilerde baskındır.

CHİBBARO, RİCKS ve LANİER dijital bağımlılıkların önlenmesinde okul psikolojik danışmanlarına/rehber öğretmenlere yönelik bir model önerdiler:

- a) Profesyonel gelişim
- b) Tüm okul çapında eğitim
- c) Aile ve toplum eğitimi
- d) Öğrenci değerlendirmesi
- e) Önleyici çalışmalar
- f) Kaynaklar

GÜVENLİ OKUL VE İLETİŞİM

Öğrenme: Öğretmen-öğrenci arasındaki resmî ve gayri resmî iletişim ile olur.
→ Etkileşimler aracılığıyla oluşturulan sosyal ilişkiler ağı içerisinde gerçekleşir.

Bu nedenle güvenli okul sadece fiziksel güvenlikle elde edilemez!

→ Sosyal ve psikolojik yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Etkili iki yönlü iletişim güvenli bir okul ortamı sağlanmasında
→ Bir ön koşul olarak karşınıza çıkmaktadır.

Güvenli Eğitim İletişimi

Güvenli okul sadece fiziksel tedbirler ve kolluk mevcudiyeti ile sağlanamaz!

Buna bağlı olarak 2019'da MEB ve İçişleri Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü "Eğitim ve Güvenlik Projesi"nde → Güvenli eğitim iletişimi kavramı geliştirildi.

Güvenli eğitim iletişimi: Zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin

- Eğitim hayatlarında karşılaşılabilecekleri güvenlik sorunları ile ilgili
- Tüm paydaşlar arasındaki iletişimsel süreç ve becerileri kapsamaktadır.

Güvenli eğitim iletişiminin sağlandığı bir ortamda sorunla karşılaşan çocuğun:

- a. Bunun bir sorun olduğunu kavrayabilmesi
- b. Sorunu; ailesi, öğretmenleri ... ile doğru ve etkili biçimde paylaşabilmesi
- c. Paylaşımı sonunda bir yardım alacağına dair beklentiye sahip olabilmesi
- d. İletişim sonunda olumsuz bir sonuç ile karşılaşmayacağına bilmesi.
(İfşa edilme, hor görülme, dikkate alınmama, alay edilme, dışlanma vb.)

Güvenli eğitim iletişimi çocuk odaklı bir kavram olmakla birlikte
→ Sadece çocuklarla değil tüm paydaşlarla iletişimin güvenli olması gerekir.

Bu durum

Kurum yönetimi, mevzuat, şartlar, sosyo-ekonomik yapıları ... gibi pek çok unsur
→ Göz önünde bulundurmaya ve bunlara özgü stratejiler geliştirmeyi gerektirir.

Sorunların farklı kaynakları olabilmektedir.**Eğitim güvenliğine ilişkin sorunlar**

- Sadece okulun veya öğretmenlerin çözebileceğinin beklenmesi doğru değildir!
- Eveyenlerle olan iletişim de öğrenci iletişim kadar önemli ve tamamlayıcıdır.

UNICEF → Eğitim güvenliği konusunda farklı tehditler karşısında
Ebevey iletişiminde → Doğru tonun bulunmasına özel bir vurgu yapmaktadır.

Bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi için

→ Tüm uygulayıcılar "çocuk merkezli" bir yaklaşımda olmalıdır.

YABANCILARIN EĞİTİMİ VE EĞİTİM GÜVENLİĞİ

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ve güvenliği

→ İstikrarlı bir güvenliğin sürdürülmesini ifade eder.

→ Bu durum evrensel insan hakları açısından da önemlidir.

Birçok ülkede bu öğrencilerin güvenliği eğitim kurumlarına devredilmiştir.

Çünkü eğitim kurumları → Resmî veya gayri resmî olarak önemli bir role sahiptir.
(Eğitim ve öğrenimden sosyal yardıma - Öğrencilerin aileleriyle iletişimine - barınmaya kadar önemli rolleri vardır)

Güvenlik olmadan → Sosyal yaşam hem anlamsız hem de tehlikelidir.

→ Mutlak güvenlik oldukça zordur. (Önemli olan riskleri en aza indirmektir.)

Yabancı öğrencilere empati kurmak onlarla iletişimi kolaylaştırır.

KİMLİK OLUŞUMU

Aile önemlidir. (En iyi aile iyi eğitim doğru örnek vererek yaşamaktır.)

Yabancı çocuğun okuldaki başarısı da → Aileye ve okul aile ilişkisine bağlıdır.

- Çocuğun içinde büyüdüğü coğrafyanın özellikleri
- Konuşmakta olduğu dil, etnik köken, inanç ve ailenin yaşam felsefesi
- Bir çocuğun kimliğinin oluşmasında çok büyük bir önem taşımaktadır.
- "Her birey, içinde yaşadığı kültürün mührünü kimliğinde taşır."

Yabancı Öğrencilerin Güvenliği

Eğitim kurumlarında yabancı uyruklu öğrenciler

- Kendilerine en çok benzeyenlerle iletişim kurma eğilimindedir.

Ebeveyn/öğrenci için "güvenlik" → Okul seçerken "en önemli" önceliklidir.

Okul güvenliği yalnızca okul ortamının güvenliği ile sınırlı değildir!

- Çocuğun/okul personelinin → Okula gitmek amacıyla evinden ayrıldığı andan başlayarak → evine gelinceye kadarki tüm aşamaları içerir.

Başka bir ülkeden özellikle de savaş nedeniyle göç eden yabancı uyruklu aileler
Trayma nedeniyle çocuklarının güvenliğini için korku, endişe, panik içindedir.
→ Okul güvenliği onların kaygılarını azaltacaktır.

Okul güvenliği genel olarak bakıldığında

- Arkadaşlarından gelecek şiddet olaylarına karşı güvenlik
- Öğretmenlerin fiziksel şiddetine maruz kalma konusunda güvenlik
- Doğal afetlere karşı güvenlik - Sağlık ve temizliğe ilişkin güvenlik
- Cinsel istismara karşı güvenlik - Psikolojik ve duygusal güvenlik
- Etnik ve siyasi görüş konularındaki güvenlik boyutları olarak ele alınır.

Okullarda Fiziksel, Psikolojik ve Sosyal Güvenlik

Küresel bir politika sorunu olan yabancı öğrencilerin güvenliğinin
→ Yalnızlık, ayrımcılık ve izolasyon boyutları da vardır.

Psikolojik güvenlik: Yabancı öğrencilerin kültürel uyumu için çok önemlidir.
→ Uyumsuzlukların telafi edilmesine ve kabul duygusuna aracılık edebilir.

Sosyal güvenlik: Yapılan çalışmaların ne kadar yararlı olduklarının

→ Ölçülmesi ve değerlendirilmesinde yabancı vatandaşların

→ Söyledikleriyle yaptıkları arasındaki farkın iyi okunmasıdır.

FARKLILIKLARDA FARKINDALIK

Okul güvenliğinde → Etnik ve siyasi görüş konusundaki güvenlik önemlidir.
Bu öğrenciler → Dışlanmamalı, psikolojik şiddete maruz kalmamalıdır.

Türkçenin önemi → Kültürün taşıyıcısı olmasındadır.

-Aile/çevre Türkçe konuşuyorsa

→ Çocuğun kimlik yapısı Türk öğrencilerle ortak noktalar içerecektir.

→ Aile içi iletişim kimlik oluşumunun temel yapısı hâlinindedir.

0-4 yaşlarında ebeveynleri tarafından dil konusunda desteklenen çocuğun
→ Başarılı olabilmeye ihtimali daha yüksektir. (Ama çoğu çocuk faydalanamıyor)

Eğiticinin bilmesi gereken husus

→ Kültürlerin birbirine ulaşmadığı yerlerde ön yargının oluşabileceğidir.

→ Bunu aşmak için çok kültürlülük üzerine öğrencilere bilgi vermelidir.

Yabancı öğrencilerin sınıf durumlarını iyileştirmek ve onları motive etmek için

→ Farklı alanlardaki becerilerini de kullanmak mümkündür.

Başka beceriler sayesinde → Öz güvenin artmasına destek verilebilir.

GARDNER'in "Çoklu zekâlar teorisinden yararlanarak yararlı olacaktır.

(Zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel, görsel, sanatsal, müziksel ve kreatif zekâ)

GÜVENLİ OKUL KAPSAMINDA SOSYAL UYUM – ENTEGRASYON

Sosyal uyum: Ev sahibi toplumla ilişki kurmak için geçirilen değişimlerdir.

→ Bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkili birçok faktör içermektedir.

Sosyal uyum

Göçmen hem kültürel kimliğini korur hem de yeni topluma adapte olur.

Asimilasyon ise bireyin sahip olduğu kimliğini bırakıp

→ Yalnızca yeni toplumun kültürel değerleriyle yaşamına devam etmesidir.

Kültürel uyum → 1) Psikolojik uyum 2) Sosyokültürel uyum

1) Psikolojik uyum: Stres ve başa çıkmada iyi oluş ve memnuniyet ile ilgilidir.

2) Sosyokültürel uyum: Güncel yaşamdaki sosyal beceriler ve öğrenme odaklıdır

ALTIN ÜÇGEN

Altın Üçgen olarak nitelenen

→ Aile-okul ve sosyal çevre üçlüsü arasındaki sağlıklı iletişimin

→ Eğitim süresi boyunca gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yabancı Uyruklu Çocukların Eğitim ve Okul Güvenliğine İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Eğitim Politikaları

Yabancı çocukların eğitim ve okul güvenliğine ilişkin "YAŞ" faktörü

Okullara hızlı ve kolay adapte olmada → Kilit bir rol oynar.

Bir çocuk ne kadar küçükse → Geçiş yapması o kadar kolaydır.

Küçük çocuklar ağır bir şekilde etkilenmeden yeni sosyal bağlar oluşturabilir.

(Kendi ülkelerinden gelen ilk sosyal bağlarını kaybetme duygusu hissetmez!)

OYUN BAĞIMLILIĞI

- Geleneksel oyunlarda doğal olan bazı sınırlamalar vardır.

- Hatta geleneksel oyunların büyük çoğunluğu tek başına oynanmaz!

Fakat internet - teknolojik gelişmeler - Sanal oyunlar ve yapay zekâ ile

→ Zaman, yer, katılımcı gibi kısıtlayıcı veya sınırlayıcı durumlar görülmez!

→ 7/24 kesintisiz oyun oynama imkânı vardır.

Günümüz oyunları bireylere tek başına tüm özgürlükleri sağladığı için

→ Dışsal bir kontrol sağlanamamaktadır.

→ Bireyler oyun oynamada → Öz denetim ve öz kontrollerini iyi kullanmalıdır.

Oyun Bağımlılığının Tanımlama

Erkekler kızlardan iki kat daha fazla oyun oynamaktadır.

Oyun bağımlılığı → Genetik ve çevresel faktörlere göre değişiklik gösterir.

- Her oyun bağımlılık yapmaz!

- Her oyun her bir bireye aynı etkiyi yapmaz!

- Her oyun zararlı olmaz! (Her oyun sağlıklı da değildir!)

→ Eğlence, rahatlatma ve hatta sosyalleşme sağlayan oyunlar da vardır.

Sanal oyun bağımlılığı diğer bağımlılık türleri gibi toplumda

→ Açık ve net olarak fark edilememektedir!

WHO (Dünya Sağlık Örgütü)

WHO → Oyun bağımlılığından "hastalık" olarak söz etmektedir.

→ Oyun bağımlılığı "davranış bozukluğu" olarak tanımlar.

Oyun bağımlılığı sadece çocuklarda görülmez! (Gençler ve yetişkinlerde de ...)

Oyun bağımlılığı → Bir sağlık problemidir.

Oyun bağımlılığı → Uzun süreli çok fazla oyun oynamak değildir!

→ **Bireylerin günlük yaşamlarının önemli bir kısmında yer alır**

→ **Günderlik yaşamlarında sorumlu olduğu görev ve sorumlulukları aksatır**

→ **Bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkiler.**

Oyun bağımlılığı → Öğrencilerin düzensiz öğrenme alışkanlığından kaynaklanır.

Güncel (sanal) oyunların etkileri:

- Yalnızlık (soyutlama)
- Daha fazla enerji gereksinimi ve Duygu bozuklukları
- Uyarıcı maddeleri kullanma ...

Çocukların ve gençlerin

→ **Oyun bağımlılığını tanımlamak ve sınırlarını belirlemek zordur.**

→ **Çünkü her bir oyunun formatı ve süreci farklılık gösterir.**

WHO sanal oyun bağımlılığının belirtilerini göstermede üç ölçüt belirlemiştir:

Bireylerin;

1. Oyun oynama isteğini kontrol altına alamaması...
2. Diğer tüm aktivitelerden daha önemli ve öncelikli olduğu duygusu...
3. Ders aksar, sosyal ilişkiler zayıflar ama **bağımlılık** artarak devam eder.

APA (Amerika Psikoloji Derneği)

APA bir bireye oyun bağımlılığı teşhisi konulması için

→ **Dokuz ölçütten en az beşinin bir yıl içinde göstermesi gerekir:**

1. Oyun oynamanın her şeyden önce gelmesi
2. Oyun oynamadığı zaman gergin ve asabi davranışlar göstermesi
3. Oyuna daha fazla zaman ayırma eğilimi içinde olması,
4. Daha önce sevdiği ve katıldığı aktivitelerle ilgilenmemesi
5. Oyunda harcadığı zamana ilişkin aileye yanlış bilgi vermesi
6. Akademik çalışmalarına daha az zaman ayırmaya başlaması
7. Oyunu kaygı, suçluluk gibi olumsuz duygulardan kaçış olarak görmesi
8. Oyun oynama sıklığını, zamanını ve süresini kontrol edememesi
9. Psikolojik problemlere rağmen oyun oynamayı azaltmaması

Oyun Bağımlılığının Etkileri

Oyun Bağımlılığı bireyleri

-**Ekonomik, sosyal, bedensel (sağlık) ve duygusal olarak olumsuz etkiler.**

Oyun bağımlılığı yaşayan bireyler

→ **Karşılaştıkları bir sorunla baş edebilmek için sanal oyunlara yönelir.**
(Yüksek kaygı, gerginlik, karamsarlık, yalnızlık ve empati düşüklüğü ...)

GÜVENLİ OKUL: OKULLARDA SOSYAL DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ

Okulda şiddet

Okul içinde/çevresinde başkasına zarar verme amaçlı bir dizi **kasıtlı davranıştır.**
(Zorbalık, siber zorbalık, kavgı, silah kullanımı ve cinsel taciz ve istismar ...)

Bu sorun yalnızca ülkemize ait değil ulusal ve uluslararası meseledir.

→ **Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler şiddet artışına etki etmiştir.**

ŞİDDETİN RİSK FAKTÖRLERİ

Okullarda şiddeti önlemenin en önemli ve ilk basamaklarından biri

→ **Risk faktörlerini belirlemedir.**

Bu faktörler bilinirse kişi için/okul temelli önleme çalışmaları planlanabilir.

Risk faktörlerinin beş önemli yönü bulunmaktadır:

- 1) **Eklemlenme eğilimindedir. (Risk faktörü arttıkça şiddet riski de o kadar artar)**
- 2) **Birden fazla düzeyde ortaya çıkar. (Birey, aile, akran, okul ve mahalle...)**
- 3) **Farklı risk faktörleri yaşamın farklı noktalarına ilişkindir.**
-Aile düzeyindeki faktörler → **Küçük çocuklar için daha büyük bir rol oynar.**
-Akran grubu ve mahalle faktörleri → **Daha büyük çocuklar için ...**
- 4) **Bazı risk faktörleri belirli şiddet içeren davranış türlerine özgüdür.**
- 5) **Riske maruz kalmanın derecesinin sonuçlar üzerinde etkisi büyüktür.**
(**Aşırı ve kronik çocuk istismarı etkisi ara sıra olan ihmale göre daha düşüktür.**)

"Şiddet" için önemli risk faktörleri:

- Bireysel özellikler, aile içi şiddet, tutarsız, gevşek ve sert disiplin uygulamaları
- Antisozyal akranlarla ilişki - Bilgisayar oyunları ve okula karşı olumsuz tutumlar.

Şiddet için Kuramsal Açıklamalar (Şiddetin türleri ve özellikleri)

- **Doğrudan şiddet:** Zarar vermek amacı taşır. (Dövme, tehdit, hakaret, itmek)
- **Dolaylı/ilişkisel şiddet:** Sosyal ret, sosyal dışlama, dedikodu yapmak ...

İşlevleri açısından şiddet:

Tepkisel şiddet: Kışkırtmaya cevap niteliğinde olan savunmacı davranışlardır.

Planlı şiddet: Fayda beklentisi vardır. **Kasıtlıdır.**

-Dış pekiştiriciler ile kontrol edilmektedir. (Suç içerir)

ŞİDDETİN RUH SAĞLIĞI İÇİN SONUÇLARI

Çocuk küçük yaşlarda şiddet uygular veya şiddete maruz kalırsa

→ **Sonraki yıllarda şiddet davranışlarında artma eğilimi görülmektedir.**

→ **Madde kullanımı da bunlardan biridir.**

-Şiddet olaylarına maruz kalanlarda

Öz saygıda azalma, psikolojik travmada artış, okuldan kaçma ... → **Artış görülür.**

Şiddet → Önlenebilir!

Okullar → Şiddeti ele almak ve önlemek için kritik bir ortamdır.

→ **"Okul güvenliği politikaları" son yıllarda daha fazla vurgulanmaktadır.**

Şiddeti önlemede (Geleneksel yöntemler)

→ **Daha çok disiplin ve cezalandırmaya yönelik önlemlere odaklanmıştır.**

Şiddeti önlemede (Geleneksel yöntemler)

→ **Daha çok disiplin ve cezalandırmaya yönelik önlemlere odaklanmıştır.**

Bu uygulamalar → Okul güvenliğini artırmada çok az etkilidir.

→ **Hatta sorunu bazen daha da büyüttiği görülür.**

Şiddeti önlemede (Son yıllarda)

"Okul temelli önleme programları"nın önemi daha çok vurgulanmaktadır.

Bunlar arasında okul temelli olarak uygulanan

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) Programı önemli bir yer tutmaktadır.

Şiddeti Önleme ve Güvenli Okul

Yakın tarihli bir "meta-analiz çalışması" şiddeti önlemede etkili olmuştur.

Şiddeti önleme programları genel anlamda

→ **Öğrencilerin duygusal ve sosyal becerilerini desteklemeye odaklanmaktadır.**

Bu tür programlar genellikle

→ **Yapılandırılmış ve müfredatın içine yedirilmiş ve sınıf temellidir.**

Bu programlar öğretmen-öğrenci bağımlı ve

→ **Okul ortamında akranlarla sağlıklı etkileşimi güçlendirmeyi de içerir.**

"Duygusal ve sosyal beceri eğitimi"nin kritik bileşenleri arasında

→ **Duygusal okuryazarlık, öz kontrol, sosyal yeterlilik, olumlu akran ilişkileri ve kişiler arası problem çözme yer almaktadır.**

Bu becerilerin kazanılması açısından "Okul temelli önleme programları"

→ **Önleyici ve gelişimsel uygulamaları içermektedir.**

→ **SDÖ etkili bir programdır.**

SDÖ (Sosyal Duygusal Öğrenme) → Okul temelli programdır.

- "Çocuğun bütünsel gelişimi" ile ilgilidir. (Eğitime daha bütünsel yaklaşır.)

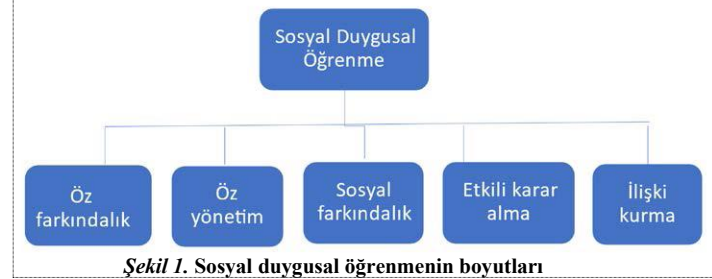
- **Çocuklara öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık kişiler arası ilişkileri yönetme ve sorumlu karar verme gibi becerileri öğretir.**

SDÖ programları doğrudan

Okullarda şiddeti ve davranış sorunlarını azaltma potansiyeline sahiptir.

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) ve Güvenli Okul İklimi

SDÖ için 5 temel sosyal ve duygusal beceri kategorisi vardır:

Şekil 1. Sosyal duygusal öğrenmenin boyutları

Öz-farkındalık: Sağlam temellere dayanan öz güven duygusu sürdürme becerisi

Öz-yönetim: Duyguları yapıcı bir şekilde ifade etme becerisi.

Sosyal farkındalık: Başkalarının bakış açısını alma ve onlarla empati kurma bec.

İlişki becerileri: İşbirliğine dayalı sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi

Sorumlu karar verme:

Çeşitli eylemlerin olası sonuçları dikkate alınarak karar alabilme becerisi

ŞİDDETİN ÖNLENMESİ: OKULLARDA BARIŞYAPICILIK/ARABULUCULUK UYGULAMALARI

Okullar heterojen ortamlardır. (Değerler, inançlar, ilgiler, yetenekler farklı)

Aynı sınıf ve aynı yaş düzeyinde olsalar bile öğrencilerin

→ **Bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişim düzeyleri farklıdır.**

Okullarda öğrenci-öğrenci anlaşmazlıkları kaçınılmazdır!

Önemli olan bu anlaşmazlıkları → Hangi yöntemlerle ele aldıklarıdır.

Öğrencilerden beklenen yaşadıkları anlaşmazlıkları

- **Şiddet, saldırganlık ya da zorbalık gibi → Yıkıcı yöntemlerle değil!**

- **Yapıcı-barışçıl bir biçimde → Çözümle kavuşturmalıdır.**

Anlaşmazlıklar → Yaşamın doğal bir parçasıdır.

Anlaşmazlıkları → Önlemeye çalışmak yerine

→ **Yapıcı-barışçıl bir biçimde nasıl ele alabileceklerini öğretmeliyiz.**

Çocuklara "yapıcı anlaşmazlık çözüm becerileri" öğretildiğinde

→ **İş birliği yapma, ilişki kurma ve ilişki sürdürme becerileri gelişir.**

"Barışyapıcılık/Arabuluculuk Uygulamaları"

Okullarda öğrenci-öğrenci anlaşmazlıklarının yapıcı-barışçıl çözüm yoludur.

İki temel amacı vardır:

1) **Öğrencilerin okullarda güvenliğini sağlamak**

2) **Sosyalleşmelerini ve gelişmelerini sağlamak**

Barışyapıcılık/arabuluculuk programları hem dünyada hem de ülkemizde

- **Okullarda şiddet davranışlarının ve disiplin problemlerinin azaltılmasında**

→ **Geleneksel disiplin anlayışına bir alternatif olarak kullanılır.**

Barışyapıcılık/arabuluculuk

- **Sorunlu iki ya da daha fazla kişinin Üçüncü bir nötr kişinin yardımıyla**

→ **Sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri bir süreçtir.**

Okullarda barışyapıcı olarak öğrenciler eğitilmekte ve arabulucu olmaktadır.

Barışyapıcının taraflar üzerinde bir gücü ya da otoritesi yoktur!

- Barışyapıcı ve taraflar arasındaki ilişki eşitliğe dayanır.
- Sorunları çözmede gönüllülük ve gizlilik esastır.

Adli makamlara, okul disiplini kuruluma yansması gereken olaylar hariç
→ Öğrenciler arasında yaşanan tüm sorunlar barışyapıcılıkta ele alınabilir.
(alay etme, lakap takma, dedikodu etme vb.)

Barışyapıcılık → **Taraflar kendileri başurabileceği gibi**
→ Öğretmenler ve okul yöneticileri de yönlendirebilir.
→ **Tarafların her ikisinin de barışyapıcılığı kabul etmesi gerekir.**

Barışyapıcılık dört aşamadan oluşan bir süreçtir:

1. Aşama: Kavganın sonlanması ve tarafların sakinleşmesidir.
2. Aşama: Tarafların barışyapıcılık desteği almaya karar vermeleridir.
3. Aşama: Müzakere basamaklarının kolaylaştırılmasıdır.
4. Aşama: Anlaşmanın imzalanmasıdır.

Görüşmeler → Özel bir odada (Eşkenar üçgen bir masada) gerçekleştirilir.

Görüşme sonunda

- Barışyapıcılık formunu doldurur ve imzalamaları için taraflara sunar.
- Form rehberlik Servisi içerisinde kilitli bir dolap içerisinde
- “Barışyapıcılık Görüşmeleri Kayıt Dosyası”na koyulur.

ZOR KİŞİLİKLERLE İLETİŞİM

1. Zor İnsan: Aynı ortamda bulunduğu

- Kişide öfke, huzursuzluk, korku, endişe, sıkıntı gibi duygular yaşatır.
- Dinleme, anlama, anlaşma ve uzlaşma konusunda sıkıntı çıkarır.

Literatürde zor insan patolojik çerçevede ele alınmasa da
-Hem kendi hem de yakın çevresi için → Yaşama sevinci ve enerjisini azaltır.
→ Bireysel ve kurumsal verimliliğe, motivasyona zarar veren etkileri vardır.

Kendimiz ya da karşıımızdaki zor insan olup olmadığına karar vermek
→ Çoğu zaman kolay değildir!

Bir davranışın kişilik özelliği ile ilişkilendirilmesi için

- Devamlılığı ve farklı ortamlarda
- Aynı anlayış ve davranış kalıplarının gözleniyor olması önemli bir kriterdir.

Bir insanın gözlenebilir “anlama ve anlaşılma çabası”

- Onun zor insan olup olmadığının önemli bir göstergesidir.
- “Dinleme becerisi”ne bakılarak bir kişi hakkında önemli ip uçları elde edilebilir.

2. Zor Kişilik Nasıl Ortaya Çıkar ve Gelişir:

- Başta anne ve babamız olmak üzere
- Model aldığımız kişilerden gördüğümüz karşılık (tutum ve tavırlar)
- Zamanla kendi davranış kalıplarımıza, tutum ve değer yargılarımıza dönüşür.
- Aşırı korumacı bir anne babamızın çocuğu
- Büyüdüğünde problemlerini başkalarının çözmesini bekleyebilir.
- “Helikopter ebeveyn” tutumu ile büyüyen bir çocuk
- Dünyanın kendi etrafında dönmesi gerektiğine inanabilir.

Ebeveynlerine güvensiz bağlanma

- Yetişkin yaşamda da diğer insanları güvensiz bulma şeklinde devam eder.

Genelde zor insanlar → Kötü niyetli değildir.

- Hayatlarını kendilerini korumak üzere kurmaya çalışırlar

Çünkü → “Dünya adaletsizdir ve onlar kurbandır!”

- Zihinlerinde bir karmaşa vardır.
- Dünya görüşlerini destekleyecek sürekli bir kanıt arayışı içindedirler.
- Bu nedenle zor durumlara başvururlar.

3. Zor İnsan Tanımına Giren Kişilerin Kategorileri: (3 grup)

1. İnaktif
2. Reaktif
3. Proaktif

1. İNAKTİF KİŞİLİK:

- En belirleyici özelliği aşırı uyum davranışı sergilemeleridir.
- “Evet efendim!” olarak da isimlendirilirler. (“Yatan mutlular” denir.)

2. REAKTİF KİŞİLİK:

- En belirleyici özelliği hemen her görüş, düşünce veya öneriye
- Spontane (anında) karşı çıkmaları, muhalefet etmeleridir.
- Ortaya atılan görüş ve öneriyi sorgulamazlar → Sadece karşı çıkarlar.
- “Karşı çıkmak için karşı çıkmak” bir yaşam biçimi olarak yerleşmiştir.

- 3-6 yaşta normal /sağlıklı kabul edilen “inatçılık” davranışını aşamamışlar ve
- O yaşta takılı kalmış bireylerdir.

3. PROAKTİF KİŞİLİK:

- En sağlıklı davranış ve sorun çözme yöntemine sahiptir.
- Hem sorgular hem çözüm önerir. (Yapıcı, uzlaşmacı ve amaca yöneliktir.

İnsanların “sorunlar karşısındaki duruşu” bakımından sınıflama:

- 1) Sağlıklı insan
- 2) Normal insan
- 3) Sağlıksız insan

1) SAĞLIKLI İNSAN:

- Sorunların olmaması değil → Sorunlar karşısındaki duruşları önemlidir.
- Sağlıklı insan sorunların farkındadır.
- Sorunu çözmek için gözlenebilir çabalar sergiler. (Uzlaşmacı ve yapıcıdır)
- En bilinen ifade ile amacı “Üzüm yemek”.
- “Haklısın-haksızsın” tartışmasına girmez!
- Köpek balığı taktiğini → “Haklı olmak için güçlü olmak yeterlidir.” benimsemez!
- Oyuncak ayı yöntemini → “Ne şş yansın ne kebab!” “yöntemini kullanmaz!

2) NORMAL İNSAN:

- “Normal” olma → “İyi” olmakla eş değer değildir!
- Normal insan da sorunların farkındadır.
- Ancak sorunları çözmek için bir çaba harcamaz! Sorunlarla yaşamayı seçer.
- “Benim adım hıdır, bildiğim budur.”, “Böyle gelmiş, böyle gider.”, “Bir benim çabamla ne olacak?”, “Herkes böyle yapmıyor mu?”
- Sorunları “halının altına süpürür”.
- “Statüokocu anlayış” olarak sorun çözme yaklaşımına rastlanır.
- Normal olmayı sağlıklı tutumdan ayıran da bu anlayıştır.

3) SAĞLIKSIZ İNSAN:

- En belirleyici özelliği iki defans (savunma) mekanizmasını sıklıkla kullanır.
- 1. defans mekanizması: “Neden bulma”
- 2. defans mekanizması: “Yansıtma”dır.
- Bir sorunla karşılaştıklarında başka insanları veya başka durumları suçlarlar.
- Parmakları her zaman birilerini ve bir şeyleri gösterir.
- “Ben sorumluyum.” diyemezler! (Sorumluluk alamazlar!)
- Bu neden bulma “kader kurbanı” olmaya kadar uzanır.
- Bu durum ayağı takılıp düşen bir çocuğu teselli etmek için
- Halının dövüldüğü bir çocuk yetiştirme anlayışının doğal bir sonucudur.

Zor kişilikler yaşam enerjilerini nasıl harcadıklarına bakılarak da tanımlanabilir:

Yaşam enerjileri genellikle üç ayrı enerji kaynağının birleşiminden ortaya çıkar:

- 1) fiziksel enerji
 - 2) Zihinsel enerji
 - 3) Duygusal enerji
- Zor kişilikler genellikle yaşam enerjilerini ziyan ederler.

4. Zor İnsanlarla Birlikte Yaşamak ve Çalışmada Yöntem ve Öneriler

- Zor kişiliklerle yaşarken yapılması önerilenler
- Edilgen bir şekilde onlara boyun eğme ve davranışlarını onaylamayı değil!
- Etkin bir şekilde onlardan kendimizi korumayı içerir.
- Her türlü insan karşısında “model davranış sergilemek” en doğru davranıştır.

Zor kişilikler karşısında sergilenmesi gereken iletişim becerisi:

- (Verilmesi gereken mesaj)
- Dolaysız • Hemen • Açık bir şekilde • Dürüstlikle • İncitmeden iletilmelidir.

Zor kişilikler karşısında yapılmaması gerekenler:

- (Verilmesi gereken mesaj)
- Aynen karşılık verme • Problemi ele almak yerine savunmaya geçme
- Söylenenlerin ne anlama geldiğini dikkate almama • Ürkme ve şaşırma
- Tepkisiz kalma (öfkeden dili tutulma) • O anda bir şey düşünememe

İnsanı zor kişi yapan → korkudur.

Bunun da çözümü

- İnsanların psikolojik olarak güven içinde olduklarını hissetmeleridir.

Her türlü olumsuzluk ya da kıskırtma karşısında bile

- Soğukkanlılığımı (sakinliğimi) koruyabilmek çok önemlidir.

Zor insanla aranızda mesafe koymayı öğrenin:

- Kırık plak: Dikkatle düşünüp kendinize bir “kırık plak” cümlesi hazırlayın.
– “ Kızgın görünüyorsun ve ben şimdi tartışmak istemiyorum.”
- Konunun içeriğini bırakıp ilişkiyi tanımlama:
– “Birbirimize bağırıp çağırdığımız sürece sorunu çözemeyiz.”
- Ortam değişinceye kadar konuşmaya ara verme:
– “Şu anda kendini iyi hissetmediğinin farkındayım. Daha sonra konuşalım.”
- Kendinden emin erteleme:
– “İlginç bir fikir; bana düşünmem için izin vermeni istiyorum.”
- Sislendirme: Karşıımızdaki isteğini ve görüşlerini kendi sözlerinizle özetleme
(Kırık plak cümlesi yönteminin biraz daha hafifletilmiş şeklidir.)
Örneğin: “..... anlıyorum. Maalesef şimdi işe gitmek zorundayım.”

Zor kişilikler karşısında takınılması gereken tutum davranışlar:

1. Saldırgan Kişilikler:

- Biraz duygu boşalmalarına izin verin. (Kibar davranmaya kalkışmayın!)
- Oturtmaya çalışın (Oturan kişi daha az saldırgan olur.)
- Göz teması kurun. (Düşündüklerinizi etkili ve emin ifade edin.)
- Söylediklerini tartışmayın, sözlerini kesmeyin. (Dostça davranın)

2. Sürekli Yakınlar:

- Kendinizi sorumluyum gibi hissetseniz de sabrınız taşsa da dinleyin.
- Görüşlerini o an makul bulsanız bile sakin söylediklerini onaylamayın.
- “Suçlama-savunma-karşı suçlama” kısır döngüsüne düşmeyin.
- Özgül, açık uçlu sorularla kendisini sorunu çözmeye yönlendirin.

3. Suskun Tepkisizler:

- Suskunluğun, tepkisizliğin ne anlama geldiğini yorumlamaya kalkışmayın.
- Suskunluğunu konuşmaya çalışın. (Açık uçlu sorular sorun) Yanıtı sabırla bekleyin. - Sessizliği kendi konuşmalarınızla doldurmaya çalışmayın.

4. Kötümserler:

- Kendinize ve ekibinizi koruyun. (Kötümserliklerini size de bulaştırabilirler.)
- Daha önce nasıl başarıyla aştığımı iyimser ama gerçekçi bir dille anlatın.
- İlk önce en kötü durumda ne olabilir, bunu siz gündeme getirin.

5. Cokbilmişler:

- Sizi aptal, beceriksiz konumuna düşüren ve savunmaya zorlayan insanlardır.
- İletişim için ele alacağınız konuyla ilgili hazırlıklar yapmanız gerekiyor.
- En etkin yöntem soru tekniklerini kullanmaktır.